

Geografia Generala

a

EUROPEI, ASIEI, AFRICEI, AMERICII
și OCEANIEI,
CU

Notiuni preliminare in Geografie.

PENTRU USULU

Claselor Primare

de

DIMITRIE GUSTI.



Editione a trei-spre-zece



MASIN.

TIPOGRAFIA BUCIUMULUI ROMÂNŪ.

1867.

NOTIUNI PRELIMINARIE.

FORMA PĂMĂNTULUI.

Geografia este descripțiunea pământului.

Pământul este un glob, sau o sferă imensă, care are patruzeci mii kilometri, sau zece mii leghe, în circumferență (un kilometru are o mie metre, iar un metru este de un cot și patru rupi) Munții cei mai nalți, nu prefacă nici de cum rotundimea formeii sale, căci înălțimea lor, care 'i cel mult de opt kilometre, este mai nesimțibilă pe o așa de mare întindere.

Pământul este ceva turtit în două puncturi opuse, ce se numesc poli. Cineva poate ași forma o idee, despre el, privind la o portocală, care înfășioșiază o turtire întocma, și care nu incetează a fi rotundă, cu toate micile seale neegalități.

Una din dovețile rotundimei pământului este, că într'un șes foarte neted, cineva nu zăresce de cât vârful turnurilor sau al munților îndepărtați; cu cât cineva se apropie de ele, partea lor inferioară devine vizibilă. De asemenea de pe șermul mării, cineva nu vede mai întâiu de cât vârful catargurilor unei corăbii în depărtare, și chiar trupul corăbiei nu apare de cât când depărtarea se micșurează.

Asia pământul se alcătuesce din uscat, din apă și din aer, care toate la un loc fac globul pământesc, adică figura cea rotundă a pământului; uscatul sau țarina alcătuesce partea cea mare a globului și fundul tuturor apelor.

Întrebătoriu. Ce este Geografia? Carei forma pământului? Câte kilometre sau leghe are pământul în prejurul seii? Pentru ce înălțimea munților nu prefacă nici de cum rotundimea pământului? Ce este de observată asupra polurilor? Cum se dovedesc rotundimea pământului? Din ce se compune globul pământului?

OSIA PĂMĒNTULUI. MIȘCAREA DIURNĂ. ȊIOA ȘI NOAPTEA.

Se numesce osiea pămĒntului o linie ideală, care împreună cele doue poluri trecĒndu prin centru saū mișlocu.

PămĒntul se învĒrtește pe osiea sa, dupre cum și o roată, și elu esecută o ocolire deplină în doue deți și patru ore. Prin această mișcare elu represintă succesivū soarelu toate punturile suprafeței sale, și din acĒsta se nasce țioa și nóptea, dimineața și seara, și accasta se numesce mișcarea diurnă.

Întrebătoriu. Cese numesce osiea pămĒntului? PămĒntulu are și el o mișcare pe osiea sa? în călu timpū se face această mișcare? Cumu se operează țioa și noaptea, dimineața și seara? Cumu se numesce această mișcare?

MIȘCAREA ANUALĂ. ANOTIMPURILE.

Înturnănduse pe osiea sa, pămĒntulu esecută încă, cu o mare iuțeală, o altă mișcare în giurulū soarelu, carea se sfârșesce în cursulū unū an, și este numită mișcarea anuală. Dacă 'și închipesce cineva o sachie pusă în mișloculū unei șăli, ca și soarele în ceriū, și o persoană înturnănduse în giurulū seū se transpoartă așisderea, urmandū unū cercū mare, împregiurulū acestei sachii, își va închipuī lară greutate, că aceste doue mișcări potū a se esecuta împreună. Una respunde la mișcarea diurnă, cealaltă la mișcarea anuală.

Feliurimea anotimpurilorū este produsă în parte prin mișcarea anuală a pămĒntului. Trebuie dar să scimū că soarele nu încălđesce cu o putere egală toate puntele feței pămĒntului, pentru că rađele soarelu une ori batū pe pămĒntū mai perpendicularariū, alte ori mai oblicū, și numai pe lĒngă equatoriū batū pururea perpendicularariū. Unde rađele soarelu cadū perpendicularariū, acolo e foarte caldū, unde pezișū, acolo e recoare seū chiarū frigū mare.

Pământul învârtindu-se împrejurul soarelui, de două ori pe an, vine în asfeliu de pusejiune, în câtă ambii poli suntă de o potrivă depărtați de soare; atunce facia pământului stă 12 oare întoarsa cătră soare, și 12 oare stă în umbră; din astă causă zilele și nopțile suntă egale, și cândă se întâmplă acésta, atunce se dice equinopțiu. Suntă două equinopții, unul de primăvară (9 Martiū) și altul de toamnă (10 Septembre).

Cândă zilele din ce în ce se micșurează și nopțile se măresc, noi mergem spre iarnă.

Țioa cea mai scurtă și noaptea cea mai lungă se întâmplă iearna la 10 Decembre, după care zilele cresc și nopțile scad până ce ajungă a fi de o potrivă de mari (primăvara la 9 Martiu). De la primăvară zilele se facă totă mai mari și nopțile mai mici până la 10 Iuniu, cândă stă međiul verei, dioa e cea mai mare și noaptea cea mai mică. Atunci se dice că ne aflăm în soarestiți de vara, după care începă zilele eară a scădea și nopțile a se mări.

Earnă și vară se facă pentru aceia, pentru că pământul învârtindu-se împrejurul soarelui nu'si ține pozițiunea cătră soare neschimbată, ei odată se întoarce cu polul Nordică cătră soare, alta dată se întoarce polul Sudică cătră soare și cel Nordică se depărtează.

Cândă polul Nordică se întoarce cătră soare, atunce noi avem vară, și cei de la polul Sudică earnă; din contra, cândă polul Sudică se întoarce cătră soare, atuncea oamenii de la Sudă aș vară și noi iști de la Nordă avem earnă.

Fiindă inse că pământul e rotund și poli săi nu se întorcă de totă cătră soare, ci numai se pleacă câtva, de aceia rađe soarelui bată la poli foarte pezișă în câtă nu încăldescă pământul de câtă foarte pușină sau nici de cum; din această causă la poli e frigul totă deauna atâtă de mare, în câtă ghieturile nici odată nu se mai topescă. Totă din causa rotunđimci, zilele și nopțile suntă cu atâtă mai mari, cu câtă locul es-

te mai aproape de poli, pe cându la equatoriū ȝioa și noaptea suntū totū deauna egali.

Întrebătoriu. Pământul n'are el 6re o adoua mișcare? Cum se numesce ea? Cum ȝambele mișcări pot ele a se esecuta împreună? Cine produce diversitatea anotimpurilor? Când este ȝioa cea mai scurtă și noaptea cea mai lungă și vice-versa? Când este equinocțiū? Cumū se espluă diferenȝa unei și a verel?

DESPRE LUNĂ. DESPRE ECLIPSE.

În mișcarea sa anuală în giurulū soarelui, pământulū este însoȝitū de lună, care se învêrtesce de asemeina în jurul globulū nostru în douē ȝeci și nouă ȝile și câteva oare.

Luna nu este nici de cumū luminoasă prin sine înseși, dară ea priimesce lumina sa de la soare. Cândū ea este luminată de o lature, noi nu videmū de câtū o mică parte asupraȝeii sale; trebuie ca ea să fie în opozitul soarelui pentru a ne arata faȝa sa întregă.

Se tȝmplă câte o dată că luna este pusă atȝtū de exactū între soare și pământū, în câtū ea împedică lumina cestui astru de a ajunge până la noi; atunci este eclipsū de soare.

Eclipsulu de lună se tȝmplă, cândū globul pământescū este pusū între lună și soare, pentru că atunci ea nu poate nici de cumū primi lumina.

Întrebătoriu. Luna mai are ea o mișcare în jurulū pământului? Cȝtū ține ea? Luna cumū este ea luminată? Pentru ce se vede ea câte odată întregă și câte odată numai o parte? În care casū este eclipsū de soare? În care casū este eclipsū de lună?

PUNCTURĪ CARDINALE.

Posiȝiunea locurilorū, în privirea supraȝeii pământului se arată prin miȝloculū celorū patru puncte cardinale.

Se numesce rȝsăritū, orientu, ostu saū levantū, partea unde soarele se pare a rȝsări; apusū, occidentū,

vesti, partea unde el pare a apune; mează-zi sau sudu, partea unde elu pare a se rădica mai multu; mează-nopte, nordu sau septentrionu, partea ce este opoșita sudului.

Se mai întrebuintază încă o mulțime de puncturi intermediare. Așa nordu-ostu se pune între nordu și ostu; sudu ostu între sudu și ostu; sudu-vestu, între sudu și vesti; nordu-vestu, între nordu și vesti.

Întrebătorii. Cum se arată poziținea locurilor pe suprafața pământului? Ce se numesc răsăritu, orientu, ostu sau levantu? Apus, occidentu și vesti? Mează-zi sau sudu? Mează-nopte, nordu sau septentrionu? Suntă oare și puncturi intermediare și care suntă ele?

CHĂRȚI GEOGRAFICE. CERCURI. ZONE.

Pentru a da o idee precisă despre suprafața pământului, s'au formată chărți geografice, care presintă mările, țermurile, munții, cursul fluviilor și poziținea polițiilor. La toate aceste chărți, s'au pusă răsăritulu la dreapta și apusul la stęnga, în cătu cineva are pe mează-zi în giosu și pe mează-noapte în susu, ca și cum elu aru sta în centru.

Chartă se numesc înlășosarea pe hărtie a unei părți întregi a pământului sau a vre unei țeri, ori a vre unui locu.

Liniiile care suntă trase pe ele represintă mai cu samă pe mape mondū, care este figura pământului în douę jumătăți, cercuri necesarii pentru a face toate aceste chărți asemenea între ele.

Equatorulu sau linia-cercu, încinge pământul dreptu la mijlocu; equatorulu stă la o depărtare egală de amēdoue polurile, și elu imparte globulu în douę emisfere, adică în emisfera boreală sau de mează-noapte, și în emisfera australiană sau de mează-zi.

Meridianiile suntă cercuri trase împrejurul globului, care însă trecu prin poluri; fie care meridianu imparte globulu în

două emisfere: în emisfera orientală sau reseriteană, și în emisfera occidentală sau apusană.

Cercurile paralele sunt așa numite, pentru că se închipuesc trase paralele sau în deopotrivă cu ecuatorul.

Între aceste cercuri se poate înseamna, pe lângă ecuatorul, tropicul cancerului și tropicul capricornului, care formează marginea cursului soarelui, în fine cercul polar arctic sau a nordului, și cercul polar antarctic sau al sudului, care arată regiunile unde soarele nu se vede de câtă pre puțin.

Sau împărțit suprafața globului în cinci zone, care arată starea feluritelor climat. Zona toridă, este aceia ce e cuprinsă între ambele tropice, și se numește astă fel pentru că ea este espusă de a dreptul arșii soarelui. Ambele zone stămpărate sunt cuprinse între tropice și cercurile polare. Ambele zone înghețate sunt între cercurile polare și poluri.

Climă se numește starea aceia caldă sau rece, umedă sau seacă, și ferbinte sau înghețată a aerului, ce se află în deosebitele țări sau părți a le pământului. Clima influență foarte multă asupra vieții tuturor făpturilor.

Întrebătoriu. Care este întrebunțarea hărților geografice? În hărți unde se pun cele patru puncte cardinale? Ce reprezintă liniile trase pe hărți? Ce se numesc ecuatorul? Tropicele? Cercurile polare? Cum se împarte suprafața globului pentru a arăta starea diferitelor climat? Ce se numesc zona toridă, zona stămpărată, zona înghețată? Ce este climă?

TERMINI GEOGRAFICI PRIVITORI LA PĂMÎNTURÎ.

Pământurile ocupă mai o parte din suprafața globului; totu restul este acoperit de ape.

Un continent este un spațiu în-lemnătoriu de pământ neîntrerupt de mări.

Se înseamnă sub nume de țară, o porțiune de continent locuită de unul și același popor.

R e g i u n e se numește o mare întindere de pământu supusă de ordinariu aceluiași guvernământu, sau a le căriea diferite părți sunt împreunate și cunoscute sub același nume comun.

O i n s u l ă este unu spaciū de pământu mai puțin insenător de cătu unu continentu, și încunjuratū de apă din toate părțile.

Se numește **A r h i p e l**, unu mare numer de insule apropiete; **S c o p e l ă** sunt stânci pe țărmulū mării; **b a n c ă**, adunături de năsipū in fața apelor.

O p e n i n s u l ă este unu spaciū de pământu încunjuratū cu apă, afară de o lature prin care ea se ține de continentu.

U n i s t m ă este o limbă de pământu care împreună o peninsulă cu continentulū, sau care unesc două continente între ele.

U n ă c a p ă este o prelungire de pământu, care se înaintesc in marea. Dacă pământulū este largū și rădicatū, se numește **p r o m u n t o r i u**.

Se dă nume de **ț e r m ă**, părței de continente sau de insule care este scaldată de marea, și acela de **d u n e**, dealurilorū de năsipū ce sunt dealungul mării.

Se numește **M u n ți**, crescături mari de pământu sau de stânci. Unu șirū de munți se chiamă **c a t e n ă**.

S u p r a f a c i ă continentelorū nu este de o potrivă in configurarea sa; ea ne înfăcioșază: înălțături, înfundături și șesuri. Cele mai mari înălțături ale pământulū se numescū **m u n ți**; cele mai mici se numescū **c o l n i c e**. Fie care munte are trei părți de căpitenie: **v ă r f u l ă** sau partea de susū, **p i c i o r u l u** sau partea de jo-ū; **c ă s t a**, partea cuprinsă dintre vărful și piciorū — **B a z a** sau poala, este partea inferioară a muntelū; **c u l m e a**. **ț i c l ă u l ă** sau **v ă r u l**, este partea superioară — **M u n ți** rare ori sunt despartiți; ii, din împotrivă mai de multe ori sunt adunați in grupe și lanțuiți. **L a n ț u** de munte se numește unu șirū de mai mulți munți, ale căroră bază sau picioare se atingū, sau care stau așăzați ca într'o linie unulū după altulū. **L i n i a** vărurilorū unu lanțu de munte se numește

cómă saũ créstă; infundăturile dintre vërfurile munşilor alcătuescũ trecătórele care fiindũ de totũ înguste se numescũ: pasũ, gătũ, strămtóre.

În mişloculũ continentelorũ, spaciile cele mari de pãmენტũ rădicate, se numescũ tãpşane; pãrşile de josũ şi netede se numescũ şesuri. Vãile suntũ desparşituri mai multũ saũ mai puşinũ adãnci între munşii.

Pãrşile cele doue mari ale unui şir de munşii se numescũ feciẽ, cóste, versanuri.— Versanũ se numesce pãmენტulũ rădicatũ din vecinãtatea basenului unei mãri saũ lacũ, adicã o întindere de ţerã inclinatã (piezãşitã) cãtrã marea saũ laculũ în care şii varsã apele sale curgãtoare.—Întrunirea mai multor şiruri de munşii se numesce grupe, earã adunãtura mai multor grupe sistem. Puntulũ în care se întãlnescũ saũ se încrucescũ mai multe şiruri de munşii, se numescũ nodũ. Într'o grupã saũ într'unũ sistemũ de munşii se deosebesce: masa centralã saũ lanşulũ de cãpitenie, care şine un drum, apoi lanşuricile saũ ramurile secundare (de a doua mãnã).

Înãlşimele munşilorũ se preşuescũ de la faşa mãrei. Munşii joşii se numescũ acei a cãrorũ înãlşime nu trecce peste 2000 de picioare; munşii de mişlocũ, acei care se rădicã de la 2 pãnã la 6000 de picioare, şii munşii înãlşii saũ alpini acei care trecu peste 6000 de picioare. Înãlşimea unui munte de la cumpãna saũ faşa mãrei se numesce înãlşime absolutã. Înãlşimea cuprinsã de la piciorulũ şi pãnã la vërfulũ muntelui se numesce înãlşime relativã.—Vulcani se numescũ munşii care cuprind în sine materii arşetoare, şii care din timpũ în timpũ varsã flacãri, cenuşã şi petre arşende; materia acẽsta se numesce lava. Loculũ pe unde sbucnesce flacãra şii lava se numesce craterũ.

Vërfurile unorũ munşii ce aũ o înãlşime absolutã staũ acoperite cu omãtũ. Aceastã înãlşime atërnã de la climi; sub equatorũ munşii trebuie sã fie de la 15 pãnã la 20 mii picioare

înălți, pentru ca să stea acoperiți cu omăle vecinice; cu cătū însă se întindū spre poluri, cu atāta și înălținea se cere mai mică. Grămăditurile de omătū și ghețurile ce stau pe munții cei nalți se numescū ghețari.— Șes u se numesce totū cuprinsul pămēntului ce este netedū și care nu înlășozază de cătū prea puține undulări în privință cu întinderea sa. Între șesuri se deosebescū șesuri așadate, ale căror înălțime nu trece peste 500 de picioare de la fața mării, și șesuri rădicate sau podișuri. Aceste mai obicinuitū aū o suprafață undulată și încarcată de munțișori sau dealuri care de multe ori ai formēză și mărginile.

Colnicile și dealurile suntū ultimile prelungiri ale unui șirū de dealuri. Orizonū se numesce cerculū care ni mărginesce viderea din toate părțile. Deșertū sau pustiū se numesce o întindere mare de pământū sterpū și arinosū sau nāsiposū.

Întrebătoriū. Care este, pe globū, spațiulū ocupatū de pământuri și acela ce apele acopărū? Ce sū numesce continentū? țera? Insulă? Archipelū? Peninsulă? Istmū? Capū și pronuntoriū? Tiermū și dune? Munți, culme, poală, țiclaū sau vērți? Ce se numesce tăpșenū și șesū? Văi? Versanuri? Grupe? Nodu? Munți joși, de mijlocu, și alpini?— Vulcan, crateru? Ce suntu munți ghețari? Ce suntu colnicile, dealurile? Ce se numesce orizonu? Deșertu sau pustin?

TERMINI GEOGRAFICI PRIVITORI LA APE.

Se numesce mare esterioură sau Oceanū, mulțimea de ape sarată care încunjurā continentele: Mare interioră, ori și ce mare porțiune de marea care intră într'un continentū. Oceanul sau Noeanulū ale căruia ape suntū sarate și înlășurā totū pământul. Părțile cele mai mici ale oceanului se numescū mări.

Fretū sau străntoare este o porțiune de mare restrēsă între douē uscături și formandū comunicațiunea între douē mări; se numesce căte odată canalū sau mănica.

Se chiamă golfū, o întindere puțin insemnătoare de marea, care intra în uscaturi; unū golfu micū se numesce baie; portū, rădă, se dicū spaciile de marea, mai multū saū mai puținū largi, întindînduse pe șermuri și bune de primitū vasele și corăbiile, cîndū suntū amenințate de furtuui.

În Oceanū și în celelalte părți a le sale se insamnă douē mișcări regulate pricinuite din înriurirea soarelui și a lunei. aceste suntū: flucsulū cîndū marea în cursū de 6 ore se rădică, și reflucsul cîndū earăși în cursū de 6 ore ea scade.

Pe lîngă aceste mișcări regulate, suntū și altele care se află în deosebite părți a le Oceanului și care finū unū drumū regulatū, aceste se numescū: curențuri, și vóie, cursuri.

Unū lacū este o adunătură de apă dulce, aflatoriū în miđilocolulū uscatelorū și avēndū obicinuitū isvoare lăuntrice; unū iazū este o adunătură de apă mai puțin insemnătoare de cātū un lacū; o mlaștină este o adunătură de apă inocirloasă, care provine cele mai adese ori din inundațiunii saū ploii.

Se numesce fluviū, o curgere de apă insemnătoare care dă directu în marea; riū o curgere de apă mai puțin insemnătoare, care se varsă în unū fluviu saū în marea; părăū, o curgere de apă de o mică întindere.

Isvorū saū obărșiă este locul de unde fluviū, riū saū părăū esū din pămēntū; gură saū răvărsare este locul unde o curgere de apă se aruncă în marea. Dacă aceasă curgere de apă se desparte în mai multe ramure, ea formază guri, dacă ea mână și milu cu sine se dice o deltă. Din isvoare se nascū părăele, și întrunirea mai multorū părăe, nascu riuri; întrunirea mai multor riuri nascū fluvite.

Locul întrunirei a douē riuri saū a douē fluvii se numesce confluentū. Riulu cel mai micū, care se varsă în altulū mai mare se numesce affluentū. Însfundatura de pămēntū pe care o cuprind·mū riū saū unū fluviū de la isvorū și pana la gura sa, se numesce albia riuluī; margiile unū cur·su de

apă se numescu maluri sau șermuri. Malul ce stă la mână dreapta când mergi în cursul apei se chiamă malul său termul dreptu, și celalaltu care stă la mână stângă malul său sau șermul stângu. În susul și în josul apei se iaă totu în acelașu înțelesu.

Canalū, o curgere de apă a căruia albie este sapată de mână oamenilorū.

Dacă unū fluviū sau unū riū întimpină în curgerea sa stânci ascuțite cu o prăpastie, el forméză o cădere, care se numesce cataractū, dacă ea este însemnătore; și căđatură, dacă ea nu e de o mare înălțime.

Se înțelege prin basenu cuprinsulū unei țeri cu toate coșțișăle care'i trimetū curgeri de apă. Unū basenu principalū este acela care adapă unū fluviū; unū basenu secundar este acela pe care'l adapă unū riū. Basenu l unū fluviū se numesce întrolocarea pamēnturilor ce'și varsă apele în acelu fluviū.

Întrebatoriū. Ce se numesce Marea esterioră sau oceanū, și Marea Interioră? Ce este unū fretū sau strămoare? Ce se numesce Golfu. Radă, portū? Lacū, Iazū, mlaștină? Fluviū. Riū, pârău? Ce se înțelege prin obârșie, reversare, guri, deltă? Ce se numesce confluentū, afluentu, canalu? Cumū să ea Termul dreptū și stângū, al unei curgeri de apa? în susulū și în josulū? Ce se înțelege prin cataractū și căđatură? Ce se numesce basenu, basenu principalu, basenu secundarū?

MAPEMONDĂ.

Uscaturile forméză doue mari continente, și unul de o mai mică întindere, și aceste s'aū împărțitū în 5 părți principale.

Continentalu vechiū, care aū fostū cunoscutū mai intaiu, cuprinde 3 parți: Europa, Asia și Africa. Cele doue din taiu suntū la Nordu; Africa este la Sudū.

Continentalū nouū, forméză a patra parte a lumēi, numită America.

Între Asia și America este situată Oceania, a 5-a parte a lumii, compusă din un număr mare de insule, între care Australia poate fi privită ca un al 3-lea continent din pricina spațioasei sale întinderi.

S'a dat feliuritelor părți ale Oceanului numi particulare, aceia ce au făcut că se deosebesc 5 mari mări, esteriore, și una interioară.

Oceanul Atlantic se află între Europa și Africa de o parte, și America de cealaltă. Marele Ocean sau Oceanul Pacific este între Asia și America; Oceanul Indian sau marea Indiilor, la sudul Asiei; Oceanul înghețat Arctic în jurul polului nord, și Oceanul înghețat Antarctic în jurul polului sud. — În fine se socotește între mările cele mari: Mediterana alături în centrul continentului vechiu și comunicându-se cu Oceanul Atlantic prin strâmtoarea Gibraltarului.

Întrebătoriu. În câte continente și părți se împart uscatele? Câte părți cuprinde continentul vechiu? Unde sunt ele situate? Care parte a lumii se află în continentul nou? Care este situația părții a cincea a lumii și acel continent al 3-lea? Spune diviziunea Oceanului în diferite părți? Arată situația acelor cinci mari mări interioare? Ce este de observat în Mediterana?

GUVERNAMENTE. RASSE.

Afară de marele împărțiri ale pământului în continente și în cinci părți, mai sunt altele cunoscute sub numiri de Monarhii, republici, provincii; și mai sunt de asemenea națiuni civilizate și popoare selbatice.

Térră sau Stat se numește o întindere de pământ locuită de oameni prin sate și poliți, care se cărmușcă de o singură stăpânire; aceste stăpâniri sunt mai de multe feluri:

Împărăție, se numește țera sau statul acela unde

cărmuitoriul tuturor, este unul singur și se numește împărat sau monarch.

Regie sau Craie se numește țera unde cărmuitoriul este singur și poartă titlu de Rege, sau Crai, ori monarch.

În republici, poporul exercează suveranitatea prin reprezentanții săi. Câte odată autoritatea nu esă din cele mai principale familii.

Confederațiune se numește unirea la un loc a mai multor țeri spre a se apăra și ajuta unele pe altele.

Principat se numește țera aceia, a căruia capu poartă nume de principe și este cărmuit de o singură persoană.

Capitală se numește politia sau locul în care șede cărmuirea cea mare și capul țerei, adică Împăratul, Regele, Principele și alții.

Toate aceste state, monarchii sau republici, au împărțiri particulare ce se numesc: provincii, departamente, cercuri, cantoane, guvernii, districte, prefecturi, & c.

Națiunile sunt ȳise civilisate, cându ele au politii și lăcuinși durate, cându ele cultivă artele, științele, agricultura și comerțul.

Popoarele semi-civilisate nu au nici de cum altă ocupațiune de cătu îngrijirea turmelor lor. Multe dintre densesle nu au de felu locușii statornice; ele duc corturile lor, făcute obicinuit din pele de dobitoace, acolo unde pășunile sunt mănoase.

Popoarele cu totul salbatice nu trăesc de cătu din vânătoare și păscuire; ele locuesc în colibii formate din crengi, frunzărișu și din pământu, câte odată chiar și în caverne sau pesceri.

Se deosebesc trei rase sau varietăți de căpitenie a le omului. Rassa albă este respândită în toată Europa și în câteva alte puncturi a le celor lalte părți a le lumii, prin Rassa albă, se înțelege oamenii cei mai frumoși și albi la față, precum sunt: Românii, Francesii, Rușii etc. etc.

Rassa gălbăie ocupă partea orientală a Asiei, și sunt

oamenii cei gălbăi la față cu capu camu patrumuchetu, lați între ochi, nasul turtit, fața bucalată și părul șeposu, precum sunt calmucii etc etc.

Rassa neagră, se află în mișlocul Africei, de această rasă sunt oamenii cei negri, capul țuguetu, părul negru crețu și gura lată, precum sunt Maurii.

Cele lalte rase nu sunt așa de numeroase ca și aceste. Nordul Americii este locuit de oameni a cărora peliță este arămie, și Oceania de popoare cu pelița negre cioasă.

Întrebătoriu. Mai sunt și alte împărțiri ale pământului de câtă cele cunoscute sub numiri de continent și de pați? Care este guvernământul Monachilor? Carei guvernamentului republicilor? Arată caracterul națunelor civilisate? A popoarelor semi-civilisate? A popoarelor salbatice? Câte rase se deosebesc? Unde locuesc rassa albă? Rassa gălbie? Rassa neagră? Afară de cele 3 principale rase, numai sunt și altele puțin numeroase în America și în Oceania?

RELIGIUNEA.

Toate religiunile se împart în doue clase, pentru că ele recunosc saū pe unū singurū D-zeū, saū pe mai mulți; aceste sunt: monoteismul și politeismul.

Monoteismul cuprinde pe iudaism și pe creștinism. Iudaismul profesă unū singurū D-zeū, cartea legi este vechiul Testament, și asceaptă pe Mesia celū lăgădnit. — Creștinismul are de carte a legi pe Testamentul vechi și nou, inchină unū D-zeū în trei sețe și recunoasce că Isus Christos e Mesia și adona față din St Treime.

Monoteismul cuprinde încă pe mahometism, brachmanism, budism, religia lui Confușius și a lui Sinto.

Mahometismul este format din iudaism și creștinism de cătră Mahomedu. Brahmanismul crede într'unū Dumnezeu suprem nemișcător și lucrându numai prin mișlocirea altor trei D-zei: Brama, Visnu și Siva. Budismului este respândit în

mișlocul răsăritului Asiei și el recunoaște pe un **Dumnezeu** suprem **Buda**, și **încarnări** de suflete mari înfățișate prin **Dalai-Lama**, prețu mare în Tibet. **Religiunea** lui **Confucius** său a învățașilor este o închinare a naturii respândită în **China**, **Iaponu** și **Anam**. **Religiunea** lui **Sinto** recunoaște un **D-zeu** suprem și alți **D-zei** mai mici, ea se închină de cătră o parte dintre **Iaponi**. (**Sinto** este una din cărțile lui **Confucius**).

Politeismul cuprinde mai multe culte, așa este :

Felicismul său închinarea celui întâiu lucru pe care capriciul unui om îl alege. **Sabeismul** este închinarea de stele.



EUROPA.

GEOGRAFIEA FISICĂ A EUROPEI.

Pusetura. Europa se întinde spre Sud până la ală 36° și la Nord până la ală 71° de lățime septentrională; la Ost până la ală 62° și la Vest până la ală 12° de lungime occidentală. Lățimea sa de la Nord la Sud este de 3885 kilom. Lungimea de la Nord-Ost la Sud-Vest de 5300 kilom. Suprafața de 9,600,000 kilom. patrate.

Configuratiunea și împărțirea naturală. Continentul Europei formă o peninsulă mare, lipită de Asia occidentală. Marginele sale sunt foarte tare mâncate de Ocean cu ramurile lui, în cătă înălțoșază o mulțime însemnată de peninsule.

Europa după firea pământului se împarte în trii părți naturale ;

I. Europa Orientală sau Europa de jos,

II. Europa Occidentală sau Europa de sus,

III. Europa Septentrională sau sistemul isolat al Europei.

I. Europa Orientală este un șes jos care cuprinde mai mult de jumătatea acestui continent, întinzându-se de la Marea-Neagră până la Oceanul Arctic. Ea se subîmparte în două regiuni:

a) **ȘESUL SARMATIC** dintre munții Urală, fluviul Oderă și munții Carpați; elă în această întindere cuprinde Rusia Europeană și Polonia. Regiunea aceasta înfătoșază două versanuri; unulă Septentrională cu fluviile: Urală, Volga, Terecul, Donul, Cubanul, Niprulă, Nistru; și altulă Meridională cu fluviile: Peciora, Mecenulă, Dvina, Onega, Neva, Duna, Niemenul și Vistula.

b) **ȘESUL GERMANICU** se întinde de la Oder până la Rinul-de-Giosă și cuprinde nordulă Germaniei, Danimarca și Olanda; elă se adapă de cursulă inferioră ală Oderului, Elbei, Veđerului, Emsului și Rinului.

II Europa Occidentală se desparte de Europa Orientală prin o linie ce s'ară închipui căi trasă din gura Nistrului la ace a Rinului; ea se alcătuește din mai multe regiuni muntoase întelegat în-de-ele, pintre care însă se află și văi largi precumate de fluvii mari. Europa Occidentală se împarte în șepte regiuni:

a) **REGIUNEA ALPILOR**, se alcătuește din ună lanțu de munți înalți, care sub forma de semicercă, se întindă de la golfulă Genua până la acelă de Triestă. Din trunchiulă Alpiloră curgă trei fluvii mari: Rinul, Rona și Po.

b) **MUNȚII MIDLOCĂ AI GERMANIEI** alcătuescă prelungirea septentrională a versanului Alpiloră și înfătoșază ună podișă cu suprafață onduloasă. Din acești munți curgă patru fluvii mari: Veđerul, Elba, Oderulă, Dunărea.

c) **REGIUNEA FRANCI EI** cuprinde pe Francia și pe Belgia, Ostulă și Sudulă Franciei se alcătuește din pământuri muntoase. Vestul și Nordulă din pământuri așădate care se întindă din munți până în marea. Această parte din urmă se adapă de trei fluvii: Seina, Loara și Garona.

d) **UNGARIA**, această regiune firească, cuprinde Ungaria proprie, Transilvania și Principatele-Române-Unită, întinđândușă între Alpii orientali, munții de mijlocă ai Germaniei, Vistula de susă, basenulă Nistrului și valea Dunărei de josă.

Regiunea ungară se adapă de Dunărea de mijloc și de două lacuri: Neusidel și Balaton.

e) Peninsula SPANCA cuprinde pe Spania și pe Portugalia, regiune indecomună muntoasă, caracterizată prin trei lanțuri de munți îndreptați de la Ostul spre Vestul.

Peninsula spanică are 5 fluvii mari: Duero, Tagul, Cuadiana, Căadalcuivirul, și Ebrul.

f) ITALIA. Astă peninsulă se întinde de la sudul Alpilor și în toată lungimea sa se petrece de munți Apenini. Partea de meadi-noapte a Italiei dintre Alpi și Apenini înfășoșază un șes jos numit Lombardia; fluviile acestei regiuni sunt: Po, Tibrul, Arnul, Adigul.

g) Peninsula TURCO-ELENICA cuprinde pe Turcia europeană și pe Grecia, de care se leagă o altă peninsulă mai mică Marea sa Peloponesul. Toată regiunea este acoperită de munți care pe partea Nord-Vestică a sa se leagă cu Alpii orientali, ei înformă un fel de mur, ce o încungiură de la Marea-Neagră până în Adriatica. Cea mai mare apă care adapă peninsula Turco-Elenică este Mărița.

III. Europa Septentrională cuprinde două regiuni fi-rești foarte mult coperite de munți, aceste sunt:

a) PENINSULA SCANDINAVA care cuprinde pe Norvegia și Svedia cu munții Chioli în partea vestică și cu pământuri așađate în partea ostică. Fluviile acestei regiuni sunt Geta-Elf, Glomenul, Dal-Elf. Umea și Tornea.

b) INSULELE BRITANICE alcătuesc o grupă din două insule mari: Britania-mare și Irlanda, și mai multe grupe de insule.

Britania mare sa Englitera cu Scoția este muntoasă la Vest și Nord; la Ost are pământuri așađate dară unduloase. Irlanda este un șes jos cu grupe de munți mici isolați.

Cele mai mari fluvii sunt: Tamisa, Saverna și Șanonul.

La sistemul isolat al Europei Septentrionale se potă număra: insula Islanda și Insulele Feroe cu pământuri muntoase.

Confiniile. Europa la nord se mărginește cu marea Înghețată. La est cu Asia de care se desparte prin muntele Ural, cu marea Neagră și Arhipelul. La sud cu marea Mediterană. La vest cu oceanul Atlantic.

Mările. Europa se ținurează de 16 mări, din care 3 sunt mari :

Oceanul Înghețat sau Boreal la nord.

Oceanul Atlantic la vest.

Marea Mediterană la sud.

Cele 13 mici sunt :

Marea Albă, înformată de oceanul Boreal.

Marea Baltică, marea Nordului, marea la-Manș. și marea Irlandă, informate de oceanul Atlantic.

Marea Siciliei, marea Adriatică, marea Ionică, Arhipelul, marea Marmară, marea Neagră, marea Azovă sau Zabaș, informate de Mediterana : marea Caspică, nu se comunică nici cu o mare.

Golfurile. În Europa sunt 10 golfuli :

Golful Botnic, Filandic, Riga sau Livonic în marea Baltică.

Gol. Zudersec în marea Nordului.

Gol. Gasconic în oceanul Atlantic.

Gol. Lion și Genua în Mediterana.

Gol. Tarant și Lepant în marea Ionică.

Gol. Salonic în Arhipel.

Strimtorile. În Europa sunt 17 strimtori mai de căpitanie.

Noi se află la nord care sunt : strimtoarea Vaigaș, Scagerac, Categatul. Sudul, Beltul-mare, Beltul-mic, Pasul-de-Calé, canalul sântu-Georgiu, și canalul-Nordului.

Opt la sud care sunt : strămoarea Gibraltarului, Bonifașio, Mesina, canalul Otrant, canalul Negropont, strămoarea Galipoli sau Dardanelele, strimtoarea de Constantinopoli și Inicale sau Cafa.

Insulele. În Europa sunt 65 de insule, din care :

În marea Înghețată se află 5 : Spișberg, Noua-Zemlea, Vaigaș, Calguel și insulele Lafonden.

În Oceanul Atlantică 15: Islanda, Irlanda, Britania-mare, Feroe, Șet-landile, Orcadele, Ebridele, Sorlingile, Insula Uesană, Groa, Belilă, Noarmutic, Dio, Re și Oleron.

În Mediterana 12: Corsica, Sardinia, Sicilia, Candia, Formantera, Ivica, Maïorca, Minorca; insulele Hiere, insula Elba, insulele Lipare și Malta.

În Baltica 11: Insulele Alandă, Dagă, Esel, Gotland, Oland, Rugen, Bornholm, Laland, Falster, Seeland și Fionia.

În marea Nordului 4 insule: Silt, Elgoland, Tecsel și insulele Zelande.

În marea Irlandă 2: Man și Angledei.

În Manșa 4 insule: Vigt, Orini, Jernesei și Zerseï.

În Adriatica insulele: Ilire.

În marea Ionică 7: Corfu, Pasco, Sânta-Maura, Teachi (Itaca), Cefalonia, Zanta și Serigo.

În Arhipelă 4, insulele: Negropontă, Lemnosă sau Salamina, Cicladele și Sporadele apusane.

Peninsulele. În Europa suntă 6 peninsule mai de căpitanie, 3 mari: Sfeđia cu Laponia Rusască, Spania cu Portugalia și Italia; 3 mici: Iutlanda în Danemarca, Morea în Grecia și Crimea sau Taurida în Rusia de ameađi-đi.

Istmurile. În Europa suntă 2 Istmuri de căpitanie: Corintul în Grecia ce impreună Morea cu uscatul și Perecopul ce unește Crimea cu Rusia

Capurile. În Europa suntă 17 capuri mai de căpitanie: Capul Nord-Chină la nordul Sfeđiei, înformă vărvul cel mai despre m e a đ i - n o a p t e al Eăropei.

Capul Nađă sau Lindă la sudul Norvegiei.

Capul Scageră la nordul Iutlandei.

Capul Cleară la sud-vestul Irlandei.

Capul Lands-Andă și capul Leđară la sud-vestul Engliterei.

Capul Hagă la nord-vestul Franței.

Capurile Ortegală și Finisteră la nordă-vestul Spaniei.

Capul Sen-Vincentă la vestul Portugaliei.

Capul Trafalgară la sud-vestul Spaniei; capul Roca în Portugalia însemnată ca punctul cel mai apusă al continentului Europei.

Capul Săn-Martină în fața insulei Ivica.

Capul Corsă la nordul Corsicei.

Capul Teulada la sudul Sardiniei.

Capul Spartivento, la sudul Italiei.

Capul Matapană la sudul Peloponesului, și este vârful cel mai despre amea și-și al Eūropei.

Munții. În Europa se înșamnă 16 lanțuri de munți:

ALPII SCANDINVI se întindă de la sud spre nord între Marea Baltică și oceanul Atlanticu.

URALII se întindă de la sud spre nord între Marea Caspică și oceanul înghețat arctic, aceștia fac linia firească de despărțire între nord-ostul Eūropei și nord-vestul Asiei.

CAUCAZUL se întinde de la est spre vest între Marea Caspică și Neagră.

CARPATII stă în inima Europei fiind între Marea Baltică și Adriatică; ei se întind de la vest spre est, apoi se încordează în jos și înformă un cerc mare.

EMUSU său munții Balcani care se întind spre vest începând de la Marea Neagră, Marmara și Dunărea.

ALPII ELENICI se deslacă din Balcani apucându spre sud către Grecia.

ALPII (proprii) sunt munții cei mai mari din Europa, ei încep de la golful Genua, se întind pe lângă Mediterana până la Var, apoi apucă spre nord până la punctul său culminătoriu Mon-Blanc, de aici apucă spre Est spre a se înclina către sud întinzându de alungul mării Adriatice până în Balcani.

APENINI petrec Italia în toată întinderea ei.

ICRA se întind de la sud spre nord-est între fluviile Rona și Rină.

Vosgii se întinde de la sudu spre nord între Mođa și Rinu.
GEVENŪ se întinde de la nordu spre sud-vestu între Rona, Loara și Garona.

PIRENEI se întindu de la ostu spre vestu; ei încep de la apusul Franței și mergu spre Portugalia.

IBERENII se deslacu din Pirinei, apucându spre sudu până la Siera-Nevada.

SIERA-NEVADA este lanțu cel mai de amcađi-đi a peninsulei Spanice, cari se întinde în lungu Mediteranei de la ostu spre vestu.

ȘEVIOTH se întindu de la ostu spre vestu și împartu pe Britania-Mare în doue. Partea de la sudu se numește Englitera, partea de la nordu Scoția.

GRAMPIANI acopăru Scoția întinđindusă de la sudu spre nordu.

Vulcane. În Europa continentală se află unu vulcanu care este **Veđuvulū** în Italia lângă Neapoli. În Europa insulană suntu 2: Etna saū Gibelū în Sicilia, **Hecla** în Islanda, și alte câteva mai mici aproape de Sicilia, în Ciclade și în Ađore.

Lacurile cele mai de căpitenie din Europa suntu 25; din aceste 9 suntu la Nordu, 7 la miđilocu, și 9 la Sudu.

La Nordu: **Veneru**, **Veteru**, **Meleru** în Svedia. **Saima**, **Onega**, **Ladoga** celu mai mare lacu din Europa, **Peipusū**, **Ilmenū** și **Blancu** în Rusia.

La Miđilocu: **Neușatelū**, **Geneva**, **Lužernū** și **Ţiurihū** în Svițera. **Constanța** între Svițera și Germania. **Balatonū** în Ungaria.

La Sudu: **Magiorū** și **Lucano** între Svițera și Italia. **Como**, **Cuarda**, **Comacio**, **Peruđa**, **Bolcena** și **Colano** saū **Fucino** în Italia; **Zanta** saū **Scutari** în Turcia.

Fluviile. În Europa suntu 42 de fluvii:

În marca **Înghetată Arctică** se varsă **Peciōara**.

În marea **Albă** se varsă **Dvina** de la nordu.

În marea **Baltică** se varsă 6: **Tornea**, **Neva**, **Dvina** de la sudu, **Niemenul**, **Vistula** și **Oderul**.

În marea **Nordului** se varsă 9: **Glomenū** la nordul Catega-

tului, Elba, Veđerul, Rinul, Mođa, Esco, Tamiđa, Tai și Tveedü.

În canalul la Manșü se varsă 2: Seïna și Soma.

În Oceanul Atlanticü se varsă 11: Șanonul, Severna, Loara, Șarantul, Garona, Aduru, Minho, Duero, Taial, Guadiana și Cüaldalcüivirul.

În Mediterana se varsă 4, Ebrul, Rona, Arnul și Tibrul.

În Adriatica se varsă 2: Po și Adigul.

În marea Neagră se varsă 3: Dnnarea, Nistrul, și Niprul.

În marea Ađovă se varsă Donul.

În marea Caspică 2: Volga și Uralul,

Riurile. în Europa se inseamnă 38 de riuri:

Bugul se varsă în Vistulă.

Varta în Oderü.

Aarü, Necherü, Mainul și Mođela în Rinü.

Sembra în Mođa.

Scarpa și Lei în Esco.

Obi, Marna, Oađa și Ionü în Seïna.

Alieru, Șeru, Indru, Viena și Maenü în Loara.

Tarnu, Lo și Dordoni în Garona.

Saona, Iđerul și Durancu în Rona.

Tesinul și Ada în Po.

Lehutü, Iđarü, Inul, Drava, Sava, Tisa, Jiulü, Oltulü, Vedca, Argeșul, Ialomüția și Siretiul, în Dunărea.

Cama în Volga.

Climatulu. Europa se poate împărți în 3 mari regiuni climatologice, adecă: Orientală, Occidentală și Meridională.

a) **REGIUNEA ORIENTALA** cuprinde țerile câmpiei sarmatice și partea septentrională a Scandinaviei, acărora climatü în genere este rece. Însuși țerile de ameađi, pe care nu le apără vr'unü munte de vënturile ghețoase a le Norduluı și Ostuluı, isü supusă la erüi grele.

b) **REGIUNEA OCCIDENTALA** cuprinde rămășița Scandinaviei, insulele Britanice, Danemarca, Germania, și Francia și se bucură de

unū climatū mai dulce, îmblânditū fiindū de vecinătatea mării. Vânturile de apusū care domnescū în această regiune, facū atmosfera umedă și aducū ploii; vânturile de reseritū din contra aducū zile frumoase vara, și reci iarna.

c) **REGIUNEA MERIDIONALĂ** cuprinde trei mari peninsule: Spania, Italia și peninsula Turco-Elenică, cu unū climatū foarte dulce. Țerile aceste suntū scutite de vânturile nordice prin înălțimea Pirineilor, Alpilor și a Balcanilorū, și se favorează de înfriurirea vânturilorū calde ce vinū din Africa; prin urmare ea se bucură de o temperatură cu multū mai caldă de câtū aceea pe care arū trebui să o aibă, după pusătura sa astronomică.

Europa după distribuțiunea geografică a plântelorū care stau în raportū strânsū cu climatulū se împarte în 4 regiuni sau zone:

Regnulū vegetalū. a) **ZONA MESTEACANULŪ** și a **PINULŪ** (bradului) cuprinde Islanda și Scandinavia de la al 64° de lăț. și câmpia Sarmatică de la al 62° de lăț. Vegetațiunea este slabă și puțin variată. Mesteacănulū albū care se înaintează mai multū spre Nordū (până la al 70° gradū) și Pinulū, alcătuescū pădurile acestorū țeri; orđul, sacara și ovășul suntū singurele cereale care sufărū asprimea climatului.

b) **ZONA GRĂULŪ** este cuprinsă între al 62° și al 48° de lățime nordică. Grăulū, sacara, ovășulū, cartofa pretutindine se cultivează cu succesū; arborilorū roditorī li merge bine și pădurile'sū pline de stejarū și carpănū, afară de unele locuri năsiptoase și regiuni nalte, unde crește bradul și pinul.

c) **ZONA VIEI** se întinde între al 48° și al 45° de lățime nordică: această reglune acărie margină despre meadi-đi e formată de Pirineii, Alpi și Balcani este cea mai însușită pentru creșterea viei și a grăului; pădurile mai indecomunū ășū pline de stejarū, carpănū, ba și de castani.

d) ZONA MASLINILOR cuprinde cele trei peninsule meridionale. Ea se deosebește prin o vegetațiune bogată variată. Poșoiul, orezul crescă așa de bine ca și grăul și ca via. Maslinii, smochinii, alămăii și portocalii crescă cu mănoșie, ba în unele țeri de totă sudice a le acestei regiunii se cultivează însuși bumbacul și trestia de țahar.

Regnul animală. La nordă se află, renu, elanul; animalele blănoase precum : țibelina ș. l. t. asemenea păsări cu puș. Ursul cel albă se arată câte odată numai pe țermurile Oceanului înghețat.

La mijlocă, de la nordul Carpaților până la sudul Alpilor și Pirineilor, prin munți se află cerbulă, țapul selbatică, marmota (șoarece de munte).

La sudă. între marea Caspică și Ațovă se află cămila, în Turcia : șacalul, momița comună, aproape de Gibraltară, și bivolul până în Ungaria ; vermile de matasă s'aă aclimătată în totă sudul Europei. În Lituania se află țimbru, în Sardinia și Corsica muf-tonul (ună țipă de berbece.)

Regnul minerală. Europa mai cu deosebire are mineralele cele mai folositoare ; în ostul Rusiei se află : diamantă, platină și aură, apoi în celelalte țeri ale Europei se află : argintă, mercură, aramă, zincă, plumbă, și feră cu mare abondență.

Etnografie. Deosebitele rase de oameni mai că nu se potă cunoaște de cătă de pe limbele ce vorbescă.

Popoarele Europei suntă la 270 milioane, ele dupre limbele lor se împartă în trei familii mari :

FAMILIA GERMANA la care se numără : Germanii, Olandesii, Dani, Svedii, Norvegienii și Englesii. Această familie domnează în Europa centrală și septentrională.

FAMILIA GRECO-LATINA la care se numără : Portugesii, Spaniolii, Francesii, Italianii, Romăni, Grecii moderni și Albanesii saă Arnăuții ; ea domnează în Europa meridională.

FAMILIA SLAVĂ la care se numără : Rușii, Polonii, Bohemii,

Venđii, Croații, Dalmații, Sirbii, Bosneții și Bulgarii, ea domnează în Europa orientală.

Pe lângă aceste trei familii mari se înseamnă :

Familia Letă în Prusia Orientală, cu Litvanii, Carii, Levonienii, Etonii și Leții.

Familia Fineză sa ū Ciu dă cu Finezii, Ungurii sa ū Maghiarii, Laponii, Ceremișii, Permieni, Votiacii, Vogulii și Mordvinii.

Familia Tartară cu: Turcii-Osmanlii, Nogaii, Cazacii, Calmucii, Ciuvacii, Baskirii.

Familia Circasiană cu: Circasiienii, Lesgienii, Abasii, Cecenții.

Asemenea se pot însemna: familia Celtă cu Galii, Bretonii de giosă; familia Iberiană sa ū Bască; familia Samoedă; familia Semitică (jidovii); familia Țiganilor.

Geografia politică a Europei.

Impartire. Europa se împarte în 16 țeri.

Patru la Nord: Anglia, Danemarca, Suedo-Norvegia, Rusia cu Polonia.

Șapte la mijloc: Franca, Belgia, Olanda, Germania, Suedia, Prusia, Austria.

Cinci la Sud: Portugalia Spania, Italia, Turcia cu Principatele-Române-Unite, Grecia.

ENGLITERA.

Notuni generale. Anglia (Insulele Britanice) se alcătuiește din Britania-mare, din Irlanda și din o mulțime de insule mici. Anglia se află cu pusetura la nord-vestul Europei, între marea Nordului, Marea Manșă și oceanul Atlantic; cuprinde o suprafață de 306,000 c. p. o populație de 27,000,000 loc.

Orografie. Partea despre răsărit a Britaniei în genere este un pământ giosă presurată de culmi bine cultivate, par-

tea despre apusū din contra, precumū și cea mai mare parte a Scoției, și a insulelor septentrionale, cuprindū unū pământu muntosū. Între munți se înseamnă: Munții Cornvail bogăț în mine de aramă și costorū. M. Vales cu coame slâncoase și ripoase ce se deștindū spre marea Irlandă: aceștia aū mine bogate de ferū și cărbunī de pământū. M. Peacū se întindu în Englitera septentrională, cu mine bogate de: cărbunī, ferū și plumbū. M. Șeviotu în partea de a meazi-đi a Scoției. Munții Scoției de susū despărțiți în M. Caledonienī la nordū și în M. Grampianī la sudū, în acești din urmă se allă Ben-Nevis care este celū mai naltū vervū din munții Britanicī.

Irlanda este o câmpie așazată de munți puținū nalți și care la nordū și sudū formează niște țermuri foarte ripoase și cu totul sfășiate. Câmpiile parte suntū roditoare, parte acoperite de mlaștinī nepracticabile (bogū) și de crânguri neculte.

CLIMATUL insulelor Britanice în genere este umedū și brumosū, cu toate aceste pământurile'sū roditoare și bogate în pașuni grase cu care crescū cai aleși și oi cu lenă frumoasă. Aceia inse care alcătuește adevărata bogăție a Engliterei suntū nenumeratele sale mine și fabrici.

Gavernamentul regiei Britanice este o monarhie constituțională cu unū rege saū o regină, cu o cameră de Pairi saū lordi, a cărora dignitate este moștenitoare, și 'cu o cameră de Comuni, aleși de cătră comame. Legiuirile votate și adoptate de anāndouc camerile parlamentului n'aū putere până nu se sacțiunează de cătră Rege.

Religiunea domnitoare în Englitera și Scoția este protestantă, în Irlanda catolică.

Industria. Industria metalurgică își are scaunulū în Englitera și Scoția. Oțelulū englezescū este foarte căutatū. În privința țeseturilorū fabricile de postavū suntū mai cu samă în Englitera proprie, cele de lumbacū în Scoția, cele de lenă în

Irlanda. — Comerțul Engliterei este cel mai însemnat, și se face mai cu deosebire prin patru porturi mari: Londra, Liverpool, Bristol și Hiul în versantul oriental. Newcastle, Iarnut în versantul meridional; Plimut, Portsmouth la nordul Insulei Vigl.

Impartirea. Britania-mare se alcătuește din trei regi: Anglita cu Principatul Gales, Scoția și Irlanda. Fie care din ele se sub-îparte în comtaturi, numindusă cele mai multe din ele după numele capitalelor lor.

Anglita se împarte în 52 comtate, din care 12 de la vest alcătuesc Principatul Gales. Scoția cuprinde 33, și Irlanda 4, provincii eclesiastice, împărțite în 32 comtate. Regia întreagă cuprinde 117 comtate.

Armata englesă se compune din 509,000 oameni, discompus în: armată regulată 138,000, corpul marinei 67,000, Regimentele miliției 134,000 și Voluntari 170,000.

Politiile cele mai însemnate din Anglita, Scoția și Irlanda sunt :

LONDRA pe Tamiza, este capitala monarhiei engleze, politia cea mai comerciantă din lume, și una din cele mai industriease mai cu samă prin fabricile sale de matasă. Ea numeră la $2\frac{1}{2}$ milioane de locuitori, 9000 de strade și 80 de piețe publice. În Londra se deosebesc trei părți principale: Citi, care este inima și cea mai veche parte a capitalei, Westminster, cea mai frumoasă parte unde locuește și curtea, și Sutvarc scuanul fabricilor și al manufacturilor. Între ținuturile Londrei se înseamnă biserica S Pavel, care este cel mai frumos monument al protestanților, biserica Westminster, aici se înmormentează regi și barbații cei mari ai Angliterei. Tunelul, drumul boltit care duce pe sub Tamisa de la un mal la celalalt al fluviului. Portul Londrei este cel mai frecventat din lume, în el foarte adese ori se văd mii de corăbii neguțitoarești. Greenvich lângă Londra se înseamnă pentru turnul său de astronomie și

pentru spitalul său de marină. **V o o l v i h ũ** are un arsenal întins. **Ş e l s e a** renumită pentru otelul său de invalizi şi pentru grădina botanică; aceste trei puncturi sunt unite cu capitala.

V i n d z o r ũ pe Tamiza cu un palat mareş, este obicnuta reşedinţă a curţii.

K a n t e r b u r i are o catedrală mareşă şi arhiepiscopul de acolo este primatul regiei.

N e v c a ş t e l are în vecinătatea sa cele mai bogate mine de cărbuni de pământ din Europa.

L i v e r p o o l pe Mersei, se socoate ca a doua piaţă de comerţ a Europei; fabricile sale de maşini cu vapor sunt renumite.

B r i s t o l ũ politie foarte comercială şi industrială, are o universitate şi în vecinătatea sa sunt ape termale (calde).

F a l m u t ũ are o baie întinsă, unde staţionează o parte a marinei regeşti; în vecinătatea sa se află mine bogate de aramă, plumb şi costoriu.

P l i m u t port mare militar apărât de puternice fortificaţiuni.

P o r t s m u t ũ, port militar şi cel întâiu aşzământ al marinei engleze, politie este comercială şi foarte tare.

B i r m i n g a m ũ se află în mijlocul unei reţeli de canale şi drumuri de fer; aici este cea mai mare atelier a Engliterei pentru chinălierii, cuşitării, arme şi maşine cu vapor.

M a n ş e s t e r este întâia politie de manufactură a Engliterei şi mai ales centrul fabricării stofelor de bumbac.

L e e d pe Eră este centrul nenumăratelor fabricări în materie de lână, postav şi pânduri de in.

B a t ũ însemnată pentru hărtia ce fabrică şi pentru apele sale termale.

Politiile universitare sunt: Londra, Bristol, Ocsford, Cambridge, Iorcu cu o scoală de teologie şi alte aşzăminte literare.

EDINBURG lângă golful Fortu este capitala Scoţiei, politie foarte comercială şi foarte industrială, are o universitate; aproape se află Leit care aşzădicându este portul său.

G l a s c o v ũ pe Clid întâia politie manufactură a Scoție are o universitate.

DUBLINU în fundul băii de asemine numire este capitala Irlandei, politie foarte comercială și industrială are universitate și un port întins.

C o r c u pe Lea, politie foarte comercială și cu unul din cele mai frumoase porturi din Europa.

Insulele stăpânite de Englitera în Europa sunt: Gersei, Ghernesei și Orini în marea Lamanșă; Elgolandū mai la gura Elbei; peninsula Gibraltarul; Malta și insulele Ionice.

DANEMARCA.

Notiuni Generale. Danimarca se află între marea Nordică și marea Baltică; ea se alcătuiește dintr'o peninsulă, dintr'o insulă mare și din unele arhipeluri. Întinderea sa este de 54,000 p. Populațiunea este de 2,600,000 locuitori.

Peninsula danică se ține de șesul celu mare și josu alu Europei orientale, și nu înfășoșadă de cătū niște dealuri puțin rădicate. Țerurile ei sunt foarte mănate de apele mării și ormează multe băi și străntori. Pământul Insuleloru e roditoriu în grău, Iutlanda e plină de crânguri și mlaștini. Holștainul are frumoase pășuni în care se crescū cai aleși.

CLIMATIUL. Danemarca în insulele din Baltica și în partea sudică a Iutlandei are unū climatū stămpăratū, celelalte părți sunt reci. Islanda este muntoasă, rece, vulcanică și nu produce de cătū cartofe.

Danemarca din cauza configurațiunei pământului său n'are fluvii mari.

Guvernementul, Danemarcei este o monarhie absolută.

RELIGIUNEA. Mai toți locuitorii mărturisescū protestantismul.

Industrie și comerțū. Danesii în privința industriei nu sunt pre înaintiși, din contra comerțul lorū din lăuntru și

acelū maritimū este foarte mare; mai multe canaluri și drumuri de ferū leagă polițiile din năuntru cu porturile mărei.

Impartirea. Regia Danemarcei se imparte în 3 provincii subimpărțite în prefecturi (amt); cele trei provincii sunt: Danemarca proprie sau arhipelulū Danesū, Iutlanda septentrională, și Iutlanda meridională.

Politiile cele mai însemnate sunt:

COPENHAGA în insula Seeland, la strămoșoarea Sundului, este cap. Danemarcei, reședința regelui, are o universitate, unū portū întăritū și foarte comerțialū.

Altona portū foarte comerțialū pe șermulū dreptū al Elbei.

Posețiuni în Europa este insula Islanda cu pământuri muntoase și vulcanice între care se înseamnă muntele Hecla, asemenea are izvoare cu ape ferbinși numite Geiðer care sbucnescū din pământū până la o înălțime însemnată. Reichiavicū este cap. insulei.

Insulele Feroc, sau a oilor, în oceanulū Atlanticū cu vr'e 6000 locuitori cari trăescū cu păscuitulū și vânătoalū.

SVEDO-NORVEGIA.

Notiuni generale. Staturile Svediei și a le Norvegiei ocupă marea pēninsulă Scandinavă, care se mărginește la nordū cu oceanulū înghețatū Arcticū, la vestū cu oceanulū Atlanticū, la sudū cu marea Nordică și m. Baltică, la ostū cu m. Baltică, și fluviulū Tornea în partea nord'ostică desparte aceste staturi de imperia Rusiei. Svedo-Norvegia cuprinde 880,000 c. p. are o populațiune de 4,700,000 locuitori.

Orografie. Monarhia scandinavă este cuprinsă în întinsa vale a pēninsulei scandinave care se petrece de munții Chiolli. Lanțul principalū alū acestui sistemū se începe la capulū Lindenaes, îndreptānduse de la sud-vestū spre nord'ostū și sfārșinduse la capulū Nordchin. Versanulū occidentalū deștinde cu repezā-

ciune spre munț. Nordului și informă țermuri foarte ripoase și tăete de golfuri mici incungiurate de insule și stânci. Versantul orientală se laeă incetinelu spre m. Baltică forinându țărămuri largi; la picioarele acestora se întinde de alungulu golfului Botnicu, o bandă îngustă de culmi și șesuri giosnice.

Sistemulu Chiolu se alcătuește din trei părți: Chioliu proprii care se intindu de la capulu Nordchin și i partea cea mai de giosu a acestoru munți. Dofriniu ocupă partea din miđilocu și vurfurile cele mai inalte. Longfield acopăru toată partea meridională a Norvegiei și vėrvurile loru în decomonu cuprindu podișuri largi.

Pămėntulu în genere este pușinu roditoriu, munții însă dau cu îndestulare lemnăriu pentru construire de corăbiu. Partea septentrională mai totu anulū e acoperitā de omātu și gheață; animalulu acestei regiuni este renulu care dā locuitoriloru mai toate miđiloacele de veșuire. Partea meridională e ceva nrai roditoare, produce grāne, legumi și fructe. În munți se aflā mine multe de feru și aramă, asemenea suntū și mine de argintu.

CLIMATUL Svediei în genere este foarte rece fiindu plinā de munți și mlașteni. Partea despre nordu a țerei se numesce Laponia.

GUVERNAMENTUL Svedo-Norvegiei este monarhicu constituțiu-nalū; fie care din aceste doue țeri își are constituționea și adunăriile lorū indeosebī, însă de la 1814 staū sub unū singuru și acelașu rege. Autoritatea regească în Norvegia e mai restrensā de cătu în Svedia.

RELIGIUNEA domnitoare este acea luteranā.

Industrie si comerțiu. Svedo-Norvegia produce aramă și mulțime de feru alesu, lemnăriu, lihenū, blāni și peșci, comerțiu este mai intinsu cu lemnăriile și păscăriile.

Impartirea. Svedia se imparte în trei regiuni: Ghetia la sudu, Svedia proprie la miđilocu, și Nordlandu la nordu, care toate se impartu în 24 prefecturi (Laen).

Politiile cele mai însemnate sunt:

Stocholm pe lacul Melarū este cap. regiei și politia cea mai însemnată a Svediei, ea se află așternută pe mai multe insule, are un port însemnat, o academie de științi, institute de artă, biblioteci bogate și muzee foarte frumoase.

Upsala are o universitate renumită, cea mai bogată bibliotecă a Scandinaviei, un observator, și o grădină botanică, care este una din cele întâi a le Europei.

Danemora politoară unde se află cea mai bogată mină de fier din Svedia.

Falun are cele mai bogate mine de aramă din Svedia.

Sala are o mină foarte bogată de argint.

Carscronae cel întâi port al marinei regești, și unul din cele mai tari puncte maritime a le Europei.

Sundu are o universitate.

Insulele ce atârnă de Svedia sunt: Eland și Gotland.

Norvegia se împarte în trei regiuni: Suedensfeld cãtră sud, Nordenfeld la mijloc și Nordland la nord, aceste se împart în 17 prefecturi (amt).

Politiile cele mai însemnate sunt:

Hristiania în fundul golfului de asemenea numire este cap. Norvegiei, aici se ține adunarea națională (storing); are o universitate și un port bun.

Congsberg e însemnată prin minele cele bogate de argint.

Dramen depozit mare de scânduri în Norvegia.

Arendal politoară în vecinătatea căria se află mine bogate de fier.

Berghen politie foarte industrială și comercială cu port bun.

Reraas politoară însemnată prin minele sale de aramă.

Vardeus, în insula de asemenea numire, are portul cel mai despre meadi-noapte din lume.

Insulele așternute de-alungul țărmurilor Norvegiei sunt:

arhipelul Lofondenă, aproape de care se află învolburătura Mal-Stroemă, atât de periculoasă corăbiilor, și insula Magheroe, a-căria margine de la meadi-noapte este capă Nordulă.

RUSIA.

Notiuni Generale. Rusia europeană cu Polonia se ținu măi cu totulă de șesulă celă mare ală Europei. Ea se află mărginită la nordă de oceanul înghețată Arctică; la ostă cu marea Caspică, fluviulă Urală și lanțulă celă mare ală munțiloră Urali și Poia; la sudă cu marea Neagră și muntele Caucază, și la vestă cu marea Baltică. În această întindere cuprinde 5,348,000 c. p. și 64,000,000 locuitoră.

Orografie. Șesulă vastă ală Rusiei cuprinde done lanțură de dealură saă podișură ce se desfăcă din versanulă apusană ală Uralului petrecăndă toată Rusia de la reserită spre apusă. Unulu este lanțulă Septentrională, care începe aproape de Pecioara superioară, trece în Finlanda și Germania de susă până în Elba de giosă; altulă, lanțulu Meridională care începe din analul dreptă al Uralului de susă și merge până la malul dreptă ală Oderului. În sistemulă din tăiă lăngă laculă Ladoga se află muntele Valdai cu isvoarele Dunei și Volgăi; sistemulă ală doile se petrece de Volga, Donă, Nipru și Nistru, între a le căroră cursură de giosă se află stepe întinse care la reserită se perdă în stepele asiatică. Șesulă celă giosă ală Rusiei centrale încinsă între lănțurile de măi susă, cuprindă pădură nemărginite și mlaștină întinse petrecute de Pripe, ună afluentă ală Niprului. Rusia europeană are ună sistemă de munți isolați în Crimă, acesta se cuprinde din măi multe lanțură paralele, din care celă măi meridională este și măi naltă, elă se numește Ceatăr-Dagă.

Rusia dară are pe la margini, parte din munți Urală, par-

te din Caucaz, și prelungituri din Carpații centrali, eară în lăuntru-lu imperiului sunt: munții Oloneșu la vestulu laculu Onega, munții Șemocoțchi ce se tragă din munții Uralu, până la sudulu laculu Onega, munții Valdai care se întind până la isvoarele Nistrului, munții Volga care se întind din Valdai între Don și Volga până la Cubanu.

Climatul și produsele. Partea despre meadi-noap-te a Rusiei în genere este cu multu mai friguroasă, de cătu a oră cărei alte țeri din Europa de pe aceeași lățime; cu toate aceste pământurile ei isu pline de păduri, de lacuri și mlașteni; grănele cresc până la alu 62° de lățime nordică. Partea de miđi-locu cuprinsă între al 57° și 50°, de lăț. are unu pământu foarte roditoriu în cereale și bogatu în pășuni grase. Partea despre meadi-di cuprinde stepe întinse și unele din ele pline de năsipu și sărături. Crimu-lu se bucură de unu climată mai dulce și scoate grău cu indestulare.

Idrografie. Rusia după întinderea sa și după mările ce o incungură are mai multe fluvii, lacuri și mlaștini.

În marea Baltică se varsă:

Neva, esă din laculu Ladoga, trece prin Săn-Petresburg și Cronstadu.

Narva sau **Narova** ese din laculu Peipus.

Duna se naște dintr'o mlaștină nu departe de isvoarele Volgăi.

Niemenul (Grodno) intră în Prusia subu nume de **Memel**, afluintele seșu principalu în Rūsia este **Vilia** (Vilna).

Vistula vine din Austria, trece prin Polonia unde are de afluinte pe **Pitica** și pe **Bugă**.

În marea Neagră se varse:

Nistrul, **Niprul** cu afluintele **Desna**, **Berezina**, **Pripe**, și **Bugul**.

În mapea Azofă se varsă:

Donul cu afluintele sale: **Voroneju**, **Coperu**, și **Doneju**

Cubanelul care se naște din munții Caucaz.

În marea Caspică se varse:

Uralu, Volga care isvorăște din Valdai cu afluintele: Tverța, Cechena, Oca, și Moscva.

Camu, Terecu isvorăște din Caucaz (Chisliar).

În Oceanul înghețat Arctic se varsă:

Peciōra, Onega, Dvina, care se alcătuește din întrunirea Suconeii cu Giugu, are de afluinte pe Vitcegda.

Lacurile Rusiei suntu:

Ladoga este cel mai mare lac din toată Europa, din el curge Neva, I. Saïma, Onega și Ilmenul, aceste se comunică între ele prin Vocsen, Svir și Volcov. Pe lângă cele patru se mai înscamnă lacurile: Peipus, Beloï-zero și Cubinscoe.

GOLFURILE cele principale ale Rusiei suntu: Golful Botnic, Finlandic și Livonic sau Riga, toate în marea Baltică.

Guvernamentul Rusiei este o monarhie absolută ereditară în amândouă liniile, suveranul poartă titlu de: Împărat autocrat (jar) al tuturor Rusiilor. Statul se guvernează de împărat carele este președinte a) al Consiliului de Stat, b) al Sinodului care este partea bisericească, c) al senatului care este tribunalul cel mai înalt, și d) al Ministeriului Statului.

RELIGIUNEA domnitoare și a masei poporului este cea hristiană ortodoxă (pravoslavnică), biserica rusă are 7 mitropolii, 28 arhiepiscopi și 88 Episcopi.

INDUSTRIA Rusiei în genere nu este așa de naintată, însă merge sporind și este însemnată prin oare care produse, precum peile Rusiei care s'atât de renumite, rachiul se de grâne și frâmbiile.

COMERCIUL Rusiei este înlesnit prin canalele care pun în comunicațiune toate basenele fluviilor; drumurile de fer sunt numeroase; comerțul din afară îl face prin caravane cu năuntru

Asieî, ear cu alte țeri prin porturile de la cele patru mări. Cu Arhanghelulū în Oceanulū Îngețatū; cu S. Petresburgū, Cronstadū, și Riga în Baltica; cu Odesa în marea Neagră; cu Astrahanulū în marea Caspică.

Împartirea. Rusia se împarte în 7 mari regiuni: Rusia-Mare saū Moscovia, Rusia-Mică saū vechea Ucraină, Rusia Orientală saū tartară, Rusia Perso-Otomană, Rusia-Otomană saū meridională, Rusia-Occidentală saū Polonia și Rusia-Svedeză saū nord-vestică. Aceste toate se subîpartă în 53 de gubernii saū provincii.

Politiile cele mai însemnate suntu:

SAN-PETRESBURGU este capitala imperiului, ea se află pe Neva, ținută de către Petru celū mare la 1703, politie foarte comercială, are o universitate, unū observatoriū, mai multe instituțiuni de învățatură, piețe foarte frumoase, palaturi mărețe și catedrala Maicēi Domnului, ținută după modelul bisericeî Săn-Petru din Roma; monumentul împăratului Petru ce este o statuă ecuestră stă așădată pe o stâncă care trage 20,000 de centnare.

Cronstadū politie foarte tare în insula Clodin din golfulū Finlandicū, acesta este adevăratulū portū mercantilū și militarū al S. Petresburgului, aice se află unū mărețū arsenalū al marineî imperiale.

Riga pe Duna este capitala Livonieî, politie foarte industrială.

Dorpatū are universitate însemnată.

Reval este cap. Estonieî politie foarte tare cu portū bunū.

Helsingforū este cap. marelui-ducaturū al Finlandeî, politie tare, cu o universitate; în vecinătatea sa se află renumita fortereță Sveaborgū, ridicată pe șapte insulele.

Mitaū este cap. Curlandei.

Moscvā pe Moscvā e a doua capitală a imperiului și vechea reședință a Țarilorū, politie foarte industrială și comercială, are o universitate.

Mosaïscu poltioară în apropierea căreia se află satul **Borodino** unde Napoleon învinsă pe Ruși la 1812.

Ribinscu la confluintul Șecsnei cu Volga este centrul navigațiunei din năuntruul imperiului.

Nijni-Novgorod la confluintul Ocăi cu Volga este renumită prin earmarocul, carei celū mai frecventatū din toată Europa resăriteană.

Tula pe **Udina** cu unū arsenalū și cu cea mai mare fabrică de arme din imperiū.

Novgorod-velichi pe lacul **Ilmen**ū, odinioară cea mai comercială poltie a Rusiei,

Arhangel ū pe **Dvina** poltie foarte comercială la nordū cu portū bunū.

Chievu pe **Nipru** poltie foarte comercială, are o universitate și este scaunulū unū Mitropolitū.

Pultava aproape de care la 1709 Carol al XII fu bătutū de cătră Petru celū Mare.

Acherman ū pe **Nistru** are portū, și este cetate tare; odinioară fu al Moldovei.

Chisineu este capitala Besarabiei pe care o luară ruși de la 1812.

Bender ū cetate tare pe **Nistru** renumită prin petrecea în ea a lui Carolū al XII la 1709.

Odesa portū mare la marea Neagră, poltie foarte comercială.

Sevastopol ū cetate tare sfărmată la 1855 de puterile aliate: Englezī, Francezī, Piemontezī și Turcī. În portulū de acolo sta flota rusască din marea Neagră care s'aū sfărmatū de totū.

Cazanu celū întâiū depositū al comerciului dintre Siberia și Rusia europeană, are o universitate, alte așăzăminte și unū institutū de misionari.

Astrahan ū în una din insulele formate de Volga la gura sa, este poltie tare și însemnată pentru comerciulū ce

face Rusia cu Persia și cu totu Orientulū. Peile de Astrahanū suntū renumite in comerčiulū blānilorū. Întrē așezeminte se aflā : o academie eclesiastică, unū gimnasiū și o grādină botanică. În Astrahanū rezidează unū arhiepiscopū și unū admiralū.

E c a t e r i n b u g ũ este însemnată prin fabricele sale de aramă și prin minele și spālătoriile de aurū ce se aflā in vecinătatea sa.

N i j n i - T a g h i l s c ũ la piciorulū Uralului este însemnată prin bogatele spālătorii de aurū și platină.

VILNA este cap. marelui Ducatū Litvaniea.

VARSAVIA pe Vistula este capitala regiei Polonia și a vechiului ducatū Mazovia.

Regia Poloniei prin împărțirile făcute la 1792, 1793 și 1795 se desliință cu totul, intrupându-se parte cu Prusia, parte cu Austria și cea mai mare parte cu Rusia.

Besarabia, partea Moldovei din a stēnga Prutului, prin tratatulū de la 1812 trecu subū Rusia, eară prin tratatulū din 1856 se inapoi iarăși Moldovei o parte din ea.

Caucazia încă nu e deplinū subjugată de Ruși; de și in 1859, Rusia câștigă mari biruinți in acei munți.

FRANCIA.

Notiuni generale. Francia este una dintre țerile cele mai apusene ale Europei; ea se mărginește la nordū cu Confederațiunea Germană, Belgiea și marea Nordului; la ostū cu Alpī, Rona, Iura și Rinulū; la sudū cu Pirineii și Mediterana; la vestū cu pasulū Calé, marea Lamanșū și Oceanulū Atlanticū. Întrē aceste margini pământulū Franciei cuprinde 565,067 c. p. și 36,800,000 locuitori.

Orografie. Pământurile Franciei de la nordū și vestū in genere suntū așezate, însă precurmate de mai multe șiruri de dealuri, între care se înseamnă: munți d'Ape din Bretania; aste

șesuri unduloase isă înfășurate de munți care cuprind ostulă și sudul Franciei.

Guvernamentul Franciei este o monarhie, cu ună corpă Legislativă și ună Senată; capulă statulă se numește Imperatoră al Francesiloră, în mănale lui stă toată puterea esecutivă.

RELIGIUNEA domnitoare este acea catolică care o mărturisește peste 35 milioane de locuitori, rămășița mărturisește deosebite rituri creștine. Catolicismulă are 84 scaune episcopale, dintre care 17 arhiepiscopă și 67 episcopă.

INDUSTRIE. Miniere de feră se allă în 13 departamente care daă materială pentru fabricare de unelte și arme alese; apoi fabrică de stecă, porțelane, țeseturi de ină, bumbacă, matasă, lână, hărtie, sapunării, parfumării, vinațe, ș. l. t. se lucrează cu mare ghibăcie.

COMERCIULU Franciei este foarte însemnată, porturile mercantile suntă dece: Marsilia, Havra, Ruană, Bordo, Nantu, Seta, Dunhercă, Calé, Săn-Malo și Nișă.

Ear porturi miltare suntă cinci: Șerburgă e celă întâiă, Brestă, Loriană, Roșeforă și Tulonă.

Comerciulă Franciei din năuntru se face prin canaluri și drumuri de feră; drumurile se împartă, în drumuri nașionale saă ale statulă, departamentale și comunale.

Articolele de arte, și mai alesă acele de mode ale Franciei covârșescă pe ale tuturor popoareloră prin forma și gustulă loră, pentru aceasta ăsu căutate în toate piețele, și'să preterate înaintea altoră article.

Împartirea. Francia se împarte în 89 departamente cu acele trei adăogite de la Piemontă în 1860; doue din Savoia și unulă a Nișei. Savoia are 10,867 c. p. și 588,000 loc. Comtatulă Nișă are 4,200 c. p. și 235,000 loc.

Politiile cele mai însemnate suntă:

PARISULU pe Seina este capitala Franciei, reședința Împăratulă, scaunulă celoră mai înalte dregătorii, centrulă așădăminteloră

de totu feliulū de învățături și cu o împoporare de 1,500,000 locuitori. Parisulū este încunjuratū cu murū, apăratū fiindū de 16 citadele; el se împarte în trei părți principale:

a) Politia care'i la nordulū Seinei are palaturile: Tiuf-lerii unde șede Împaratulū, Luvru, palatulū regescū (Palais-Royal), Câmpii-Elisei (grădine) Otelul-de-Vilū, piața cu coloana Vandomū și vechea piață a Bastiliei.

b) Cite preste amândouie insulele formate de Seina, aceea-i partea cea mai veche a Parisului, ea cuprinde: biserica Mitropolitană Notră-Dam, Otelul-Dio care'i celū mai mare dintre spitalele civile, palatul Justiției, Hala & &.

c) Universitatea care se mai unește în partea despre apusū soburgulū Săn-Germenū, palatulū Lucsenburgū, palatulū Burbonū, Panteonulū, Otelul Invalișilor, câmpul lui Marșū, grădina plântelor ș. l. t.

În Parisū se află o Academie universitară care'i cea mai frecventată din lume, colegiulū Franciei are și formează pe cei mai renumiți profesori, Scoala Politehnică de acolo este cea mai dintăiū în feliul seū, apoi suntū 7 colegii, 31 institute, 58 pansionate, peste 300 case de învățături pentru sete, la 400 scoale private, la 40 bibliotecē și o mulțime de cabinete și musee știincifice.

Lionū (Lugdunum) la confluintulū Saonei cu Rona, este adoua politie a Franciei, scaunul unui arhiepiscopū și are mai multe așăzăminte de învățetură. Lionulū este centrulū fabricărilor de matasă în totū feliulū de stofe.

Marsilia (Massilia) este celū întâiū portū mercantilū alū Franciei și al patrule din Europa (Londra, Liverpoolū, Constantinopoli, Marsilia).

Bordo (Burdigala) pe Garona, este portū foarte mercantilū, cu vinațe și lichioruri.

Ruanulū pe Seina, politie foarte comercială și industrială mai alesū în țeseturī de bumbacū. În Ruanū la 1606 se născu poetulū Corneil, și acolo în 1431 se arsă eroina Jana-d'Arc.

Nantŭ pe Loara este portŭ comercialŭ, are fabrici de zaharŭ, și pescării mari de sardele.

Pe lângă aceste politii, acărora locuitorii de la 100,000 se sue până peste 1 milionŭ, ca Parisulŭ, se însumă cu o populațiune mai josŭ până la 50,000, și următoarele:

Tuluđa (Tolosa) pe Garona, aproape de unde se începe canalul de Meađi-đi, este politie foarte industrială și comercială. Aice se află și o vărsătorie imperială de tunuri.

Lilŭ politie înflorită prin industria sa cu oloșulŭ de colza cu zaharulŭ indigenŭ și cu pânzării. Lilulŭ, este unulŭ din cele mai tari punte ale Europei.

Strasburgŭ (Argentoratum) pe Lilŭ, aproape de vărsarea sa în Rinŭ, este centrulŭ comerțului ce face Francia cu Germania; pastetele de maieri de găscă de acolo suntŭ cele mai renumite.

Tulonulŭ (Telo Martius) politie tare și însemnată prin portulŭ scŭ militarŭ, care este unulŭ din cele mai frumoase din Europa, are și unŭ arsenalŭ maritimŭ.

Brestŭ portŭ maritimŭ de întâia clasă.

Meșŭ (Mediomatrics) pe Mozela, politie tare și însemnată pentru școala de aplicațiune la artilerie și genie, asemenea pentru vărsătoriile sale.

Sânt-Etienne este una din cele mai importante politii ale Franciei prin fabricile sale de arme, cordcele de matasă, catifele și mine de cărbuni de pământŭ.

Valansien însemnată prin dantelele sale numite Valansiene, cum și prin minele de cărbuni din vecinătatea sa.

Șalon-pe-Marna lângă care este câmpulŭ de bataie (campi catalaunici), unde Atila regele Hunilorŭ fu învinsŭ de Aefiș generalŭ romanŭ la 451.

Reims politie foarte veche, însemnată prin catedrala sa, în care se ungeau regii Franciei.

Ecs (Aquae Sextiae) renumită prin apelo sale termale.

Boceri însemnată prin bălcicul seǔ care'i renumitǔ în toatǎ Francia.

Baiona la gura Adurului, e însemnatǎ pentru pǎscuitul moronului și pentru jamboanele cele alese.

BELGIA.

Notiuni generale. Belgia s'aǔ desbinatǔ de Țerile-de-Josǔ (Olanda) la 1830 și la 1831 s'aǔ recunoscutǔ ca statǔ independente. Ea se mǎrginește la nordǔ cu Olanda; la ostǔ cu Lucsenburgǔ, cu Prusia-Renanǎ și Limburgul Olandezǔ; la sudǔ cu Francia și la vestǔ cu marea Nordului. În aceste margini cuprinde 29,700 c. p. și 4,500,000 locuitori.

Orografie. Pǎmântulǔ Belgiei se ține de regiunea nordicǎ a Franciei: înfǎșoșarea lui este a unui șesǔ întinsǔ și așǎdatǔ, care numai în partea sudicǎ se țese ceva de niște ramuri puțin însemnate, ce se întindǔ din munșii Ardeni. Pǎmântulǔ este nespusǔ de mǎnosǔ și foarte bine lucratǔ; elǔ produce cu abundență grǎne, inǔ, cǎnepǎ și are mine bogate de scrǔ și cǎrbuni de pǎmântǔ.

CLIMATULU Belgiei este dulce și foarte sǎnǎtosǔ, și toate fluviile Belgiei se varsǎ în marea Nordului.

Gubernamentul Belgiei este o monarhie constituționalǎ. Legile se facǔ de trei puteri: de Rege, Senatǔ și Camera Reprezentanșilorǔ. Senatorii se alegǔ pe 8 ani, și la fiecare 4 ani pe jumǎtate se renoescǔ. Reprezentanșii se alegǔ pe 4 ani și la fie care 2 ani se re alegǔ pe jumǎtate. Numerulǔ reprezentanșilorǔ este de 1 socotitǔ la 40,000 de locuitori.

RELIGIUNEA domnitore în Belgia este acea catolicǎ, care are 1 Arhiepiscopie și 5 Episcopii.

INDUSTRIEA. Belgia lucreazǎ cu mare activitate și ghibǎcie în fabricile sale: ferul, oșelulǔ, țeseturile de lǎnǎ, bumbacǔ, matasǎ și inǔ, din care fabricǎ pǎnzǎ minunatǎ și dantele renumite.

COMERCIULU se face pe apele plutitoare, pe canale, pe drumuri, drumuri de feră și cu porturile de marea.

Drumurile sunt în parte pe conta guvernului, parte pe a provinciilor, și parte pe a comunelor.

Drumurile de feră alcătuiesc un sistem complet, al căruia centru este la Malini.

Impartirea. Belgia se împarte în 9 provincii și aceste în 41 districte administrative, 26 județiare și în 4 divisiuni militare.

Politiile cele mai însemnate sunt:

BRUCELA pe Sena este cap. regiei, politie foarte comercială și industrială mai ales cu librăriile și dantelele; are o universitate și o școală militară. Între ȱidiră se înșamnă: palatul regelui, a nașionei, a ducelui de Brabantă, Museulă, Otelulă Municipală, biserica Săntei Gudule, și casarma-nouă. În apropiere de Brusela se află Waterloo, sată lăngă care Napoleonă I fu învinsă de aliașă la 18 Iunie 1815.

Gandă la confluintulă Escolui cu Li, este apărată de o citadelă; aice se înșamnă universitatea, și o școală de genie civilă. Gandă este renumită pentru pândăriile, manufacturile de bumbacă și rafinăriile de zahară.

Anversă (Antuerpie) pe șermulă dreptă ală Escolui politie tare, este unulă din cele mai mari porturi ale Europei, are o școală de navigașione. În Anversă s'aă născutulă pitorii: Tenier și Van-Dică.

Liejă (Liodium) are o universitate, politia este foarte industrială și mai cu samă în fabricarea armelor, are vărsătorie de tunuri, de steclă și cristală; în vecinătatea sa suntă mine de cărbuni de pământă.

Malini politie industrială are o catedrală măreașă, aice este reședinșă arhiepiscopului Belgiei.

Ostenda politie comercială cu băi renumite de marea. Spaa politioară renumită prin băile sale minerale.

OLANDA.

Notiuni generale. Olanda poartă și numire de Țerile-de-Jos (Niederlanden) și Batavia. Ea se mărginește la nord și vest cu marea Nordului; la sud cu Belgia și la est cu Germania (Prusia-Renană și Hanoverul); în aceste margini cuprinde 37,200 c. p. și 3,400,000 locuitori.

Orografie. Pământurile Olandei se află în versantul mării Nordului cuprinzându basenurile Rinului, Mîosei și Escolui, care spre a fi scutite de flucsul mării, se apără prin mai multe ezături mari, făcute cu cheltueli însemnate; cu acest chip Olandezii prin industria și activitatea lor au făcut din tr'o țeară mlăștinoasă câmpii roditoare și pășuni alese.

GOLFURI. Olanda are 4 golfuri mari: Ziudersee, Loversee, Dolar și Biesboșu.

Guvernamentul Olandei este o monarhie constituțională; regele are puterea executivă, cară puterea legislativă o împarte cu doue Camere.

RELEGIUNEA domnitoare este cea calvină.

INDUSTRIA. Fabricile de pânză numite de Olanda, astăzi nu sînt mai mult așa de însemnate, întrecute fiind de ale altor țeri; tăierea diamantului la Amsterdam, catifeoa de Utrecht și cepile de flori de la Harlem sînt de totu renumite. Păscuitul și comerțul maritim sînt foarte însemnate pentru o țeară așa de mică.

Impartirea. Olanda se împarte în 11 provincii și cuprinde și pe marele ducat Lucsemburgă acest ducat nu este al Olandei dar al regelui; pământurile sale sînt pline de păduri și de mine de feru și au o împoporare de 194,000 locuitori.

Politile cele mai însemnate sînt:

AMSTERDAMU este capitala și întâiul loc de comerț din țeară, are un port mare și sigur. Politia se află pe Amstel

care se împarte în mai multe canale peste care se ridică 290 poduri.

R o t e r d a m ũ pe Miosa politie foarte industrială și unul din cele întâi punte maritime ale Europei; are un port și corăbiile cele mai mari pot intra până în inima politiei.

H a ĩ a (Haga) nu departe de marea nordului, este reședința regelui și scaunul Camerilor.

U t r e c h t ũ are o universitate, politica e renumită prin pacea încheiată acolo la 1713, prin care se sfârși rebelul de succesiune a Spaniei.

H a a r l e m ũ lângă lacul de asemenea numire, e renumită prin fabricarea stofelor de matasă și bumbac, și prin comerțul cu cepele de flori.

Z a a r d a m ũ sat mare însemnat prin hârtierile, morile de vânt și prin șchelile sale de durată corăbii, acolo la 1697 Petru cel mare al Rusiei învătă țeslăria.

L u c s e m b u r g ũ cap. ducatului d. a. n. este cetate federală pe o stencă ripoasă, a căreia fortificațiunii a se dărima în urma unui tratat făcut în anul 1867.

CONFEDERAȚIUNEA GERMANĂ.

Resultatul rebelului dintre Prusia și Austria în 1866 a fost că toate statele ce compunea Confederațiunea Germană, s'a împărțit în două.

A. În statele Confederațiunii de Nord, ce sunt în număr de 22: Regatul Prusiei, regatul Sacsoniei, marele ducat Meclenburg Sverin, marele ducat Meclenburg Strelitz, marele ducat Oldenburg, marele ducat Sacsă-Vaimar, ducatul Brunsvig, ducatul Anhalt, ducatul Sacsă-Maininghen, ducatul Sacsă-Coburg-Gota, ducatul Sacsă-Altenburg, principatul Lipa-Detmold, principatul Valdec, principatul Svarțburg-Rudolstat, principatul Svarțburg-Sonderhouse-Rios, (linia minoră)

Lauenburg-Lipa-Rios (linia majoră), polițiile libere: Hamburg, Lubecă, Bremen și provincia Hessa Superiură; toate aceste state cuprind o suprafață de 7540 mile geog. patrute, și cu 30 milioane locuitori.

B. În statele Confederațiunei de Sud, compuse din regaturile: Bavaria și Virtembergul, marele ducat Baden, Hessa și Lichtenstain, cu o suprafață de 2094 m. geog. pat. și cu 9 milioane locuitori.

Iară țerile regatului Hanover, Hessa Electorală, Ducatul Nasa, politica liberă Francfort, o parte din Hessa ducală, ducatul Slesvig-Holstain, (cu un teritoriū de dece m. g. p. cedat de Bavaria,) s'au necesat la Prusia în urma resbelului din 1866, sporind teritoriul prusian cu 1306 mile g. patrute și cu un număr de 4 $\frac{1}{2}$ milioane locuitori, încât astăzi suprafața totală a regatului Prusiei constă din 6,392 m. geog. pat. și cu 24 milioane locuitori.

CLIMATUL. Germania septentrională cuprinzind șesuri așa-odate, spălate de marea și espusă vânturilor nordice, are un climat în genere rece și umed. Vânturile de apus și de meadi-noapte care predomnesc venind de la Oceanul Atlantic, vara aduc plo și eara omătă, vânturile despre resărită din contra înseniază cerul. Partea din mișloc și de sud a Germaniei țesute fiind de munți și văi roditoare se bucură de o temperatură mai dulce și mai sănătoasă.

INDUSTRIA Germaniei e însănuată prin artictele sale de feră și oțel, prin pândării, pândă damasată de Sacsă, porțelane, giucăriile de Niuremberg, ornicele de lemn din Pădurea-Neagră și mai cu samă prin librăria din Lipțca. În privința bogățiilor naturale are mine de metaluri și cărbuni, isvoare sapate și mine de sare. Vinașile de Rin sunt renumite; cai de la nordul Germaniei sunt aleși, și lăna Sacsoniei de preț.

COMERCIULU Germaniei din afară se face mai cu seamă cu porturile: Hamburg, Lübecă, Bremen și Emden. Comerțul în

lăuntru se face mai cu samă cu bëlciuri (îarmaroace). Din aceste cel mai de frunte este acel de la Lipțca. Comerțul Germaniei se favorează mult prin Zolferaină, adică prin Uniunea tarifelor saă a vămii, creată de Prusia la 1834, și adoptată de toate statele confederate.

PRUSIA. Notiuni generale. Regia Prusiei se află în versantul Mărei Nordice și al Mărei Baltice. Ea se mărginește la nord cu Marea Baltică; la ostă cu Rusia; la sudă cu Austria; la vestă cu Germania, Francia și Țerite-de-Josă.

CLIMATUL și productele. Prusia, are ună climată stămpărată și cătră marea umedă. Mineralele Prusiei sunt bogate. În Sacsă prusiană sunt saline însemnate, și mai cu seamă acele de lêngă Hale.

Pe țărmurile mărei Baltice se culege ambră galbănă. Vinașile de la Rină și Mosela sunt renumite. În Polonia prusiană se crește Kermesu, o insectă ce bate în ecarlată (stacoșiu).

Guvernamentul este o monarhie constituțională.

RELIGIUNEA Statului este acea luterană, și la vr'o 6 milioane din poporă sunt catolici.

INDUSTRIA e mai desvălită în partea occidentală. Albastrul de Prusia e renumit. Berlinul se deosebește prin obiecte de lucșă în feră varsate; Solinghen prin obiecte de oțelă; Es-la-Șapelă prin ace, bolduri și postavuri; Crevelt prin catife ș. l. t.

Politiă maritime comerciante sunt: Danșigă, Chionigsbergă, Elbingă, Stetină, și Stralsundă.

Politiile cele mai însemnate sunt:

BERLINULU pe Sprea este cap. monarhiei Prusiene și una din cele mai înfloritoare politiă ale Europei prin comerțul, numeroasele fabrice, universitate, alte așăzăminte instructive și prin frumuseța ădirilor sale; între aceste se deosebesc: Palatul Regescă, Arsenalulă, Muzelulă noă, Universitatea, Opera,

Teatrul regesc și școala de Arhitectură. Berlinul se poate privi ca centrul drumurilor de feră prusiene. Împoporarea Berlinului trece peste 440,000 locuitori.

Potsdam pe Havel este reședința regească, aici și mormântul lui Frideric cel mare.

Chiönigsberg pe Preghelă este adoua cap. a Prusiei orientale, poliția îi fortificată, foarte comerciosă și are o universitate; în ea s'aunăscut filosoful Emanoilă Cant la 1724.

Danțig la gura Vistulei occidentale, cetate tare de întâiul rang și foarte comercială, are port.

Stetin la gura Oderului poliție tare, este celăl întăiu punct maritim al Prusiei.

Colonia (Colonia Agripina) pe Rin, poliție tare industrială și foarte comerciosă. Miroșitoarea Apă de Colonia e cunoscută în toată lumea. Catedrala din Colonia se privește ca celăl mai mărău monument în felul acesta din toată Germania.

Bona pe Rin are o universitate renumită.

Coblenț (Confluentes), la confluențul Mozelei cu Rinul, poliție foarte comerciosă și tare.

Magdeburg locăl foarte tare pe Elba.

Marienburg pe Nogat, odinioară reședința Marelor Domni ai ordinului Teotonic; aici Moldovenii la 1432 purtăra o biruință asupra cavalerilor Prusieni.

Es-la-șapel (Aahen) poliție foarte veche, aici Carlomană s'aunășezat tronul imperiului, și acolo veneau toți Împărații Germaniei de se încoronaș. Astădi poliția se însămnă prin fabricarea postavului și băile sale termale.

Breslau pe Oder e cap. Sileziei, și i renumită pentru industria și comerțul se.

Pozen pe Varta, odinioară cap. Poloniei măr, este scaunul unui Arhiepiscop.

INSULELE. Prusia posedă insula Rughenă cu 36,000

locuitori. Uzedumū cu 12,000 și Volinū cu 2,000; aceste doue din urmă isū formate de Oderū.

Sacsă, mai cu totul se află în basenul Elbei, stândū între Prusia și Austria; are 1,500 c. p și 2,400,000 locuitori mai toți luterani. — Guvernământul este monarhicū constituționalū. Țeara se împarte în 5 cercuri, și poliții mai însemnate, suntū:

DRESDA pe Elba este una din cele mai frumoase poltie ale Europei și mai industrioase din ale Germaniei, are galerii de tabloane și colecțiuni de obiecte de artă.

Lipțca pe Pleisa se însamnă pentru iarmaroculū seū carei cel mai mare din Germania și pentru comerțul librăriiilor sale.

Meclemburgu-Sverinu (Marele ducatū), se află pe țărmulū mării Baltice între Oderū și Elba, are 12,500 c. p. și 550,000 locuitori luterani.

ȘVERINU pe laculū de asemenea numire este cap. țerei.

R o s t o c ũ are portū și universitate.

Meclemburgu-Strelitiu (Marele ducatū), se află la ostul celuealalt; are 2,900 c. p. și 100,000 locuitori.

NEV-STRELITIU pe laculū Țievčū este cap. țerei.

Oldemburgu (Marele ducatū), se află la țărmulū mării Nordice în basenul Vezerului, are 6,300 c. p. și 300,000 locuitori.

OLDEMBORGU pe Hiunta este cap. țerei.

Sacs-Vaimar-Eisenah (Marele ducatū) se află în basenul Elbei, are 3,700 c. p. și 300,000 locuitori, cea mai mare parte luterani. — Guvernământul este constituționalū. Polițiile cele mai însemnate suntū:

VAIMAR pe Ilmū este cap. și e renumită prin așăzămintele sale literare.

Iena pe Saala e însemnată pentru universitatea sa și prin biruința purtată de Franceji asupra Prusienilor la 1806.

Brunsvicu (ducatulū) se află în basenulū Vezerului are 4,000 c. p. și 269,000 locuitori.

BRUNSVICUL pe Ocherū este cap. țerei.

Anhalt-Desau (Ducatul) se află în valea Muldei are 660 c. p. și 70.000 locuitori.

DES AU pe malul stâng al Muldei este cap. țerei.

Sacs-Mainighen Hildeburg-Hausen (Ducatul) se află cătră isvórele Verei; are 2,500 c. p. și 165,000 loc.

MAI NIGHENŪ pe Vera este cap. țerei.

Sacs-Coburg-Gota (Ducatul) se află în basenul Mainului și al Oderului, are 2,070 c. p. și 150,000 locuitori.

Coburg este cap. și resedința ordinară a Ducelui. Gota politie foarte industrioasă și comercioasă; ea se însamnă prin așăzămintele sale literarie și de arte frumóase.

Sacs-Altemburgu (Ducatul) se află în basenul Elbei are 350 c. p. și 130,000 locuitori. Aldenburg pe Pleisa și la sudul Liptcăi, este cap. țerei.

Lipa-Dezmold (Principatul), este în basenul Vezerului are 1,180 c. p. și 108,000 locuitori.

DEI MOLD pe Vera este cap. țerei.

Valdecu (Principatul) se află în basenul Vezerului; are 700 c. p. și 58,000 locuitori.

Corbacu pe Iteru este cap. țerei.

Svartiburgu-Rudolstad-Rios (Principatul) se află în valea Saalei; are 800 c. p. 69,000 locuitori. Rudolstad pe țermul stâng al Saalei este capitala.

Svartiburgu-Sonderhausen (Principatul) stă la nord-vestul celui precedente, are 850 c. p. și 61,000 locuitori.

SONDERHAUSENU pe Viperu este capitala.

Lipa-Lauenburgu (Principatul) are 536 c. p. și 32,000 locuitori. Bucherburg este cap. țerei.

Hamburgul este cea mai însemnată dintre cele trei republici; are 385 c. p. și 180 mi ț locuitori; Hamburgul este zidit pe Elba în formă de cruce, și piața cea mai comerciantă a Germaniei, cum și unul din cele întâi depozite ale Europei pentru mărfurile coloniale.

Liubec pe Trava are 340 c. p. și 47,000 locuitori.

LIEBECU politie foarte comercioasă este cap republicei.

Brema este pe Vezeră care o împarte în două. Republica are 275 c. p. și 72,000 locuitori; cap. este **B r e m a**.

Hesa-Darmstat (Marele ducat), se află în basenul Rinului avându la resărită pe Bavaria; are 8,500 c. p. și 850,000 locuitori, cea mai mare parte luterani. — Guvernământul este constituțională.

Polititiile cele mai însemnate sunt:

DARMSTATU pe ună afluinte ală Mainului de pe șermul stâng este cap. țerei.

Maians (Moguntiacum) pe șermul stâng al Rinului, unde confluează cu Mainulă, este politia cea mai comercială a ducatulă și cea mai întâi fortoreșă federală. Mainsul este patria lui Ioan Gutemberg, inventatorul tipografiei la 1440, acolo se află și statua acestui barbată mare.

Badenu (Marele ducată) se află în basenul Rinului, mărginduse cu Svițera, Francia și Bavaria renană; are 15,000 c. p. și 1,308,000 locuitori cea mai mare parte catolică. — Guvernământul este o monarhie constituțională. Polititiile cele mai însemnate sunt:

CARLSRUÉ nu de parte de Rină este cap. țerei

B a d e n ũ e renumită pentru apele sale termale.

C o n s t a n ț a pe laculă de asemenea numere, în ea se ținu faimosul consiliă care declără pe Ioan Husă de eretică și lă arse la 1415.

Bavaria (Boiaria) se întinde între bazele Dunărei și ale Rinului, are 77,000 c. p. și 5,000,000 locuitori.

Religiunea domnitoare este cea catolică. Guvernământul Bavariei este o monarhie constituțională. Țeara se împarte în 8 provincii saă cercuri.

Polititiile cele mai însemnate sunt:

M I N N E N U pe Izară este cap. Regiei, una din cele mai fru-

moase politii ale Germaniei și însemnată cu deosebire prin universitatea și așezămintele de arte frumoase: Valhala, Penacoteca, cumă și prin berăriile sale.

A u g s b u r g ũ (Augusta Vindelicorum) politie veche, are fabrică de stecle optice.

V i r ț b u r g ũ în cercul Franconiei, are o universitate.

N u r e m b e r g ũ pe Peniși este însemnată pentru fabricarea jucăriilor.

Virtembergulu se întinde în basenurile Rinului și Dunărei, despărținduse de Svițera prin lacul Constanța; are 19,500 c. p. și 1,700,000 loc. — Religiunea domnitoare e luterană. Guvernământul este o monarhie constituțională. Țeară se împarte în 4 cercuri. Polițiile cele mai însemnate sunt:

STUTGARTUL, nu departe de Necarū, este cap. Regiei, și se înseamnă prin tipografiile și librăriile sale.

U l m ũ pe Dunărea, cetate federală. Miunster este cea mai frumoasă biserică gotică a Germaniei. De la **U l m ũ** Dunărea începe a fi navigabilă.

Lihtenstain (Principatulū) se află în valea Rinului, între Svițera și Tirolū; are 134 c. p. și 6,200 locuitori.

LIHTENSTAINU odinioară numită **Vaduș** pe Rinū este cap. țerei.

SVIȚERA.

Notiuni Generale. Svițera este una din țerile cele mai nalte din Europa. Ea se mărginește la nordū cu Germania, la ostū cu Austria, la sudū cu Italia, la vestū cu Francia. Svițera în aceste margini cuprinde 46,340 c. p. și 2,400,000 locuitori.

Orografie. Svițera e așternută pe pământuri nalte, alcătuite din deosebite lanțuri de munși. Aceste toate se ținū de sistemulū Alpicū.

CLIMATUL și **productele.** Svițera este o țeară foarte naltă. Numeroși Ghețari și ometele cele vecinice care'i acopărū

virvurile munților, îi facă ună climată frigurosă; văile însă a le Ronei și ale Tecinului suntă mai călduțe. Svițera în privința grânelor e puțin roditoare, însă în văile sale suntă pășuni foarte bogate. În cantonulă Vodă, via se cultivează mai cu deosebire. Urșii, lupii, verii selbatici din cã în ce se împușinează. Jderulă se vânează cu foarte mare plăcere. Paserile riparițe suntă de o mărime înspăimântătoare. Vitele'să foarte frumoase și se face minunată brânză, precum acea de Griuer, sată nu departe de Friburgă, și brânza verde de Glarisă.

Gubernamentul. Svițera este o confederațiune alcătuită din 22 de Cantoane suverane, formând fie care câte o republică; însă o dietă regulează afacerile, care interesează pe țeara întreagă. Dieta se alcătuește din 22 Deputați; ea ține sedințele la Țurih, Bernă și Luțernă câte doi ani de a rândulă în fie-care din ele. Totă cantonulă dă o contribuțiune în Visteria federală, și ună numără de oameni pentru armată, acăria cifră se urcă peste 64,000 soldați; în aceasta însă nu intră ridicarea gloatelor săă landsturmulă, cândă fie-care cetățană e soldată. După tratatele europene, pământulă Svițerei este inviolabilă, întră cătă și Confederațiunea nu se va amesteca în nimică.

Religiunea Svițeriloră este acea calvină cu 1,400,000, și acea catolică cu 1,000,000 locuitori.

Industria Svițerei se deosebește mai cu samă la vestă și nordă. Ramurile ei cele mai de căpitenie suntă: Ornicăria, țeseturi de matasă, și țeseturi de bumbacă.

Ornicăria și juvaergia suntă în Geneva și Nioșatelă.

Stofele și cordelele de mătasă în Țurihă (care rivalizază cu Lionulă), Geneva, Bal, și Aaraă.

Materii de bumbacă foarte fine se țesă în Țurihă, Apendelă, Săn-Gală, Glarisă ș. c. l; aceste trei politii din urmă suntă de multă renumite pentru materiile loră de lână.

COMERCIULU se face prin mijlocirea acător-va canaluri și a drumurilor de feră.

Politiile cele mai însemnate sînt :

Geneva, la ăşirea Ronei din lacul Lemănă, este politie foarte comercioasă şi se deosebeşce prin fabricarea orniceloră şi prin Academia sa. Geneva este cea mai împoporată politie a Svişerei, are 26,000 loc.

Bernă pe Aară este politie comercioasă şi industrioasă, are o universitate. Bernă se priveşce ca capitala Svişerei, în ea se află scaunulă guvernămăntului federală şi reşedinţa corpului diplomatică.

Bală (Vasilea) pe Rină, are o universitate şi este cel întăiu locă de comerciă ală Svişerei.

Ţurihă pe Limata are o universitate, politia este centrulă fabricăriloră de stofe, de bumbacă şi matasă.

Altorfă, târguşoră, este patria uă Guilomă-Tel, liberatorulă Svişerei.

Aaraă pe apa de a. n. nu departe de aice se află castelulă Habsburgă, leagănulă familiei Habsburgice domnitoare în Austria.

AUSTRIA.

Notiună Generale. Austria este aşezată în centrulă Europei, ea se mărgineşce la nordă cu Sacsonia şi Prusia; la ostă cu Rusia şi Principatele-Romăne-Unite; la sudă cu Turcia, marea Adriatică şi Italia; la vestă cu Italia, Svişera şi Bavaria. În această întindere cuprinde 697,400 c. p. şi 40,000,000 loc.

CLIMATULU şi produsele. Imperiulă Austriei fiindă foarte întinsă înfăşozază climatură deosebite cu bogăşile tuturoră regiuniloră naturei. Ungaria şi Transilvania aă cele mai copioase miniere: în aură, argintă, aramă, feră şi plumbă. Aceste ţeri producă: grăne, tătună, vină renumită, şi crescă vite, cai şi porci foarte frumoşi. Salinele de la Bohnia şi Vielicca din Gaşia sîntă cele mai renumite din Europa.

Guvernamentul Austriei este o monarhie Constituțională. Trebile de interes comun al tuturor Statelor se caută în Consiliul de Stat care reședează la Viena numit Reichsrath. Țerile îndcoșebî își au Adunările lor naționale.

RELIGIUNEA domnitoare în Austria este cea Catolică cu vr'o 28 milioane de închinători, Protestanți la 3 mil. Neuniți la 3 mil. Jidovi 1 mil. și alte religii.

INDUSTRIA. Țerile despre mea-și-noapte sau Germane sînt mult mai industriose de cît cele sud-ostice. Stiria se deosebește prin fabricarea oțelului de la Steier. Bohemia prin steclele și cristalele sale; oglinzile de la satul Nechaus aproape de Viena se rivalizează cu cele de Veneția. Bohemia și Moravia sînt renumite pentru pîndării. Viena se deosebește încă prin porțelan și prin obiecte de lăcș.

Impărțirea. Imperiul Austriei cuprinde următoarele țeri:

Bohemia	cu capitala Praga.
Moravia	— Brün.
Arhiducatul Austriei	— Viena.
Stiria (Steiermarc)	— Graț.
Iliria	— Laibah.
Tirolul	— Inspruc.
Silezia Austriană	— Tropa.
Ungaria	— Pesta.
Transilvania	— Clujul.
Croația și Sclavonia	— Agram.
Voevodina sirbească cu Banatul Temeșorei	— Temeșvar.
Dalmația	— Zara.
Galiția	— Lemberg.
Bucovina	— Cernăuți.
Frontiera Militară.	— Petervardain.

Politiile cele mai însemnate sînt:

VIENA pe Dunărea este cap. Imperiului Austriei, cea mai

mare capitală a Germaniei și a cincea din Europa, în privința împoporării (500,000 locuitori). În Viena se află o universitate, așădăminte literare și de frumoasele arte, seliurite fabrici, institutul politehnic, ȳidirii frumoase, între care se deosebește biserica S. Stefan cu turnul de 62 $\frac{1}{2}$ stănj. Viena este și cap. Austriei de gîosă; — eară

Lințu politie industrioasă este cap. Austriei de susă; căci riulă Ensă împarte în aceste două părți pe Arhiducatulă Austriei.

PRAGA pe Moldaă, afluintulă Elbei este cap. Bohemiei, are fabrici numeroase, face comerțiă însemnată. Universitatea de acoloa este cea mai veche din Germania, fundată fiindă la 1347 de cătră Împăratul Carol ală IV.

Egeră pe riulă de aseminea numire, este renumită pentru apele sale minerale de la Franțisbadă și Marienbadă. BRÛNU politie comercioasă are fabrici de postavă și este cap. Moraviei.

TROPAU politie industrioasă este capitala Sileȳiei Austriene. GRATIU pol. industrioasă și comercioasă este cap. Sîriei și are o universitate.

LAÛBAHU este cap. Ducatului Carnioliei, politie comercioasă.

CLAGENFURTU cap. Ducatului Carintiei, politie industrioasă.

TRIESTU la golfulă de asemine numire, piață și portă maritimă, celă mai însemnată din Imperiulă Austriei. De Triestă se ține și pămăntulă Iliriei.

Ducaturile Carnioliei, Carintiei și Litorale saă de țermure, alcătuescă Regia Iliriei.

INSBRUCU pe Ină, politie comercioasă, are o universitate și este cap. Tirolului.

Trantă pe Adigo este renumită pentru țeseturile și fabricile sale de matasă.

PESTA pe țermulă stăngă ală Dunărei este cap. Ungariei, are o universitate și i politiea cea mai frumoasă, mai industrioasă,

și mai împoporată din toată Ungaria. În Pesta se țină astăzi ședințele dietei (Adunării) ungareze.

Buda (Olenă) față 'n față cu Pesta, dincolo de Dunărea, este vechea cap. a Ungariei; amândouă polițiile aceste se unesc prin un pod de feră ridicat peste Dunărea.

Presburg pe țărmul stâng al Dunărei, este locul unde Împărații Austriei, vineau de se încorona de Regi ai Ungariei și acolo se ținea în vechime și dieta țerei.

Șemniț și Cremniț amândouă renumite pentru minele lor de aur și argint; în Cremniț se află și un Otel de tăietă bani.

Gran pe Dunărea este reședința Arhiepiscopului primat din Ungaria.

Comornă într'o insulă a Dunărei, cetate foarte tare.

Mohaci pe Dunărea, poliție lăngă care Ludovic Regele Ungariei fu bătut și ucis de Turci la 1526.

Sighet cetate însemnată prin apărarea lui Zrini și prin moartea lui Soliman la 1566. Aceste două poliții din urmă sunt în Marmureș.

Erlau și Toca, amândouă renumite pentru vinașele lor. Lăngă astă din urmă, muntele Heghiala produce cel mai bun vin.

Debreșinul este poliția cea mai împoporată, mai comercială și mai industrială din Ungaria după Pesta Debreșinul se află în pământul Crișiane acăria cap. și este.

Transilvania, adică țeara de peste păduri, de Unguri se numește Erdeli, eară de nemți Siebenbirghen sau șapte burguri (tărguri).

Noțiuni Istorige. Transilvania sub Romanii făcea parte din Dacia Centrală, la 1004 Regele Stefan I al Ungariei o cuprinsă, la 1535 ea fu dată ca Principat neatărnat palatinului Ioan Zepoli. Pe la 1688 cădu sub protecțiunea Austriei. La 4 Decembrie 1691 Împăratul Leopold I. dă diploma sacră

saŭ Charta Magna a Transilvaniei, prin care această țeară se recunoaște neatârnată de orî ce altŭ Statŭ alŭ Austriei. La 1699 prin tractatulŭ de Carlovișŭ, Turcia recunoscŭ trecirea Transilvaniei subŭ Austria. În acestŭ anŭ Apafi II. care era Principe alŭ Transilvaniei renunță la acestŭ dreptŭ pentru o pensiune de 12,000 florinî pe anŭ; de atunci dreptulŭ de alegerea Principilorŭ incetă, recunoscându-să Împăratulŭ Austriei de principe alŭ Transilvaniei. Ast-felŭ rămasă până la 1848, cândŭ cu revoluțiunea Ungurilorŭ, cu sforța voiră a o întrupa cu Ungaria; ea însă până astăzi e recunoscută de mare Principatŭ alŭ Austriei cu dieta sa aparte, precumŭ se știe din Diploma Împărătească, din 20 Octomvrie 1860 și 26 Fevruariu, 1861.

Astăzi însă pozițiunea ei politică este amenințată iarăși de Unguri, cari aŭ decretatŭ în Dietă, că Transilvania face parte întregitoare a Regiei Ungariei.

Marele Principatŭ alŭ Transilvaniei (Ardealŭ) se află mărginitŭ la nordŭ și vestŭ de Ungaria; la sudŭ și ostŭ de Principatele-Unite-Române elŭ cuprinde 55 300 c. p. și 2,172,748 locuitori. Românii sŭntŭ de religieune Creștină, parte uniți cu Biserica; Catolică, parte neuniți Ortodocși; Secuții și Ungurii sŭntŭ parte Catolici, parte Reformați, parte Unitari, Sasii sŭntŭ Luterani.

Orografie și Idrografie. Munții Carpați încunjură Transilvania la sudŭ și ostŭ coperiți fiind de păduri bătrâne, eară în sinulŭ lorŭ se află miniere bogate de argintŭ, mercurŭ, plumbŭ, aramă, ametistŭ ș. l. t. Văile dau grăne alese și vitele sŭntŭ foarte frumoase. Apele cele mai principale care adapă țeara sŭntŭ: Sameșulŭ, Oltul, Mureșulŭ.

Industria și comerțulŭ Transilvaniei este în cereale, fructe, vinațe, burcuturi, vite de totŭ sofulŭ, chereste felurită, șliboviță (rachiŭ de perjă) ș. l. t. Esportația de mărfuri s'aŭ făcutŭ în 1860 peste 800,000 bucăți mari de chereste; peste 500,000 lădi de burcuturi, pîci de oi și mei la 600,000

bucăți; slănină, său, cervișu, untu, manufacturi de lână și de strugărie. În Transilvania sunt 28 iarmaroace de cereale, 127 pentru vite și 380 pentru alte obiecte. Cele mai mari iarmaroace se țin la Brașov, Sibiu, Cluj, Sămeș, Uivar pentru cai, Măreș-Vășarheli și Șambot.

Împărțirea. Transilvania alcătuește trei mari împărțiri sau diviziuni numite țeri, adică țeara Ungurilor la vest, țeara Săconilor (Sasilor) la sud, și țeara Securilor (Securilor) la est. Această împărțire însă făcută după naționalități este cu totul nedreaptă, căci după recensimentul cel mai nou publicat în Statistica Austriei din 1861, împoporarea Transilvaniei este de 2,172,748 loc. din care sunt:

Români	1.226.998.
Unguri	354.986.
Nemți	192.430.
Secu	180.902.
Armeni	7.600.
Slovaci	3,743.
Țigani	78,906.
Jidani	15.570.
Alte naționalități	12,597.

Națiunea predominantă dară e cu covârșire cea Română.

Transilvania în privința administrativă se împarte în 10 distr.

Clujul (Clăusemburg, Coloșvar) pe Sămeș de la 1860 Octom. 20 eară și este cap. Transilvaniei, și este în țeara Securilor.

Sibiul (Hermanstad) este în țeara Sasilor, polia are mai multe așezăminte de învățetură și este scaunul Arhi-Episcopului Român neunit.

Brașovul (Cronstad) este polia cea mai comercioasă din Transilvania și mai cu samă cu Principatele-Române-Unite.

Carlsburg (Alba-Iulia) polie însemnată prin otelul

seu de bătută monedă, și prin minele bogate de aur, ce sunt în apropiere la Zalatna.

Maroș-Vașarheli (Târgul Mureșului) pe apa de a. n. are saline și spălătorie de aur.

Gherla (Napoca, Samoșivar) este întâiul loc de închisoare al Transilvaniei.

Turda pe Aranișoș, încă din timpurile Romanilor are saline: în tabăra de lângă Turda la 19 August 1601 Mihai Viteazul fu ucis de Germani și Poloni.

Blajul este Scaunul Arhi-Episcopului Român unit.

Făgărașul se înseamnă pentru podul seu de peste Olt, pentru nodul munților Făgăraș, și pentru că la 1241 de acolo veni Ducele Negru Basarab care întemeie Statul României.

Voevodina Sărbescă și Banatul Temișoarei se împart în cinci cercuri: Temeșvar, Lugoș, Gros-Becherec, Zombor și Neușaf cu 1,540,049 locuitori.

TEMESIARA (Temeșvar) pe Boec un canal al Temeșoarei, cetate tare, este cap. Voevodinei ș'a Banatului.

Lugoșul, Lipova, Săn-Nicora, Verșețul, Orașița are minere de aur, aramă și fer, **Săbeșul** (Caransebeș), are spălătorie de aur.

Rușava (Orșova) la frontiera Austro-României, punct tare. În apropiere de aici sunt și Porțile-de-Fer ale Dunărei.

Croatia și Slavonia se împarte în cinci comitate: Agram, Varșdin, Fiume, Pozega și Esec cu 865,000 locuitori.

Agram (Zagabria) nu de parte de Sava este cap. Croației și Slavoniei, reședința Banului și a unui Arhi-Episcop.

Petravaradain pe malul drept al Dunărei în față cu Neușaf este una din cetățile cele mai tari, și renumită prin bătaia câștigată de Principele Eugene asupra Turcilor la 1716.

Fiume în fundul golfului Carnero, punct mercantil cu port bun, spre nord delata Fiumea este peninsula Istria.

Dalmatia de-alungul mării Adriatice are 2,444,952 loc.

Zara este cap. țerei și are un port bun.

Cataro și Ragusa sunt porturi întărite.

Spalatro portu mercantil.

Frontiera Militară este o parte din teritoriul ce se întinde între Drava și Sava, ai căria locuitorii sunt supuși unei administrațiuni militare cu scopu de la începutu de a apăra Austria la aneași de invaziunea Turcilor.

Frontiera Militară se alcătuște din doue părți, din:

Frontiera Croato-Slavonă cu 674.864 locuitorii, împărțită în Generalaturile: Lica, Otarac, Ogulin, Sluin, Crioș, Săn-Jorj, Brod, Gradișca, și din.

Frontiera Sârbo-Bănățeană, cu regimentul Nemțesc Bănățan, Iliric-Bănățan și Roniăno-Bănățean.

Mitrovitul sau **Sirmiul** Romanilor pe Sava este politie frontieră.

Semlinu sau **Taurunum** Romanilor este la varsarea Savei în Dunărea, politie frontieră.

Petervardainu este fortereșă frontieră pe Dunărea.

Carloviș este scaunul unui mitropolit numit Patriarhul Sirbilor, iară-și politie frontieră.

Titel la varsarea Tisei în Dunărea este punctul de stațiunea a unui batalion de frontieră.

Galitia și **Lodomeria** cu **Ducatul Cracovia** sau țerile Polone ale Austriei, au 4,600,000 locuitorii.

Cracovia pe **Vistula** fu odinioară cap. puterniceii Regii a Polonei, ea la 1815 fu declarată de republică, eară la 1846 o au intrupat la sine Austria. Politia este comercioasă, are o universitate, și în teritoriul ei sunt miniere de feru, și cărbuni de pământ. Cracovia se privește ca cap. Polonei orientale.

Lembergul (Liov) este cap. Galicieii și a Polonei occidentale din Austria.

Bohnia și **Vielicca** politii mici dară renumite pentru minierile lor de sare care 'să cele mai bogate din Europa.

Bucovina parte veche a Moldovei fu lipită de Austria la 1777, ea are 500,000 locuitori. Ducatul Bucovinei se împarte în 5 cercuri: Cosminului, Cernăușilor, Rădăușilor, Sucevei, Câmpulungului și Vișnișei.

Cernăușii lângă Prut este cap. Ducatului Bucovinei.

Suceava pe apa d. a. n. fu cap. Moldovei de la 1404 până la 1565, astăzi se înseamnă numai prin Biserica S. Ioan cu relicviile acestui Sântu.

Siretiul, Rădăușii, Câmpulung, Sadagura, Snetinul și l. t. politii.

PORTUGALIA.

Notiuni generale. Portugalia (Lusitania) se află în partea cea mai sud-vestică a Europei. Ea se mărginește la nord și est cu Spania; la sud și vest cu Oceanul Atlantic. În aceste margini are 105,800 c. p. și 3.600,000 loc. care s'au de rassa Greco-Latină.

Orografie. Portugalia ocupă partea inferioară sau versantul occidental al peninsulei Spanice (Iberice), începând de la Minho inferior și până la Cvadiana inferioară.

Climatul și productele. Pământul Portugaliei în văi este cald și în părțile ridicate stăpănat. El în genere este foarte roditor însă rău cultivat.

Idrografie. Portugalia se află în versantul occidental al peninsulei Spanice, de la Minho inferior și până la Cvadiana inferioară; afară de aceste două fluvii ea se mai adapă de Duro inferior, de Mondego și Tagul inferior.

Guvernamentul Portugaliei este Monarhic constituțional.

Religiunea catolică este cea domnitoare și a națiunii întregi.

Industria se întinde în toate ramurile, însă puțin năntită.

Comerțul din afară este foarte cădută și se află cu totul în mână Englezilor.

Impartirea. Portugalia se împarte în 6 provincii și acestea în 44 districte administrative.

Politiile cele mai însemnate sunt:

LISABONA (Oli-sippo) la gura Taifului este cap. Regiei, are un port vast singurul port militar al Portugaliei, el se privesce ca unul din cele mai bune a le Europei. Politia la 1755 fu sfărămată de un cumplit cutremur de pământ, astăzi însă e din nou ridicată. În monastirea Benem este cimitirul Regilor Portugaliei. Lisabona este patria celebrului poet portugez Camoen.

Porto sau **Oporto** (Callé-Portus) aproape de gura Duerului, politie foarte comercioasă cu port bun. Ea este renumită pentru vinurile sale, și prin comerț a ajuns a fi a doua politie în țară.

C o i n b r a pe Mondego fu reședința Regilor, are o universitate celebră și unica în țară.

Braganța a dat numele seii familiei de astăzi domnitoare, care se urcă pe tron la 1640.

S e t a b a l ū politie foarte comercioasă, cu port bun și cu saline întinse.

SPANIA.

Notiuni generale. Peninsula Spanică sau Iberică, este pământul cel mai sud-vestic al Europei; în el se află două Regii: Spania și Portugalia. Spania se mărginește la nord cu Oceanul Atlantic și cu Franca de care se desparte prin Munții Pirinei; la est cu Mediterana; la sud cu Mediterana și strâmtoarea de Gibraltar; la vest cu Oc. Atlantic și cu Portugalia. Spania în aceste margini cuprinde 470,000 c. p. și 15,000,000 locuitori.

Orografie. Pământul peninsulei Iberice formează un podiș întins cu patru sisteme de munți ce-lă pitrecă de la vest spre est.

CLIMATUL și produsele. Spania țesută fiind în toate părțile de lanțuri nalte de munți, are o temperatură nu așa de caldă, după cum ar trebui să o aibă mai cu seamă după pusetura sa inmatematică. Părțile despre ameați ale șesurilor au un climat foarte dulce. Vântul cel arđetoriu al Africeii, Solano, adese ori bântuește aceste părți. — Pământul de și nu 'i atăta de cultivat, dă cu abondență cereale, vinațe ecelente, olive, migdale, alămăi, portocale, solranu, indigo și în unele locuri, până și trestia de zahar. — Mineralele sunt foarte bogate mai cu seamă în mine de aur, argint care în timpurile Romanilor erau lucrate și astăzi părăsite. Mercurul de la Almaden, plumbul la sud și nord-ost, ferul în Catalonia, sarea și pucioasa se exploatează cu abondență. — Caii de Andaluzia sunt renumiți, albinele, vermii de matasă, oile merinosu (călătoare) dau cea mai bună lână; chermesul încă se culege în partea sudică despre Mediterana.

Guvernamentul Spaniei este constituțional de la 1833. Reprezentanții națiunii se numesc cortegi și alcătuiesc două Camere, cea a Pairilor numită *Procerescu* și a Deputaților numită *Procuradoresu*.

RELIGIUNEA domnitoare precum și a poporului este cea Catolică. Spaniolii se țin de două familii principale: cea Greco-Latină care cuprinde pe Spaniolii, și cea Bască în care se cuprind Bascii sau Escualdunacii așezați între Pirinei și Gollul Biscaila. Pe lângă acestia se mai adaog și Țiganii (Gitanos) și Modegiarii, deșcinderii din vechii Arabi în Grenada.

INDUSTRIE și COMERCIU. Spania e foarte înapoetă în privința industriei; cu toate acestea se sirguește a produce macar cele mai neapărate obiecte pentru locuitorii. Postavul de Segovia este lăudat; feliiuritele țesături de Barcelona fac pe această politie a fi cea mai industrioasă din Spania; vasele poroase de strecurat apa, numite *alcarazas* din Andaluzia sunt renumite; Toleda se deosebește prin fabricarea armelor; Cscres,

Malaga și Alicanta eccelază prin vinatele lor cunoscute de toată lumea.

Comerțul din năuntru este îngreuetă din cauza pămîntului muntos, din lipsa drumurilor și a hoșilor celor mari.

Porturile cele mai de căpitanie prin care se face un comerț însemnat sînt: Barcelona, Cadix, Cartagena, Malaga, Santander, Coroni. Porturi militare sînt trei: Cartagena, Cadix și Ferol.

Impartirea. Spania pînă la 1833 se împărțea în 15 provincii, de atunci însă se împarte în 49 intendințe. Impartirea veche este mult mai îndemnatică;

În versantul oriental sînt 6 provincii și în versantul occidental 9.

Politiile cele mai însemnate sînt:

MADRID (Mantua) pe Mansanareșu un sub-afluent al Tăului, este capitala țerei, are o universitate și unul din cele mai frumoase palaturi din Europa. În împrejurimile Madrilului sînt trei reședinși regeste: Aranjueșu palat al lui Carol-Cvintu, Escorialu palat și monastire făcută de Filip II, aici se înmormîntează Regii, și Sănt-Ildefonsu care se privește ca Versailles Spaniei, creată de Filip V nepot al lui Ludovic al XIV.

Toleda pe Tău odinioară reședința regilor și astăzi scaunul întâiului Arhi-Episcop al Spaniei, are o universitate, și între monumentele vechei sale străluciri se deosebește catedrala și Alcazaru, palatul în care rezidau regii Maurilor.

Valadolidu și **Salamanca** amîndouă câte cu o universitate, astă din urmă se privea ca una din cele mai din tîrziu din Europa.

Valadolidu și **Salamanca** amîndouă câte cu o universitate, astă din urmă se privea ca una din cele mai din tîrziu din Europa.

Sevila (Hispalis) pe Cădaleviviră este însemnată pe-

tru comerțului și manufacturile sale de mătăasă. Ea lu cap. țerei și după proverbă e minunea Spaniei; aicea se află cea mai frumoasă catedrală din regie.

Cordova pe Cădalquivirū, sub Mauri lu reședința Califilor Ōmiazī; aice se fabrică stofe de mătăasă și marochinū a les numit Cordovanū. Catedrala sa este monumentul cel mai frumos alū arhitecturēi Maurē.

Grenada pe Csenilū, odinioară cap. regiei de asemenea numire, și cea din urmă pe care au posedat'o Mauri în Spania, ea fū slărnată la 1492, are o univerhitate și palatul Regilorū Mauri numitū Alambra.

Barcelona este politia cea mai industrioasă și mai comercioasă, cu cel întâu portū din Spania.

Figerasū politie mică însă privită ca unulū din cele mai tari puncturi din Europa.

ITALIA.

Notiuni Generale. Peninsula Italică se ține de regiunile de meadi-ți ale Europei. Ea se mărginește la nordū cu Svițera și Germania, la ostū cu Austria și Marea Adriatică; la sudū cu Marea Ionică; la vestū cu Mediterana și Franția; în aceste margini are 278,000 c. p. și 22,000,000 locuitorī.

Orografie. Italia se alcătuește dintr'o peninsulă care se întinde la sudulū Alpilorū și din Insulele: Sicilia, Sardinia și Corsica. Peninsula este petrecută în toată întinderea sa de munți Apenini; aceștia'sū unū lanțū de munți aninași de marginea apusană a Alpilorū de cari se desparte prin șesulū Lombardiei riurată de Po.

CLIMATULU ȘI PRODUCTELE. Italia are celū mai dulce și mai curatū climatū din Europă. Partea sa septentrională protegiată fiindū de Alpi în contra vânturilor nordice, se bucură de o temperatură, pre cātū de favorabilă sănătății omului, pre atâta și

vegetațiunei. Productele acestui pământ al Italiei care este cel mai bine cultivat și mai roditoriu sunt : în orez, popușoiu, vinașe și pășuni grase. Olivul, alămăiul, portocalul, rodiul și smochinul aicea prosperează.

Mai spre sud căldura se stămpără prin vecinătatea mării și a munților. Pământul cel mai despre mești-și produce bumbacul, trestia de zahar, sofranul ș. l. t. Elu însă este supus cutremurilor de pământ și vântului celui arzător din Africa numit Siroco. Munții Italiei cuprind petrii escelente de marmoră ca acea de la Carara, alabastru, pucioasă; cărbuni de pământ sunt puțin, ferul se exploatează în Piemont și Calabria și mai cu seamă în Insula Elba. Dintre animale se află bivolul și albinele; în Sardinia și Sicilia vermi de mătasa se cresc pretutindenea. La sud se păscuește coralul și buretele.

Guvernamentul Italiei este monarhic constituțional. Italia de la 1859 alcătuiește un singur Stat sub Regele Victor Emanuel, care îl cărmuește cu două Camere Legislative.

Religiunea Italianilor este cea Catolică, al căruia capu numit Papa reșidează în Roma.

INDUSTRIA și COMERCIULU Italiei, care în veacul de mijloc ținea întâiul rang, astăzi s'a întrecut de alte State Europene. Exportațiunea constă din : unt-de-lemn, vinașe alese, lichioruri renumite precum : maraschinul, rosolio; parfumerii, pălării și alte articule de Genua; mătăsării ca acele de Luca, parmezanal (cașcaval) de Parma și mai cu samă acel de Lodi din Lombardia; coardele (strunile) de Neapoli, violinele de Cremona, oglinzile de Veneția, porțelanele de Florența și Turin; faiansele de Faenza aproape de Ravena, articule în corailă (mărgean), camele (broșuri) și mozaicuri de Roma.

Comerciuul maritim se face prin porturile Veneției, Genuiei, Livornului, Anconei, Civitei-Veche, Neapoli și Palermo. Corăbiile Italiei puțin se arată în Oceanul Atlanticu ele neguțitorescu mai cu samă în Levant. Comerciuul din lăuntru este

îngreuetă din cauza neîngrijirii drumurilor și a nesiguranței de hoști.

Împartirea. Italia de la 1859 alcătuește un singur stat în care se contopiră 10 statură de mai înainte. Regile Victoră Emanoilă ală Piemontului avu norocirea de a împlini dorința poporului Italiană și ale unifica țerile.

Aceste țeri erau :

Lombardo-Veneția saă Italia Austriană, Regia Sardiniei saă Piemontulă, Principatulă Monaco, Ducatul Parma, Ducatulă Modena, Ducatulă Luca, Marele Ducatulă Toscana, Statul Bisericescū, Republica Săn-Marino, Regia Ambeloră Siciliă.

Împărțirile administrative ale fie căruia din aceste statură încă se păstrează.

Politiile cele mai întemnite suntă :

Roma pe Tibru este adevarata capitală a Italiei, și odinioară fu cap. lumei ; ea este scaunulă Papei, capulă Bisericei Catolice, ea'i și cea mai frumoasă politie din lume în privința monumenteloră sale arhitectonice si istorice, are o universitate și cea mai frumoasă biserică care există — Sântul Petru —, lucrul lui Bramantă și Michel-Angelo, aice se află și cel mai frumosă tablouă ală Schimbărei la fașă a Mântuitorului de Rafaelă. Pe lăngă Biserica S. Petru se înseamnă Biserica Sântului Ioan de Latran cea mai veche din Roma, Vaticanulă saă palatulă Papei, castelulă Sânt-Anjă, vechiul Mausoleū alui Adriană ; Coliseulă, amfiteatru vastă ridicată de Vespasiană ; Colona lui Traianu pe acăria vârfulă astădi este statua Sântului Petru ; aice era Campo Vacino, loculă Forului Romaniloră.

Civita-Vechie este portulă Romei, punctă foarte tare.

Peruză lăngă laculă de asemenea numire saă Trăzimenă e însemnată prin biruința lui Anibal la 217 î. d. Hristosă.

Ancona cetate tare și comercioasă cu portă la Adriatica ; în resbelulă unificărei de la 1759 Piemontezii aă luată cu putere,

Ravenna pe Ronco la o milă departe de Adriatică unde odinoară sta aşezată, puternica flotă a Romanilor.

Parte din Țerile Papale au trecut la Regia Italiei, Roma și cu împrejurimile sale poate că vor trece încurându.

Turinul (Augusta Taurinorum) la confluența Poștii cu Duria-Riparia era cap. Sardiniei, politica are o universitate, fabrici de mătășării și renumită pentru regulețea stradelor sale ce s'au trasă la linie tăindu-să în unghiuri drepte.

Alessandria pe Tanaro, politică industrială și comercială, așăzi este cea mai tare fortareță a Piemontului; în împrejurimile sale se află Marengo renumită prin biruința purtată de Napoleonul la 1800.

Aosta pe Dora-Balte se află în centrul văii Aosta pe unde trece faimosul drum la Marele Săn-Bernard.

Genova în fundul golfului d. a. n. se întulează superbă, din cauza puseturei și a măriașii zidurilor sale, ea are o universitate și odinoară fu capitală Republicei de a. n. acăria comerțului în secolul al 15 și 16-le o făcu una din cele mai bogate staturi ale Europei. Genova este patria lui Cristofor Columb descoperitorul Americii.

Acestea politii sunt în Piemont.

Parma fu capitala Ducatului de a. n. și are cel mai întinșu teatru din lume, făcut de Vințiu din Modena, autorul Escorialului.

Piacenza, pe Po renumită pentru pusetura sa cea minunată, aproape de aici se află Campo-Morto nu departe de Trebia unde Anibalul învinsă pe Romanii la 218.

Acestea politii sunt în fostul Ducat Parma.

Modena (Mutina) fu cap. Ducatului d. a. n. are o universitate.

Regio patria faimosului Italiau Ariosto (1538).

Carara aproape de marea este renumită prin marmura sa cea albă.

Aceste'su în Ducatul Modena.

Luca politie îndustrioasă cap. Ducatului d. a. n. în împrejurimile sale sunt faimoasele băi de Luca.

FLORENTIA (Firenza) pe Aren, fu cap. Toscanei, astăzi rezidenția regelui Italiei, până ce va lua în posesiune pe adăvărata capitala Italiei care este Roma. Florenția are o universitate, academia de Crusca și industrie mare de paie (pălării Florentine). Florența este patria poetului Dante (1321), alui Amerigo Vespuce (1512) și a lui Machiaveli (1527).

Piza pe Duero renumită pentru catedrala, turnul celăl plecată, băile sulfuroasă, și pentru universitatea sa. Piza este patria fizicului Galileu (1642).

Livurno politie foarte comercioasă are unul din cele mai importante porto-francuri ale Mediteranei.

Arezo este patria celebrului poet Petrarca (1374).

Pistoia (Pistoria) la pôlele Apeninilor, locu unde întâia oară se făcură pistoalele.

Aceste politii sunt în marele Ducat Toscana.

Neapoli (Neapolis, Parthenope) fu cap. Regiei d. a. n. Aceasta este una din cele întâi politii din Europa în privința frumuseții puseturei sale, a dulcității climatului, a comerțului, a colecțiunilor de tablouri, statue și antichități de totu felulul. Într zidirile sale se însamnă Catedrala Sântului Janvie cu catacombe, teatrul vastu al Sântului-Carol. Aproape de Neapoli este Portici castelul Regescu ridicat la poalele Vezuvului pe rui-nile politiei Erculanumu înghițit ca Pompeia și Stabia de teribila irupțiune a Vezuvului la 79 după Hris. în care peri si Plinie. În împrejurimea Neapolului se află Grota-Posilipa, mormântul poetului Romanu Virgilie, grota-Cănelu, din care esalează necontentit aburi mesticii, lacul Aniano acăruia ape ferbă ne'ncetat.

Capua în Tera-di-Lavora politie tare.

Salerina odinioară renumită pentru scoala sa de medicină.

Cosența în Calabria, aice Alaricū, Regele Vizi-Goșilorū muri la 411.

INSULELE. Insula Sicilia se află la capătul de ameați a peninsulei Italice cu polițiile cele mai însemnate:

PALERMO (Panormus) este cap. Insulei, poliție industrioasă și comercioasă are universitate și portū.

Mesina (Mesana), la strēmtoarea de asemenea numire poliție tare și comercioasă mai cu deosebire în alămăi și portocale.

Catana aproape de vulcanulū Etna, are o universitate și portū.

Caltaniceta aproape de ea se exploatează cele mai bogate mine de sulfurū (pucioasă) din Europa.

Girgenti are portū și mine de sulfurū.

Siragosa (Syracusae) însemnată prin suvenire istorice (Arhimedū). În vecinătatea sa se află vineturī escelente.

Trapani se înseamnă pentru păscuitul coralului (mărgean).

Măndrele provincii ale Lombardo-Veneției, ce au fostū multū timpū sub stăpânirea casei de Austria, care au esersatū o mulțime de asprimi contra Italianilor, s'au înapoiatū iarăși Italiei, și anume Lombardia, cu cap. Milano, cu ocasiunea resbelului anului 1859 dintre Împăratul Napoleon și Vitorio Emanuele cu Franciscu-Iosef, și Veneția în 1866, după resbelul purtatū de Prusia contra Austriei.

Veneția este zidită mai pe o sută de insule mici în mîdiloculū lagunelorū formate de Brenta. Ea de la 697 până la 1797 fu republică, însă cădu din vechea ei mărire. Astăzi ea se înseamnă prin industria steclăriilorū și comerțulū seū. În tre numeroasele monumente ce are se deosebește: podulū de Rialto, Biserica Sântului-Marcu și alte țidiri pompoase.

Padua pe Bacilioane, poliție industrioasă cu o universitate. În Padua s'au născutū Titusū Liviusū la 59 î. n. d. Hristos.

Vicența pe Bacilione se înseamnă pentru fabricile sale de matasă.

Verona pe Adigü, cetate foarte tare, este renumită pentru comerțul și fabricile sale de mătasă. Ea este patria lui Cornelius Neposü contimpuranulü lui Cicero.

Mantua pe Mincio politie nesănătoasă, dară una din cele mai tari cetăți din Europa. Virgilü se născu aproape de Mantua la 70 ani f. n. de Hristosü.

Insulele Lipare saü a lui Vulcanü 12 la numărü și Egadele, aici Lutașius Catulus sãrmã flota Cartagineșã la 242 ani 'nainte de Hristosü.

Insula Capraria, proprietate a lui Garibaldi, liberatorulü Italiei sudice.

Insula Elba cu cap. Porto-ferai e însemnatã pentru internarea lui Napoleon I. de la 4 Maiu 1814 până 26 Fev. 1815. În insulã suntü mine de Ferü și de marmorã.

TURCIA.

Notiuni generale. Turcia din Europa nu alcătuesce decâtü o parte din Imperiulü Otomanü, care posedează: Asia-Mică, Siria, Arabia septentrionalã, Egiptulü, Tripoli și Tunisulü. Ea se mărginesce la nordü cu Austria, Principatele-Unitate și Rusia; la ostü cu marea Neagrã, strãmtöarea de Constantinopoli, marea Marmarã, strëmtoarea Dardanelelor și Arhipelulü; la sudü cu Grecia și Mediterana; la vestü cu marea Ionicã și Austria. În aceste margini Turcia Europeanã are 522,000 c. p. și 15,000,000 locuitorü.

Orografie. Turcia se aflã în peninsula Turco-Elenicã la care pãnëntü se socoate și acelü alü Insulilorü Ionice. Toatã regiunea aceasta în genere e muntoasă, afarã de valea Dunãrei, valea Salambri din Tesalia și valea Marișei din Tracia.

Munșii înfãtoșazã unü lanșü mare care petrece toatã peninsula de la izvoarele Culpei până în marea Neagrã la capulü

Eminex: din acesta se desiace unu altu lanțu ce merge spre sudu până la capulū Matapanu din Morea. Cei mai însemnați munți suntū Balcanii.

CLIMATULU peninsulei Turco-Elenice este acelu alū regiunei meridionale din Europa. Țerile de la nordulū Balcanilorū nu'sū așa de calde ca cele de meadi-și.

Guvernamentulu Turciei este o monarhie absolută, suveranulū statulū se numesce Padișahū și Sultanū; in persoana lui se află și puterea mirănească și acea bisericască. Afacerile Imperiulū se caută într'o Adunare numită Divanū care se alcătueșce din Marele Vizirū cu Miniștrii respectivi, acesta se ține la Înalta Poartă (palatū Împărătescū).

RELIGIUNEA domnitoare in Turcia este acea Mahometană sau Islamismulū; cartea legei se numesce **C o r a n ū** și servește totū de odată de Codū religiosū, civilū și politicū. Sultanulū se reprezentează in afacerile civile și militare prin Marele Vizirū, și in afacerile religioase prin Șeic-ul-Islamū sau Marele Mufti care-i privițū de capū alū legei.

INDUSTRIA Turciei e căduță din aceia ce era mai innainte. Astăzi Turcia dă Europei o mulțime de materii brute, pe care apoi i le trinite fabricate pentru trebuințele sale. Vărsătorile de la Samacovū și Fonița din Bulgaria și Bosnia, manufacturile de arme de la Mostarū și Traivnicū din Bosnia suntū poate singurile așezeminte de industrie in Turcia Europeană. Diarbechirulū și Brusa din Anatolia așa de renumite pentru catifeoa și stofele lorū de matasă, nu fabrică de cătū a decea parte din aceia ce scotea pe la 1820. Alepulū și Bagdatulū se insemnău pentru stofele lorū de aurū, mătăsării și bumbăcării. Damasculū încă se mai bucură de reputațiunea armelorū sale. Șalurile și camloturile de Angora suntū de totū stimate. Crepulū și Gazulū de Salonicū, covoarele de Smirna și acele de Iascoi din Bulgaria suntū minunate.

Insula Candia produce saponū bună, insula Cipralū dă vi-națe alăse.

Comerțiuul maritimū și de uscatū alū Turciei este destulū de însemnatū; elū însă se face de cătră Greci, Armeni, Jidovi, și Albanezi.

Drumurile de comunicațune pentru comerțiuul din năuntru, suntū cu totulū rele și mai nepracticabile în privința transporturilorū cu trăsuri. Mărfurile și alte articule se ducū cu caravane de cămile, magari, catări și oăi. Canalarile lipsescū cu totulū. Din drumuri de ferū deabea în 1861 aū începutū a funcționa unulū, acesta este acelū de Chiustențe, care începândū de la malulū Dunărei duce până în acelū alū mării Negre. — Comerțiuul din afară se face prin navigațune parte cu vapoare și cea mai mare parte prin vase cu vântreli, porturile de negoșū suntū: Constantinopoli, Salonicū și Galipoli la Dardanele: Rodosto la marea Marmară, Varna la marea Neagră; Durațo la Adriatica.

Politiile cele mai însemnate suntū:

CONSTANTINOPOLI, Istambulū saū politia Islamismulū din vechime Bizanța, este cap. Imperiulū Otomanū, reședința Pașahului saū a Sultanulū, scaunulū marelū Multi și a dignitarilorū celorū mari ai Imperiulū. Constantinopoli se află la strămtoaarea de asemenea numire, și în una din cele mai frumoase și mai avantajoase pusături din lume; portulū seū numitū Cornul-de-Aurū la intrare are 1000 de metre în lărgime și în lungime 8600, elū poate cuprindo mai multū de 1200 corăbii mari. Din partea portulū 15 intrări ilū comunică cu capitala; șapte de pe uscatū și optū de pe marea. Moscheile din Constantinopoli suntū 346 din care 13 împărătesci. Între ăidirile sale cele numeroase se însamnă biserica Sânta-Sofiea, astădi moscheie, cu 107 coloane; Serailū care cuprinde mai multe palaturi ale Sultanulū (Înalta-Porta). Între Foburgurile sale principale suntū: Galata unde locuescū negușitorii streini, și Pera unde'sū reșe-

dințile ambasadurilor, eară în Asia este Scutarî aproape de ruinele Calcedoniei vechi. Rumili-Hisari fortulă celă mai tare care apără Bosforulă și Buic-Dere unde este mulțimea palateloră de țeară. Foburgulă Euibă stă la vestul politiei; aice Sultanî la suirea pe tronulă Imperiulăi încingă sabia Profitulă, care se privesce ca șirimonie principală a încoronărei. Constantinopoli aă fostă cuprinsă de Mahometă II. la 1453 și făcu din elă scaunulă Imperiulăi seă.

Andrianopoli (Handrianopolis, Ederne) pe Marița se privesce ca adoua cap. a Imperiulăi; aice aă reșidată Sultanî de la 1366 pănă la 1453 cândă ș'aă strămutată reședința la Constantinopoli. Moscheiulă lui Selim II. de acolo este cel mai mărețu templu ridicată pănă acuma Islamismulă. Politia este industrioasă și comercioasă; acolo la 378 Valensă Imperatulă Romanilor fu învinsă de Viđighoșî.

Galipoli la strămtoarea Dardaneleloră are portă militară. Nu departe de acolo se află Chilid-Bahră pe țermulă Europei și Sultanie-Calesi pe țermulă Asiei, aceste'să cele mai tari fortterețe care apără strămtoarea Dardaneleloră.

Filipopoli politie comercioasă și foarte industrioasă.

Selimnia (Islemge) politie însemnată prin forulă (iarmaroculă) seă; aproape de acolo se află Demir-Capi (Poarta-de-feră) una din trecătorile principale ale Balcaniloră.

Rodosto cu portă la Marmara politie înflorită, este scaunulă unuî Arhiepiscopă grecescă.

Aceste politii se află în Tracia (Cerimenă) saă Rumelia, care alcătuesce astăđi eialetulă Edirne.

Macedonia se află între Tesalia, Albania, Tracia și Arhipelă. — Sub Romani, Macedonia era una din 5 provinciile ale diocesiiei Daciene, din prefectura Daciei. Macedonia astăđi face parte din eialetulă Selanică și Rumili; ea este țeara cea mai frumoasă din Turcia europeană, și totă de la suta a 15-a aă fostă cuprinsă de Turci.

Salonicū la golfulū de asemenea numire, este adoua politie după Constantinopoli în privința comerțiului.

Seresū politie însemnată pentru comerțiulū seū cu bumbacū. Spre sudū se află peninsula Halcidică, însemnată pentru minele sale de argintū și pentru **Muntele Atosū** saū **Muntele-Sfântū** plinū de monastiri.

Catrin, politioară aproape de golfulū Salonicū, ridicată în loculū vechei **Pidna**, unde **Perseū** Regele **Macedoniei** fu învinsū de **Romani** la 168 n. d. H.

Orfano (Contesa) la golful d. a. n. politie comercioasă.

Filiba odinioară **Filipi** însemnată pentru biruința lui **Octavie** asupra lui **Brutusū** și **Casiusū** la 42 n. d. H. Aceasta fu una din cele din tări care aū îmbrășosatū creștinismulū, și cătră locuitorii ei, **Apostolulū Pavelū** aū adresatū **Epistola** sa (cătră **Filipeni**).

Tesalia se află între **Macedonia**, **Albania**, **Grecia** și **Arhipelū**. O parte din ea și din **Macedonia**, alcătuesce astăzi eialetulū **Selanicū** (Salonicū.) **Tesalia** se privesce de leagănulū **Greciei** vechi, și fu cucerită de **Turci** în suta a 15-a. **Muntele Olimpulū** locuința **Zinilorū**, celorū păgâni, este de 2000 metre nalt și se află la marginea **Tesaliei** și **Macedoniei**. Între m. **Olimpū** și m. **Osa** unde pitrecēū odinioară **Centaurii**, se află frumoasa vale **Tempe**, grădina **Muzelorū**.

Larisa pe **Salambria** are fabrice de bumbacū, matasă, marochinū, tūtuniū și văpsaoa sa cea roșie este renumită. Spre nordū de la politie se află **muntele Olimpulū** și **valea Tempe**.

Salatgea pe loculū vechei **Farsale** unde **Cezarū** învinse pe **Pompeiu** la 48 n. d. X.

Tricala (Trica) se însamnă pentru boingeriile sale

Volo la golfulū d. a. n. aice fu vechiulū **Iolcosū** de unde aū purcesū **espedițiunea Argonauțilorū**.

Albania este la marea **Adriatică** și m. **Ionică**; între **Munte-Negru**, **Bosnia**, **Serbia**, **Rumilia**, **Tesalia** și **Grecia**. **Alba-**

nia d'împreună cu Epirul la 1467 a fost de totu intrupată la Turcia de către Mahometul II. și astăzi numeră la 1,500,000 locuitori Albanezi (Arnăuți) sau Schipetari, popor răzbelic. Albania care răspunde la Epiru și Iliria sudică a acelor vechi, astăzi se acătuesce din 5 provincii: Ianina, Delvino, Volona, Ohrida și Scutari.

Ianina la lacul de a. n. fu în strălucire sub timpul lui Ali-Pașa, care cu mișalătate fu ucis la 1822.

Scutari la lacul de a. n. politie mare și comercioasă.

Volona politie comercioasă cu un port întins.

Delvino politie nu departe de Ianina.

Elbasan este scaunul unui Episcop grecesc.

Preveza la intrarea în golul Artu (Ambracius Sinus) se află în fața vechiului Acțium însemnat prin biruința navală ce a purtat Octavie asupra lui Antonie la 31 înainte de Hristos.

Duraço (Dirahium) politie foarte comercioasă cu un port întins.

Ohrida (Lilmidus) pe șeful nordic al lacului de asemenea numire din care esă Drinul-Negru. Ohrida este scaunul unui Episcop grecesc. De Ohrida a atârnat Mitropolia Moldovei până la Alecsandru cel bun.

Muntenegro, slavenește Cerna-Gora, este între Herțegovina, Albania și districtul Cataro din Dalmația. Țara are la 3,845 c. p. 105,000 locuitori. Muntenegro se făcu neatârnat de Poartă prin bătălia de la 1796, când Vlădica Petru II cu 5000 Muntenegrini bătă o armată Turcească de 30,000. Guvernământul până la 1852 era un fel de republică teocratică, căci șeful Muntenegrului era un Vlădică. De la 21 Martie, 1852 după o constituțiune nouă, alesul Principe e mirean și cu drept de creditare.

Muntenegro se împarte în 8 nalii sau districte, din care patru sunt cu totul muntoase și se numesc Munji (Vreda), care locuitorii Brediani sau Bredgeni adevă locuind pe munți.

fie-care districtă cuprind o ună numeră de triburi împrăştiate prin sate izolate; fie-care din triburile acestea işi are marginele sale fişe.

CETINIA în nahia Catunşca este cap. Muntenegrului şi reşedinţa prinţepelui-Vlădică; poliţia este ădită pe coasta unei stânci, încunjiurată de ădidiuri; în ea se allă o monastire, ună turnă de grăniţă pentru apărare şi doue strade, o piaţă şi vr'o cinci-deci de casă.

Neguşu la giunăţatea drumului de la Cataro la Cetinia, este aşezatū pe ruptura unui piciorū de munte, şi'i mai poporatū de cătū celelalte ţărguri ale Muntenegrului. De la Neguşu pleacă doue drumuri, unulū spre sudū preste muşfi şi altulū spre ostū prin strămturi la Cetinia.

BOSNIA se allă toţma în partea nord-vestică a Imperiu'ui despărţindusă de Sclavonia Austriei prin Sava; la ostū are pe Serbia; şi la sudū pe Albania. Bosnia cuprinde parte din Croaţia şi Herţegovina într'o întindere de 69,600 c. p. cu 1,450,000 locuitori. Bosnia alcătueşce o parte din Iliria veche şi de la 1376 formă o regiē păuă la 1528 cândū o cupriusără Turcii.

Bosnia se riureadă de: Sava, Una, Verba, Bosna, Napenta ş. l. t. Pământulū este muntosū, înşă roditorū în cereale, vin şi olive.

BOŞNA-SERAİ sau Saragevo este cap. Bosniei, are o citadelă şi stă aşezată pe unū podişū cunjiuratū de munţi păduroşi. În împregiurimile sale se allă mine de ferū, vărsătorii şi fabrici de arme.

MOŞTARŪ pe Narenta este cap. Herţegovinei scaunulū unui episcopū grecescū şi alū pašalēcului Mostarū. Poliţia se însamă pentru ruşinele unui podū Romanū.

TRAVNICŪ cap. pašalic. d. a. n. în Bosnia, este renumitū pentru fabricarea marochinelorū şi a sebiilorū.

ZVORNICŪ pe malulū stēngū al Drinei cap. pašalicului d. a. n. În împregiurimile sale suntū mine de plumbū.

Bulgaria e mărginită la nord de Dunărea care o desparte de Principatele-unite-Române, la sud de Balcani cari o desparte de Rumilia, la vest de riul Timacū care o desparte de Serbia și la est cu m. Neagră; în această întindere cuprinde 100,947 c. p. și 4,500,000 locuit. Bulgaria este vechea Mezie inferioară a Romanilor. Ea a alcătuit o regie independentă până la 1396, cândă Baiazetū I. după ce ucisă pe Cișmanū cel din urmă Rege alū Bulgarilor o supusă Turciei.

Bulgaria alcătuește astăzi ȧialetele Silistrei, Ruscūcului, Vidinului, Nisei și a Sofiei.

SOFIA (Triadița) din vechime Ulpia-Sardica, fu cap. Daciei mediterane, astăzi e cap. pašalicului Sofiei, scaunulū unui arhiepiscopū grecescū, și este politie comercioasă și industrioasă. În împrejurimile sale suntū isvoare termale.

Nisa saū Nișū pe Nisava e scaunulū unui Episcopū grecescū și cap. pașa. d. a. n. Nisa este însemnată prin unū monumentū piramidalū incrustatū cu 3 saū 4 mii de tidve de ale creștinilorū sirbi, căzuți în lupta cu Turcii la 1816, din care lanatismulū turcescū făcu troleiulū acestū barbarū.

Sama covū e însemnată pentru minele cele bogate de fierū și pentru făurăriile sale.

Vidinū pe Dunărea (Bononia) cetate tare în față cu Calafatul din Romănia, ea se află în Mesia de susū, este cap. pašalăcului Vidinū, scaunul unui Episcopū grecescū, și locū de comerț cu: sare, cereale și vinațe.

Ruscūculū (Trimanium) pe Dunărea față'n'față cu Gîrgiulū din Romănia, cetate tare industrioasă și comercioasă, este cap. pašalăcului d. a. n. și scaunul unui Arhiepiscopū grecescū.

Silistra (Dorostorum) pe Dunărea, cetate tare și comercioasă, cap. pašalăcului d. a. n. aice'i reședința pașei care comandă cetățile de la Dunărea de giosū.

Nicopolī pe Dunărea se însamnă prin biseria S. Apostolū diditā din secolul de mizloc. De la politie spre est se în-

tindă ruinile Nicopolului dădită de Traian. Politia este faimoasă pentru bătălia din 13-25 Sept. an. 1396, unde au căzut 60,000 creștini: Unguri, Francezi, Belgi, Germani și Români, de sub Sigismund Regele Ungariei, bătută de 250,000 Turci de sub Baiazet I.

Șumla este una din cele întâi dintre cetățile Turciei și se înseamnă pentru pusetura sa, care este o sentinelă a trecătoarei principale de la poalele Balcanilor.

Varna este celălalt port al Turciei europene din marca Neagră. La 1444 Amurat II. bătută acole pe Poloni și Unguri, unde perii și Vladislav IV. În această luptă luă parte și Românii sub Domnul lor Vlad pronumit Dracu.

Coșova, sau câmpul merlelor, în împrejurimile Pristinei la sud-vestul Bulgariei și nord-ostul Albaniei, este celebră prin bătălia de la 3-15 Iunie 1389 în care Amurat I. învinsă armia aliată a Ungurilor, Polonilor, Bulgarilor, Bosniacilor, Albanezilor, Sirbilor și Românilor (de sub Mircea), deși Amurat pică sub punnarul Sirbului Miloș Cobilcoviță. O altă bătălie mai urmă acole, la 17 și 19 Oct. 1448, între Huniadi și Amurat, II. în care celălalt învinsă perdu 17000, și aldoile 36000 soldași.

Cuciucă-Cainargi, sată nu departe de Silistra, este renumită prin tratatul de la 1774 dintre Turcia și Rusia în care articolul al 16-la privește pe Principatele Moldova și Valahia, asigurându-le Turcia prin ună hașerisă drepturile lor.

Porta lui Traian, sată pe riul Oșma, la poalele Balcanilor în eialetul Rusciucă, este cheia trecătoarei peste acești munți; numele acesta amintese domnia Romanilor de pe a cole, și stă încă ca o sentinelă între popoarele Române împrăstiate prin cotunile Balcanilor. În acestă punctă astăzi nu se vedă de câtă niște răsipitură de muri.

Eschizoare și Chesanlıcă locuri renumite pentru cultura, trandafirilor cu care se face ună comerț însemnată

Etropolu se înșamnă pentru minele sale de fier.

Gigiu la varsarea Iscarului (Utu) în Dunărea, față'nfață cu Islazul Românici, este unu satu cu mai multe ruine Romane; aici stătu tabăra cea mare a lui Constantinu cându se lucra podul seü peste Dunăre, în fața Celeului.

Cercelarii de a stânga Iscarului la varsarea sa în Dunărea, satu mare avënd peste 300 de bordee locuite curatü numai de Români.

Românii din Bulgaria se socotü a fi peste 500,000 cu acei 40,000 din Dobrogea. Ei în Bulgaria staü grupați pe lëngă Vidinü și Nicopoli, poartă costiumulü românescü; preușii lorü facü sfânta liturgie și aü de capü alü bisericeii pe Mitropolitulü din București.

DOBROGEA este partea nord'ostică a Bulgariei, ea se află între Dunărea și marea Neagră. Pământulü ei este unü șesü mare acoperitü de păsunii întinse și lipsitü de arbori. Dobrogea are la 8,800 c. p. și 118,230 locuitori, dintre cariü 40,000 suntü curatü Români, cialalți: Turci, Tartari, Arabi, Bulgari, Cozaci, Lipoveni, Greci, Armeni, Țigani, și pușini Nemți.

Dobrogea se împarte în 9 ca dă saü districte si are 392 sate.

Rașova, Hârsova, Macinü, Isaaccea și Tulcea suntü politii și punturi tarî de alungul Dunărei, Ceardașü este în năuntru. Babadagü la nord-vestulü lacului Razeinü care este destul de mare. Cerna-Voda la Dunărea și Chiustengengia la marea Neagră, amândouë legatü prin celü întâiu drumü de fierü din Turcia.

Domnirea Romanilorü de pe aceste locuri încă până astăzi se cunoașce prin șianșurile numite alui Traianü, ele purcedü din Dunărea de la Roșova și mergü până la Chiustenge în m. Neagră. Șanșurile aceste douë staü în depărtare unulü de altulü de 800 metre, adânci fiindü de la 6 până la 8 metre; șanșul despre meadi-și era apăratü de murii a căroră remășișuri

încă până astăzi se vedu, fiindu pe la unile locuri nalți mai bine de unu metru și giunărate.

Insulele. Insula Candia sau Creta are la 900 c. p. și 300,000 locuitori, ea fu luată de la Venețienii la 1669. Candia este cap. Insulei și are portu bunu.

Insula Ciprul cu cap. Nicosia, este reșumită pentru vinulu celu produce numitu Comandariea, pentru smochine, strafide și pergamote.



Principatulū Serbiei. Principatulū Serbiei se mărginesce la nordu cu Regia Ungariei și Sclavonia; la ostu cu România, la Sudu cu Rumilia și Albania; la vestu cu Bosnia; în aceste margini cuprinde 54,782 c. p. și 1,100,000 locuitori, între care peste 200,000 suntu curași Români, cari locuiescu în Serbia de josu sau șermurală.

Orografie. Munții Serbiei se tragu din muntele Ciar-Darū, și în partea meridională suntu nalți de la 1200 până la 1500 metre acoperiți fiindu cu păduri bătrine de stejări, brađi și frasinii. În partea resăriteană, a Serbiei dintre Morava și Dunărea, este unu altu lanțu de munte ce se priveșce ca o prelungire din munții Banatului, pîntre care munte, Dunărea ș'aū deschisū unu drumū. Partea munșilorū de pe malulū Dunărei este calcarică și stă acoperită cu pini și cu păduri de peri selbatici. Pământulū Serbiei despre Turcia e apăratū de trei lanțuri de munți cu păduri nestrăbătute, ca acea dela Șumadia (regiune păduroase). Valea Specului este una din cele mai desfătătoare pământuri ale Serbiei și poate și dintre ale Orientului.

Idrografie. Serbia este riurată de Dunărea în care se varsă: Sava, Drina (acéstă din urmă face margine între Serbia și Bosnia); Liegu, Morava serbească cu afluintele sale: Lipovașa, Grapova, Detșina, și Moravița; riulū Timacū desparte pe Serbia de Bulgaria.

Guvernamentul este o monarhie constituțională ereditară. Independința Serbiei fu recunoscută prin un hâti-șeriid al Sultanelui Mahmud II, la 22 Noemvrie 1830. Din acest timp Serbia se socotea ca un stat tributar al Turciei. Principatul Serbiei se administră astăzi de un Prinț cu Adunarea națională numită *Scupcină*.

RELIGIUNEA domnitoare este cea creștină ortodoxă.

Serbia se împarte în 17 cruscia (cercuri).

Politiile cele mai însemnate sunt:

CRACUEVATIU în mizlocul Serbiei este cap. și reședința Principelui.

Ușița spre vest de la Cracuevașu este centrul comerțului din Serbia apusană.

Semandria, aproape de confluența Moravei pe Dunărea fu cap. Serbiei, și a reședința episcopului primat al țerei. În această politică se află 27 turnuri patrute toate însă în ruină.

Belgradul (Singidunum) la confluența Savei cu Dunărea este una din fortificațiile cele tari din Europa; Belgradul este antrepositul de căpitanie dintre Constantinopol, Salonic, Viena și Pesta; el se însemnă pentru fabricile sale de arme, lucrarea pielilor și stofele de matasă și bumbac. În Belgrad se află un muzeu de anticități Romane,

Pasarovici pe Morava renumit pentru tratatul din 21 Iulie 1718, prin care Poarta dă Austriei Temeșvarul, o parte din Serbia cu Belgradul, r'nturnat acum, și Banatul Craiovei éráși redat României.

ROMÂNIA.

(*Sa se vada Geografia țerilor Romane.*)

GRECIA

Notiuni Generale. Grecia se află la capătul sud-ostic al Europei, mărgininduse la nord cu Turcia europeană, de care se desparte prin Golful Arta și muntele Otrisu; la

ostă cu Arhipelagul; la sud și vest cu Mediterana. Grecia cuprinde astăzi și Insulele Ionice care au 2900 c. p. și 250 mii locuitori, care împreună cu celelalte părți, are 50,900 c. p. cu 1,300,000 locuitori.

Orografie. Pământul Greciei alcătuește partea sudică a peninsulei Turco-Elenice, și formează trei părți principale. Regiunea continentală sau Grecia proprie, adică Livadia, regiunea peninsulară sau Morea, adică Peloponesul, și regiunea insulară.

Lanțul meridional al munților din peninsula Turco-Elenică se numește lanțul Elenic.

CLIMATUL ȘI PRODUCTELE. Grecia are climatul regiunii de amiazi-și a Italiei și este dulce; ea produce fructe uscate, mai ales: stafide, vișetă alee, unt-de-lemn, bumbac, trestie de zahăr, matasă și burete din Arhipel. Industria mai că nu este; Comerțul maritim însă e foarte însemnat și numeră la 5000 vase mercantile; vase de război are 32 cu 175 tunuri.

Pământul Greciei numai în partea nordică este unit cu continentul, celelalte părți sunt încungururate de Arhipel, m. Mediterana și m. Ionică.

Guvernamentul Greciei este o monarhie constituțională ereditară, și se află sub protecțiunea: Franciei, Engliterei, și Rusiei. Grecia de la 1830 formează un stat independent. Regele George, ce domnește astăzi, este din casa Danimarei și aliat de pe regină, cu casa Rusiei.

Religiunea locuitorilor țerei este cea creștină ortodoxă. Regele de astăzi este protestant.

Impartirea. Grecia se imparte în 10 nome sau departamente; aceste se sub-impart în 46 eparhii sau districte, afară de insulele Ionice.

ATENA pe Cefiză, este cap. țerei, reședința regelui și a Arhiepiscopului. Între monumentele sale cele vechi se înscamă: Partenon (templul Minervei), Acropolis, citadelă, templu

lui Tezeu ș a. t. Atena are o universitate, și portul Lione, sau vechiul Pireu îi servește de port.

Zeitun, polioară lăngă care se află strămoșii Teropilelor, unde Leonidas cu 300 Greci, apără la 480 n. d. X. intrarea a miilor de Persi în Grecia. La 191 Romanii bătură pe Auliohă celă mare; în apropiere sunt și izvoarele calde sau termale ce au dat numire strămoșii.

Misolunghi punct tare și celebru prin eroica apărare a Grecilor de la 1825-1826. Aicea muri și Lord-Bairon la 1824.

Corintul la istmul d a. n. e. ruinat din resbelul neatărnării, dară totu însemnat pentru pusetura sa cea tare cu citadela numită Acro-Corintu.

Patrasu la Golful d a. n. este centrul comerțului cu Europa și reședința unui mitropolit; în împrejurimile sale se facu strafidele cele mai bune numite de Corintu.

Nauplia (Napoli-di-Romania) la golful de a. n. are o citadelă și portu. Citadela e făcută de Venețieni pe creștetul stânței Palamida și este Gibraltarul Arhipelului. Nu departe de Nauplia se află Argosul una din cele mai vechi politii ale lumii.

Micara, sățioru lăngă ruinele vechii Olimpia, celebră în vechime prin jocurile ce se făceau la toți 4 ani numite: Jocurile olimpice. — Mistra, cu o citadelă, aproape de ea, se află ruinele Spartei vechi, cap. Lacedemoniei.

Napoli-de-Malvasia, e renumită pentru vinurile sale.

Maina cap. Mainoșilor, populu resbelic care pretinde a se trage din vechii Spartani.

Navarinu punct tare cu portu, este renumit prin biruința câștigată de flota aliată a Englezilor, Francesilor și Rușilor asupra flotei Turco-Egiptene la 1827 (englezul Codrington).

INSULELE: I Negropot (Eubea, Calhis) cu cap. d a. n. este unu bulevardu alu Insulei și alu Greciei. Unu pod durat peste Euripu o unesce cu continentul. I. Coluri sau Salamina, celebră prin biruința navală a lui Temistocli, asupra

fotei lui Chserse la 480 n. d. H. I. Eghina se înseamnă pentru anticitățile și așăzămintele sale literare. I. Hidra e ăidită în amfiteatru pe o stăncă, ea se privesce ca una din cele mai frumoase din orientă, și I. Speșia ai căroră locuitoră renumiși pentru bravura loră, trecu de cei mai bună marinari ai Arhipelului.

I. Schiato, I. Scopelo, I. Schirosă

Insulele Ciclade saă dodecanisi (douesprezece insule) cu cele mai însemnate: I. Andro, I. Tine, I. Nachsia I. Parosă cu marmoră albă, I. Antiparosă cu grota de stalactite, I. Milo, I. Zea, I. Sira ș. l. t.

Insulele Sporade grecești, I. Nio (Ios), I. Santorină și I. Stamfali.

Insulele Ionice suntă:

1. Corfu (Corcyra) cu cap. d. a. n. are o universitate și portă întărită.

2. Pacso (Palos) si Anti-Pacso.

3. Sănta-Maura (Leucas saă Leucadia).

4. Teachi (Ithaca) patria lui Ulișă.

5. Cefalonia (Cephalouia).

6. Zenta (Zacynthus) cu cap. d. a. n. are portă întărită și este politie prea comercioasă.

7. Serigo (Cythera) odinioară, celebră pentru cultulă Dianei.





GEOGRAFIEA FIZICĂ A ASIEI.

Pusetura. Asia se întinde spre Nord până la alți 76° și spre Sud până la 1° de latitudine septentrională; la Est până la alți 23° de lungime orientală; și la Vest până la alți 172° de lungime occidentală. Lățimea sa este de 8500 kil. Lungimea sa de 11315 kil. Suprafața sa de 41,557,000 kil. pat.

Configurațiunea și împărțirea naturală. Asia este cea mai mare dintre părțile pământului, ea în configurațiunea sa are mai multe asemănări cu Europa. Lățimea și lungimea ei au totuși aceeași direcțiune ca și Europa; partea Asiei septentrională cuprinde un șes întins care, de cel al Europei se desparte prin munții Urali; mijlocul Asiei se încinge de o bandă de munți îndreptați de la apus spre răsărit; marginile Asiei de și mai puțin măncați de mări, iar și sunt pline de golfuluri, și partea sa de mează-zi se sfârșește totuși prin trei peninsule. Asia însă nu cuprinde mări interioare așa de întinse ca Europa și peninsulele sale sunt mult mai mari.

Trunchiul cel mai masiv al Asiei înșățoșază un trapez, care se alcătuesce din două podșuri mari și dintr'un șes care se întinde la nordul podșurilor, prin urmare Asia ni dă patru împărțiri naturale:

- I. Asia Orientală sau Ulterioară.
- II. Asia Occidentală sau Anterioară.
- III. Asia Boreală sau Nordică.
- IV. Insulele.

I. Asia Orientală sau **Ulterioară**, se alcătuesce dintr'o verigă de munți, însemnați pre cătă prin înălțimea, pre atăta și prin întinderea loră; centrulă acestora se cuprinde de podișulă înaltă ală Asiei ulterioare. Asia Orientală se subămparte în c i n c i regiuni :

REGIUNEA SEPTENTRIONALĂ de la nordul Asiei ulterioare, se ocupă de doue sistemuri mari de munți; de Altai și de Cian-Hană.

Sistemulă Altai începe între fluviulă Sir-Daria și laculă Balcaci plecânduse spre peninsula Camciatca, unde se fărșăsece prin munți vulcanici. Lanțulă principală ală acestui sistemă are deosebite numiri, precumă: Altaiulă mare, muntele Saiansc, m. Baicală, m. Nercinscă, m. Jablonoi, m. Aldanscă și m. Stanovoi.

Sistemulă Cian-Hană (munți-ceresci) începe la sudă vestulă Isoareloră Sigonului (Sir-Darla), cu munți Muhtagă (munți de gheață) și se prelungesce spre ostă întâlninduse lăngă laculă Isiculă cu Cian-Hanulă propriu; punctulă culminătorilă ală acestuia este o grupă de munți coperiți cu omete vecinice și cu ghețari, numindusă Boocda-Oola sau Muntele săntă; în lanțulă seă principală suntă vulcani, ca: Pehană (muntele albă) și Hotceu.

Înrămurărele acestoră doue mari sistemuri alcătuescă mai multe țeri alpestre, precumă: Fergana parte a Turcestanulă de susă, țeară foarte roditoare, adăpată de Sihonulă superioră. Giungaria între Cian-Hană și Altai, regiune muntoasă cu mai multe stepe și văi adăpate de lacuri, ca l. Balcaci, cari primeșce pe Ili, l. Isiculă din care curge Ciui, și l. Găisangă care se pitrece de Irticiă. Dauria între Amură, Lena și l. Baicală.

REGIUNEA OCCIDENTALĂ. La sudulă Sihonului superioră se ridică înaltul lanță Belur-tagă sau Bolor-tagă (munți de nouă) care de la nord-vestă se îndreaptă spre sud-ostă cătră Indusă,

și acăruia prelungire apusană se numește Hindū-Ho. Îmbrășosarea acestor doi munți alcătuiesc țeara alpestră a Sogdianei, ce face parte meridională din Naltul-Turcestan, și cuprinde văile roditoare ale Gihonului. Din Belur-tagū spre sud pornește lanțul Cuen-lun sau Cul-cun, cari îndreptându-se spre est ajunge la izvoarele Hoang-Holu și Ian-ce-Chiangului numindu-se acolo Nan-cean. Înramurările colosale ale Nanceanului grupându-se în giurul lacului Cu-cu-Noorū (l. Albastru), alcătuiesc țeara alpestră a Tangutului.

REGIUNEA MERIDIONALĂ cuprinde: sistemul Himalaia, Tibetul, Indostanul și Decanul. Sistemul Himalaia sau scaunul omătului este, cel mai nalt munte de pe pământ. Himalaia se disface din Cuen-lunu aproape de întâlnirea istuia cu Belur-tagulū; lanțurile sale paralele curgându de la vest spre sud-est se întind între cursurile de sus ale Indului și Bramaputrei. Cătră izvoarele acestui din urmă și ale Ganghesului, se rădică cele mai nalte piscuri de munți cunoscute pe glob, așa sunt: Ciamarī 8700 metre, Davalagiri 8556 m. și Giavaliri 7847 m. Lanțurile paralele ale acestui sistem deșcinându cu reșidiciune formează valea Indului superior sau Cașemirulū, v. Ganghesulu superior sau Nepalulū și Butanulū și v. Bramaputrei sau Asamulū, renumite pentru fertilitatea și bogăția producătorilor lor.

Tibetul se alcătuiesc din adunătura lanțurilor de munți și de văi nalte, ce se ridică pe podișul de la nordul Himalaei.

Indostanul se întinde la sudul Himalaei, mărginindu-se de Indus și Bramaputra și pitrecându-se de Ganghesū. Indostanul cuprinde: pe Pengiabū sau țeară cu cinci riuri, fiind una din cele mai roditoare ale pământului, pe Sindū sū șesul inferior al Indului cu pământuri arinoase și sterpe, și pe Bengala sau șesul de jos al Ganghesului și al Bramaputrei inferioare cu pământuri foarte unede; cari locuri la răvăr-

sarea acestor doue fluvii se numescū Delta, ce'sū unū laberintū de canaluri firesci, coperite de păduri nestrăbătute și pline de feare selbatice.

Decanulū este unū podișū de formă triangulară cuprindū partea meridională a peninsulei de dincoace de Ganghesū și ale căruia margini se alcătuescū din munții Vindia la nordū. Gașii orientali și Gașii occidentali la ostū și vestū. Aceste doue lanțuri, se într'unescū la nordulū capului Comorinū, unde se ridică munții Nilgeri și Aligeri ca unū nodū alū legăturai Gașilorū. Marginea reseriteană a peninsulei numită C o r o m a n d e l ū e largă, josū și fără de porturi bune; marginea apusană numită M a l a b a r ū este îngustă, naltă și plină de porturi bune. Suprafașia podișului cuprinde văi în genere roditoare și adapate de riuri ca: Chisnali sau Crișnă și Godaveri ce dau în golfulū Bengalū, și de Nerbuda ce dă în valea Cambaea. — Insula Ceilanū e unū podișū care trebuie a se privi, ca o parte desfăcută din Decanū.

REGIUNEA ORIENTALA a Asiei ulterioare se subimparte în trei părți principale, în: sistemulū Sin-Hanū și șesurile Indiei dincolo de Ganghesū; în sistemulū Nan-Lingu și Iun-Lingū (șeara alpestră a Hinei) și șesurile giosnice Hineze; și în sistemulū Chinganu-Oola (șeara alpestră a Mangiuriei).

Sistemulū Sin-Hanū seū muntele de omătū are vârvuri nalte ca și ale Himalaei ridicându-se între Bramaputra și Ian-ce-Chiangū. Din trunchiulū acestū masivū se desfacū cinci ramure, care întindindusă spre sudū petrecū toată peninsula orientală a Indiei, informându văile: Iravadiului, Taluainulū sau Saluenu-lui. Menamului și Maicaungului sau Cambogei. Cătră cursurile de giosū ale acestorū fluvii, văile lorū se desfășură în șesuri largi și giosnice precum: șesul Pegu din fl. Iravade și Siama, din fl. Menang și Cambogea. Termul orientală la sudū se numesce Conhinhina și la nordū Touchinū; termulū occidentalū se numesce Aracanū.

Sistemulū Nan-Lingū și Iung-Lingū alcătuescū șea-

ra alpestră a Hinei, celui ntăiu se întinde la sudul Ian-ce-Chian-gului, și cel aldoile între acestu fluviu și Hoang-Ho. Isoarele acestorū doue fluvii, suntū în munții Tangutū, aproape de Cu-cu-noorū, și la rāvārsările lorū adapā șesurile giosnice hineză; aice este și canalulū imperialū Iuho, ce leagā Nanchinulū cu Pechinulū.

Sistemulū Chingan-Oola saū țeara alpestră a Mangiuriei se mărginesc la nordū de Amur și la sudū de Hoang-Ho; țearā puținū cunoscută, pustie și păduroasă la nordū, roditoare și cultivată la sudū; ea înfășoșază margini ripoase și cungiurate de munți neapropiabili.

REGIUNEA CENTRALA a Asiei Ulterioare se ocupă de unū podișū întinsū care se alcătuesce din doue părți, din:

Cian-han-nan-lū (Buharia mică saū de susū), la vestū, și din Mongolia proprie, la ostū.

Cian-han-nan-lū este o câmpie ridicată, indestulū de roditoare și riurată de laculū Lop-Noorū, în care se varsă riulū Tarimn.

Mongolia proprie se alcătuesce din deșertulū Cobi saū Šamo și din stepe nemăsurate, dintre cari cele mai însemnate se întindū lasudul Altaiului. Šamo ale căruī nășipuri cuprindū și sare, se crede a fi fostū fundulū unei mări veche.

II. Asia Occidentala saū anterioară este mai mică în dimensiuni și înălțare, de cătū Asia orientală; munții sei alcătuescū șese sistemeuri mari:

Podișulū Iranului.

Țeara alpestră a Armeniei.

Podișulū Asiei Micī.

Caucazulū.

Munții Siriei și ai Palestinei.

Podișulū Arabiei.

Șesulū de giosū alū Siriei.

PODISULU IRANULU cuprinde țerile ridicate între basenulū Ti-

grului și alū Indului alcătuiindū mai multe alte podișuri, în mizloculū cărorā se întinde unū șesū năsiposū, sterpū și sărosū. Din acesta isvorescu și se perdū totū în elū, mai multe ape; cea mai mare din ele este Hilmand, cari se varsă în laculū saratū Zarehu.

Marginile podișului Iarnū la sud-vestū se alcătuescū din munți paraleli, cari scărișū daū până în marea Arabică și gollul Persicū. Termurile acestorū trepte suntū de o rodnicie nespūsă și cuprinde climatulū celū mai dulce, precumū celū de la Șirațū.

Marginea orientală a Iranului se alcătuesce din lanțulū Indo-Persicū, care se precurmă de Cabulū, unū afluinte alū Indului; acesta pintre stāncării urieșe deschide laimoasa trecătore ce comunică Iranulū cu India.

Marginea Septentrională a Iranului, se numesce Paropamisusū și descinde scărișū în șesulū Turanului, eară prelungirile lui de la sudulū mării Caspice se numeșcū munții Elboruzū.

Marginea occidentală se alcătuesce din mai multe lanțuri cari la nord'ostū se leagă cu munții. Armeniei, înformāndū țeara muntoasă a Curdistanului și Agerbaizanului.

Partea orientală a podișului Iranū se cuprinde de Avganistanū și Belacistanū, eară cea occidentală de Persia.

ARMENIA este o țeară alpestră, alcătuită din mai multe lanțuri și podișuri cari se întindū: între mar. Caspică, mar. Neagră, fluviulū Courū, laculū Vanū și ale căruia vârvuri culminătoare se ridică la nordulū acestui lacū cătră isvoarele Eufратului, Tigriului și Aracsului, numite m. Araratū saū Agritagū. Lanțulū seū principalū încungiură laculū Vanū și se prelungesce spre vestū sub nume de muntele Taurusū și Antitaurusū.

PODISULU ASIEI MCI SAŪ ANATOLIEI este o regiune acoperită cu totulū de munți, acărorā vârvuri mai nalte suntū în Taurusū și în Argișū (Argeusū), masivū, naltū cătră cursulū superiorū alū Chisil-Irmacului (Halisū).

CAUCAZU alcătuesce lanțul de munți nalti cari formează ist-

mulă dintre m. Caspică și m. Neagră. Versantul seă septentrională e mărginită de văile Terecului și Cubanului; celă meridională se desparte de Armenia prin văile Courului și Rionului (Fasisă). Vărvurile cele mai nalte suntă: Elborusă și Casbecă.

MUNTĪ SIRIEĪ Ș'AI PALESTINEĪ, numiți și ai Soristanului. Partea nordică a Siriei e cuprinsă de ceva părți din Taurusă și Livană cari se întindă între Orontă și Mediterana pe șermulă Feniciei vechi. Partea meridională a Libanului se desparte în două lanțuri paralele, din cari cea orientală se numeșce Antilibană și între cari se află valea Becaa. Regiunile muntoase ale Palestinei vechi se împartă în lungul loră, de valea Iordanului ce se numeșce El-Goră, cari sub o formă de o apășatură de pământă, fără apă, merge până la golulă Acaba împărșindă țeara în occidentală și orientală. Cea întâia cuprinde munții Galileei de susă, Samariei de susă, pe a Elraimului și ai Iudeei cu văi foarte roditoare; cea adouă cuprinde munți nu așa de nalți cari totă lășindusă se perdă în deșertulă Siriei. Munții Iudeei se unescă la sudă cu podișulă El-Tiră, cari cuprinde Istmulă Sueță, și ală căruia punctă culminătoriu se înformă de grupa izolată a muntelui Sinaă (Gebel-Musa saă muntele lui Moisi).

PODIȘULU ARABIEĪ e mărginită de lanțuri de munți ripoși, apășazăi scărișă, cari deșcindă până în marea cuprinșindă șermuri cu văi foarte roditoare. Între aceste se în-annă: valea Imenului saă Arabia fericită, țeară foarte roditoare și împoporată; la nordulă Imenului pe șermulă occidentală este țeara Hedgiasă; șermulă meridională se numeșce Hadramaută; șermulă orientală de la Golfulă persică se numeșce Omană. Marginile peninsulei Arabice se alcătuescă din bande nășipoase; eară suprașafa ei din podișuri încarcate de munți stăncoși în mișilocolă cărora se ridică trunchiul Negedă, eară în partea centrală a peninsulei suntă semănate mai multe oase.

ȘESUL GĪOSNICU ALU SIRIEĪ se alcătuesce din două părți: Din partea occidentală ocupată de Deșertul Sirieicare

înfășoșază o suprafață undulată, năsipoașă și stearpă, întinđindusă între munții Soristanu și Eufratu, și

Din partea orientală care cuprinde pe Mesopotamia și pe Babilonia, vale largă riurată de Eufratu și Tigru și renumită încă din vechime pentru rodnicia și pășunile sale cele grase.

III. Asia Boreală are o figură triangulă cuprinsă între marea Caspică, gura fluviului Obi și capul Orientalu. Acestu triangulu cuprinde doue șesuri mari: Siberia și Turanulu.

SIBERIA este unu șesu întinsu între Uralu, Oceanulu Înghețatu Arcticu și regiunile septentrionale ale Asiei de susu ulterioare. Siberia este petrecută de trei fluvii mari: Obi, Ienisei și Lena. Ea în privința configurațiunei sale, se poate împărți în trei regiuni:

În regiunea meridională, alcătuită din dealurile munților Altai, cari se perdū în șesu, această parte este plină de păduri.

În regiunea miđlocie alcătuită dintr'o bandă de stepe, precumū ace de Ișinu între Toboțu și Irtișu, și ace de Baraba între Irtișu și Obi.

În regiunea septentrională cari alcătuește deșertulu Tundra, unu pustiu spăimântătoriu acoperitu de omățu și gheață în timpul erno; eară vara o mlaștină nenărginită de-alungul Oceanulu înghețatu.

Munții Urali începū la golfulu Cara și se întindū spre sudu până la cursulu superioru alu fluviului Uralu. Acesti munți despartū marele-șesu din nordul Asiei, de acel din nord-ostulu Europei.

Munții Uralu se împartū în trei părți:

Uralulu Septentrionalu saū deșertu.

Uralulu de miđlocu renumitu pentru bogățiile metaluriloru sale, de: auru, platină și aramă.

Uralulu meridionalu acoperitu de păduri.

TURANULU este unu șesu giosu de formă patr'ungulă, ca-

re se întinde între marea Caspică, versantul occidental al Turcestanului de sus și marginea septentrională al Iranului. Partea Turanului de meăzi-noapte cuprinde stepa cǎ mare a Cărghișilor care se perde în stepele Siberiei. Partea mijlocie în a cărie centru, mai, se află marea Aral, este un de șertu năsipos și săros, care înfășoșază una din cele mai adânci apășături de pământu de pe glob, încăt este sigur că cându-va marea Caspică și marea Aral au formatu o singură masă de apă. Partea orientală sau Turcestanul-de-gios și Buhara-mare cuprinde mai multe țeri roditoare destul de împoporate.

IV. Insulele Asiei. Toate insulele de pe țermul reseritean al Asiei sunt un șir de munți mai mult sau mai puțin vulcanici; numai insulele Maldive și Lacidive au o suprafață netedă.

Confiniile. Asia la nord se mărginesce cu marea înghețată Arctică. La ost cu Oceanul cel mare (marea Pacifică) cu toate mările lui. La sud cu marea Indică. La vest cu fluviul Cara, lanțul munșilor Poia sau Ural, fluvilul Ural, m. Neagră, străntoarea Constantinopoli, m. Marmara, străm. Dardanelor, m. Arhipelă, m. Mediterană, Ismul Suet și m. Roșie.

Mările. Asia se țermurează de 13 mări.

Cele 4 mari sunt:

Oceanul înghețat Arctic.

Oceanul Mare sau Pacific la ost.

Oceanul Indică la sud: și

Marea Mediterană la vest.

Cele 9 mici sunt:

Marea Caspică. m. Neagră, m. Marmara și m. Arhipelă toate formate de Mediterana.

M. Hineză, m. Corea sau Galbenă, m. Iaponă, m. Ohoț și m. Bering, formată de Oceanul cel mare.

Golfurile. Asia are 10 golfuri mari:

- Gol. Obi în m. înghețată.
- Gol. Anadirū în m. Beringū.
- Gol. Peșili în m. Galbănă.
- Gol. Tonchinū, și
- Gol. Siamū formate de m. Hineză.
- Gol. Camciatca.
- Gol. Bengalū între Ost-Indii.
- Gol. Omanū saū m. Arabă între Indostanū și Arabia.
- Gol. Persicū.
- Gol. Arabicū saū m. Roșie.

Strimtorile. Asia are 9 strămtori :

- Str. Beringū între Asia și America.
- Str. La Maș-Taracaī între Hina și Insula Cïoca.
- Str. Peruza împreună mările Ohoțcū și Iaponă.
- Str. Coreea.—Toate aceste suntū la ostū.
- Str. Malaca.
- Str. Ormuzi la întrarea în gol. Persicū.
- Str. Bab-el-Mandebū la întrarea în m. Roșie. Toate aceste suntū la sudū.
- Str. Dardanelelorū.
- Str. Constantinopoli, amândouă între Turcia europeană și asiană, aflătoare la vestulū Asiei.

Insulele. Asia numeră 7 grupe de insule mai însemnate.

Arhipelulū Siberiei noue în Oceanul înghețatū.

- In. Curilele în m. Ohoțcū și Oc. înghețatū.
- In. Iapone între m. Iaponă și Oc. celū mare.
- In. Licū-Cieu în Oc. celū mare.
- In. Andamanū și Nicobarū în gol. Bengalū.
- In. Maldive și Lacedive în Oc. Indicū.
- In. Sporade reseritene în Arhipelulū grecescū.

Între insulele Asiei mai însemnate suntū :

- In. Taracaī, Formoza, Macao și Hainanū în m. Hineză.
- Insul. Ţeilanū în m. Indiilorū. In. Bombaī pe țărmulū apusanū

alū Indostanului. In. Bahreine în gol. Persicū. In. Cipru și Rodosū în Mediterana, și In. Marnara, în marea de asemenea numire.

Peninsulele. Asia are 8 peninsule, din care 4 mari și 4 mici:

Cele mari suntū:

Pen. Anatolia în Turcia.

Pen. Arabia la sud-vestulū Asiei.

Pen. Indostanulū despre meadi-și; și

Pen. Indo-Hina, amândouă la sudulū Asiei.

Cele mici suntū:

Pen. Guzerata la nordulū Indostanului.

Pen. Malaca la sudulū Indo-Hinei.

Pen. Coreia la ostulū Hinei; și

Pen. Camceatca la ostulū Siberiei.

Capurile. Asia are 9 capuri principale:

Cap. Orientalū la strămoarea Beringū.

Cap. Romania, la sudulū pen. Malaca.

Cap. Negri la vestulū Indo-Hinei.

Cap. Comorinū la sudulū Indostanului.

Cap. Giascū în Persia.

Cap. Macadonū, și

Cap. Raselgada, amândouă la vestulū Arabiei.

Cap. Cara-Burū, și

Cap. Baba, amândouă la vestulū Turciei.

Muntii. Asia are 10 șiruri de munți principali:

Mun. Caucazū între ma. Caspică și m. Neagră.

Mun. Uralū între Rusia europeană și Siberia.

Mun. Altaiu saū de aurū, și

Mun. Stanovoiu, între Siberia și Hina.

Mun. Himalaia între Indostanū și Hina.

Mun. Mogū în Indo-Hina.

Mun. Gatū în Indostanū.

Mun. Taurū, și

Munt. Libanū, amândoi în Turcia asiană.

Mun. Elū-Aredū în mișloculū Arabiei.

Cei mai însemnați dintre munții Asiei sunt:

Cīamulari, peste 8700 metre nalțime, între Butanū și Tibetū: Davalagiri de 8555 m. între Nepalū și Tibetū; și Giavahiri de 7847 m. între Agra și Tibetū, trusei din m. Himalaia. M. Araratū naltū de 5350 m. în Armenia, este renumitū în Istoria Sântă pentru oprirea pe elū a Arcei lui Noea în timpulū deluviului. M. Carmel naltū de 700 m. unde petrecu profitulū Ilie și m. Taborū naltū de 580 m. însemnatū prin schimbarea la față a Mântuitorului; amândoi acești munți suntū în Palestina. M. Sinaī, naltū de 2814 m. în care Dumneđeū aū datū tablele legei lui Moisi. M. Horebū aproape de Sinaī; în el s'aū arătatū Dumneđeū lui Moisi, comandându'i să elibereză pe Israiliteni din servitutea Egiptenilor; amândoi munții aceștia se află în Arabia Petroasă.

Lacurile. Asia are 11 lacuri principale:

La. Asfaltū saū marea Moartă spre sudū de la Ierusalimū.

La. Vanū în Armenia.

La. Urnia în Persia.

La. Zarehū în Avganistanū.

La. Balcaci între Siberia și Hina.

La. Aralū (numitū și mare), în Tartaria.

La. Gīaigiangū la nord-vestulū Hinei.

La. Cucu-Noorū în mișloculū Hinei.

La. Palte în Tibetū.

La. Baicalū la sudulū Siberiei.

La. Cīani în Siberia.

Fluviile. Asia are 21 fluvii principale:

Fl. Obi, Ienisei, Lena și Columa care se varsă în Oc. Arcticū.

Fl. Amurū în marea Ohoțcū.

- Fl. Hoang-Ho saŭ Galbănŭ, și Chiangulŭ saŭ f. Albastru în m. Galbănă saŭ Tungai.
- Fl. Mei-Congulŭ în mar. Hineză.
- Fl. Mei-Nanŭ în Golfulŭ Siamŭ.
- Fl. Saluenul saŭ Cea-Luevŭ, Iravadi, Branaputra, Ganghesul, Godaveri și Chistnacŭ în Gol. Bengalŭ.
- Fl. Sindulŭ saŭ Indulŭ în Gol. Omanŭ.
- Fl. Tigrulŭ și Eufreatulŭ (Ceat-el-Arabŭ) în Gol. Persicŭ.
- Fl. Corulŭ în m. Caspică.
- Fl. Ghionul și Sihonulŭ în laculŭ Aralŭ.

Riurile. Asia are 4 riuri principale :

- R. Tobolu și Irtișu se varsă în f. Obi.
- R. Angara în Ienisei.
- R. Gemna în Ganghesŭ.
- R. Pengiabalŭ (cinci riuri) în Sindŭ.

Climatul. Asia potrivitŭ cu întinderea sa cuprinde toate variațiunile climatelorŭ fizice.

Asia septentrională este bătută de vânturile geroase a le nordului, și împedată de vârvurile munților a se bucura de suflările calde de meaji-di, așa, în cătŭ chiarŭ stepcele foarte puținŭ timpŭ se acoperŭ de earbă și florŭ.

Asia centrală are unŭ climatŭ continentalŭ. Podișulŭ Mongoliei din cauza înălșineii sale are erni lungi și foarte friguroase, cară veri de totŭ scurte însoțite de călduri înădușitoare, mai alesŭ prin deșerturi : cu toate aceste văile dintre Cuen-Lunŭ și Himalaia aŭ o climă mai dulce și sănătoasă.

Asia orientală are unŭ climatŭ marinŭ, Corea și Hina adapate de Oceanulŭ Marc și megieșite cu țeri reci, n'aŭ unŭ climatŭ așa de caldŭ cu pozițiunea lorŭ meridională ; vecinătatea mării face atmosfera lor unedă și ceriulŭ nourosŭ.

Asia meridională cuprinde Imenulŭ, amëndoue Indiile și partea sudică a Hinei ; aceste țeri nu cunoscŭ de cătŭ doue

anotimpuri : acelu săcetosu și acelu ploosu. Pământurile loră, și mai cu seamă Indiile, scutite fiindu prin Himalaia de frigulă nordului și al căldurei toride, și adapate totu odată de fluvii mari, suntu foarte roditoare.

Asia occidentală cuprinsă fiindu de podișuri năsi-poase și sterpe, are unu climatū cu multu mai caldū de cătū acelu alū țeritorū meridionale din Asia; totuși văile cele mari se bucură de un climatū mai stēmpăratū, mai dulce și mai sănătosū.

În genere Asia orientală este u medă cu unu cerū nou-roșu și furtunosū; cea occidentală este u scată și stearpă cu o atmosferă de totu senină și cu vânturi statornice.

Asia după distribuțiunea vegetațiunei sale care stă într'unu reportū strēnsū cu climatulū, se împarte în 3 regiuni sau zone.

Regiunea friguroasă care cuprinde: podișulū centralū alū Siberiei și nordulū Turanulū.

Regiunea stāmpărată care cuprinde: Hina, Iaponulū, Turcestanulū și Asia-Mică.

Regiunea caldă care cuprinde: Indo-Hina, Indostanulū, Persia și Arabia.

Regnulū vegetalū. a). În regiunea FRIGUROASA, arborii suntū chirciți, și cerealele nu se cocū mai susū de alū 55-le gradū de lățime nordică.

b). În regiunea STAMPARATA creșce arborulū de ceaū, de camforă și de verni (lustru).

c). În regiunea CALDA, creșce giganticulū smochinū alū Bengalei, arborii cu lemnulū celū mai tare, p. e. teculū, care e nesticăciosū, palisandrulū, arborele de roză, de abanosū, ș. l. Apoi plānte coloritoare p. e. sapanulū și sandalulū (roșū), indigotierulū (albastru); cactusū cu coșenilă (insectă roșă); bumbaculū; plānte de gomi, p. e. gomi-guta, gomilacū și sângele dragonū; plānte medicinale precumū: aloesū, macū; plānte nutritoare p. c. ignumulū, cornulū de mare și manioculū; plānte cu fructuri delicioase p. e. ananasulū, trestia de zaharū, curmalulū,

cocotierul, portocalul și l.; plante de băcăli p. e : cuișoare, scorșișoară, piperiu, nucșoară.

În Arabia crește cafeoa, mana, și în Persia așa-fetida, ce este un gumi rășinos și foarte greu mirositoriu.

Regnul animal. a). În regiunea sa zona NORDICA se înșamnă : renul, ursul alb, așa de rar în Europa, și elanul în partea cea mai sudică a acestei zoni.

b). În regiunea CENTRALA se află boul mugitoriu ; șevroștinul care are moscă, caprașemir și giuguetă sa emiona.

c). În regiunea MERIDIONALĂ se înșamnă : momișile cu soriile cele mari, ca orangotanul și șerpelc gibbon ; elefantul, inocerul unicorn, cămila bactriană sa cu doue ghebur, și cămila arabă sa Dromaderul ; tigru, leul, pantera, hiena, șacalul, strușul, cozoarul (un felu de struș), mulșime de șoșuri de papagal, locuste și șerpi cei mai veninoși.

Regnul mineral. Asia cuprinde multe bogășii minerale p. e : diamanturi, rubinuri și alte petre precioase în India și Insula Ţeilan ; cătu în privinșta metalurilor, aurul mai cu samă se află în sudul Siberiei, asemenea platina, arama, ferul și altele.

Etnografie. Populașionea Asiei este de 673,000,000 locuitori. Asienii se șinș de trei rase principale :

Rasa M o n g o l ă , în Asia orientală și în cea mai mare parte a Asiei boreale, cu popoarele : Mongolii proprii, Calmucii în Alta și în Giugaria ; Bureșii la nordul l. Baical ; Samoezii, Ciuccii, Camcedalii și Tunguzii în Dauria ; Mangșuii, Hinezii, Iaponii, Tibetanii și Indienii.

Rasa A l b ă în Asia occidentală, cu popoarele de origină Turcomană sa Trucmenă, așa'su : Turcomanii, Usbecii în Turcestanul independent, Cărghizii, Turcii sa osmanlii proprii, Arabii Sirieni, Armenii, Persii, Giorgienii, Circasii și Ostiacii (în Caucaș), Afganii, Belucii și Hindus, toșii originari de dincoace de Ganghesu.

Rasa M a l e z ă în Malaca și insulele Oceanului mare,

colorul feji lorū este foarte amestecatū, eară mai cu samă este unū roşū întunecatū de totū; ast-feliū suntū locuitorii din: insula Madagascarū, Malaga, Malesia, Micronesia și Polinesia.

Limbile care se vorbescū mai multū în Asia se ținū de cinci clase principale:

Clasa Sinică care cuprinde limba: Hineză, Iaponă, Anamită, Siamă, Birmană, Corce și altele.

Clasa Mongolă care cuprinde: limba Tartară, Mangiū și Tibetană, toate numite limbī mongole.

Clasa Turcomană saū turcească, care cuprinde: limba Turcilorū Osmanlăi și a altorū popoare Turcomane.

Clasa Indo-Germană care cuprinde: limba Indiană, Persiană, Armeană, Georgiană, Sanscrită și Pelvi.

Clasa Semitică care cuprinde: limba Arabă și Evreească.

GEOGRAFIA POLITICĂ A ASIEI.

Impartirea. Asia se împarte în 12 țeri saū staturī principale: Una la nordū: Rusia Asiană.

Doze la ostū: Iaponulū și Hina.

Cinci la miđilocū: Belucistanul, Avganistanul, Heratulū, Turcestanulū și Persia.

Doze la vestū: Turcia Asiană și Arabia.

RUSIA ASIANĂ.

Notiuni generale. Rusia asiană cuprinde totū pămēntulū din această parte de lume, cari se află sub stăpēnirea Țăriiului din Europa. Acestū teritoriu întinsū se alcătuește din doze părți principale, din Siberia și Caucazia, care la unū locū aū peste 12,000,000 c. p. și la 5,000,000 locuitorī.

Siberia fu descoperită și cucerită la 1580 de cătră Hat-

manulă de Cozacă Iermacă. Caucazia sau provinciile Transcaucaze încă până în zilele noastre se cucerească de Rusia.

Orografie. Pământul Siberiei precum am arătat la pagina 95, cuprinde partea de meăzi-noapte a Asiei, întinzându-se de la munții Urali până la Oc. înghețat și până la Oc. cel Mare; el cuprinde mlaștini înghețate, șesuri mlăștinoase, stepe și poale din munții Altaï. Pământul în genere e mai mult sterp, plin de feară selbatică, și numai partea de meăzi-și ceva roditoriu. Minele de argint de la Ridepscă și Cručovski din Gub. Tomscă, sunt cele mai bogate din Imperiu. În peninsula Camceatca se află teribilul vulcan Cliucesvoiu.

Idrografie. Partea nordică și ostică a Siberiei e mărginită de oceanuri, năuntrul ei însă este petrecut de fluvii și riuri foarte mari.

Locuitorii Siberiei sunt de origină mongolă sau fineză, afară de un număr mare de Ruși, între cari se află și esilații. Siberia pentru Imperiul Rusiei este pământul esilului și ală osăndeii celei mai desfăimate. Mulți dintre locuitori sunt creștini, remășița însă idolatri; așa sunt: Ciuccii grosolan și selbatici, cuprinși de superstițiuni, cred în vrăjitorii, însă sunt plini de ospitalitate; Cărghizii se ocupă cu creșterea turmelor de oi și a ergheliilor de cai; ei se împart în Oarda mare, mijlocie, mică și sunt mari tâlhari.

Împartirea. Siberia se împarte în 2 părți generale:

În Siberia occidentală cu 2 gubernii: Tobolscă și Tomscă, și

În Siberia orientală cu 2 gubernii: Ieniseică și Irčuțcă; asemenea provincia Iacuțcă, districtele Ohoțcă și Camceatca, țeara Ciuccilor și a Chirghizilor.

Politiile cele mai însemnate sunt:

Tobolscă pe Irțișu la confluența sa cu Tobolul, e cap. Guberniei Tobolscă, scaunul general al guvernatorului Siberiei occidentale și ală unui arhiepiscop, are un gimnasiu, un

seminariu și unŭ teatru; asemenea este depositoriesa blănărilor și a mărfurilor din Europa, Siberia și Hina.

Sibirŭ pe Irțișŭ, nu departe de unde s'aŭ ridicatŭ Tobolsculŭ, elŭ se ȃice cĂ aŭ datŭ numirea sa întregii Siberii.

Tomscŭ la confluintele riului Tomŭ cu Obi, este cap. guberniei Tomscŭ, acăria pĂmĂnturii de la nordŭ nu se des-gheațĂ nici odatĂ.

Barnolŭ in Gub. Tomscŭ se înseamnĂ cu nĂsipurile sale aurifere.

Ircuțcŭ pe Angara aproape de l. Baicalŭ este capitala Gub. Ircuțcŭ, scaunulŭ generalŭ gubernatorului Siberiei orientale și alŭ unui arhiepiscopŭ; are unŭ gunnasiŭ, o bibliotecĂ și o scoalĂ hidrograficĂ. Aice e întâiulŭ locŭ de comerț cu Hina, și celŭ întâiu comtuarŭ alŭ companiei ruso-americane de blănărit.

Nercinscŭ se înseamnĂ pentru comerțul cu blănărit și pentru minele cele bogate de argintŭ și plumbŭ, in care'sŭ osĂndișii a lucra esilații din Rusia europeanĂ.

Ohoțcŭ la marea d. a. n. are schele de construcțiune și face comerț mare cu blane.

Petropavlovscŭ saŭ politia sĂntului Petru și Pavelŭ, este cap. CanceatcĂi, are portŭ bunŭ comerciosŭ și întĂritŭ pu-ternicŭ, maŭ cu samĂ dupĂ resbelulŭ din CrĂmŭ (1855).

Insulele care depindŭ de Siberia sĂnt: Noua-Siberie, o grupĂ de insule in Oc. InghetĂtŭ Arcticŭ bĂntuite de unŭ climĂtŭ ghețosŭ, și'sŭ fĂrĂ locuitorii; in ele se aflĂ maŭ multe fosile. Insulele Curile inre Oc. Mare și marea Ohoțcŭ cu cele maŭ însemnate din ele: Onenotana, Chimușirŭ, Urupŭ, Iturupŭ și Cunașirŭ, sĂnt vulcanice, supuse la dese cutremure de pĂmĂntŭ; ele se locuescŭ de Ainosŭ cari se ocupĂ cu pĂscĂriile. Opt-spre-dece din Curile se stĂpĂnescŭ de Rușii și trei de Iaponii.

Caucazia este unŭ lanțŭ inținsŭ de munșii dintre m. NeagrĂ și CaspicĂ, prelunginduse de la nord'vestŭ spre sud'ostŭ;

în această întindere cuprinde mai 1200 chil. cu o lărgime mijlocie de 120 chil. Munții Caucazului se împart în 4 șiruri despărțite de riuri.

Climatul, și productele. Vêrvurile Caucazului sânt coperite cu omăt și ghețari vecinici, însă în văile de ameați-ți climatul este stêmpărat: arborii și copăceii din Europa, cresc și acolo, ba, până și via, a căria pământ natal se crede a fi în aceste regiuni. Animalele de acolo sânt: cămila, cerbul, vulpea, însă mai rar, măța selbatecă, lincsul și ursul; găini, rațe și găși se cresc puține. Bogățiile minerale se alcătuesc din: puțină aramă, plumb, fer, pucioasă, păcură, gips și cărbuni de pământ.

Locuitorii. Deosebitele popoare cari locuesc munții Caucazului sânt: Georgienii, Circasienii sau Circazii, Abasii, Lesghii și Osetii, în totul peste 1,000,000, dintre cari acei suși de Rusia sânt la 125,000.

Transcaucazia se numesce provinciile rusești care se întind de amândou versanurile Caucazului, și pe care Rusia le-a cuprins de la indigeni, Persia și Turcia, de pe la mijlocul sutei a 18-a și până la tractatele de 1829. Transcaucazia se alcătuesc din: provincia Caucaz, Circasia (Nogai, Abasiamică, Circasia, Oseta și Mitigeghia), din Dagcstan, Gruzinia, Șirvan, Abasia-mare, Mingrelia, Carabag și Hanatul Talij.

Politiile cele mai însemnate sânt:

Tiflis (politie caldă) pe Cour, este cap. Caucaziei rusești și a guberniei Gruzinia-merită; aici este scaunul unei mitropolii georgiene și a unei armene, are o catedrală frumoasă, un gimnasiu, un seminar, o grădină botanică, și multe băi sulfuroase. Politia face un comerț însemnat cu India, Persia, Turcia și Rusia.

Derbent la marea Caspică politie tare, face comerț cu matasă și solfran, ea se luă de Ruși la 1722 și 1795 și fu vechea cap. a Dagcstanului.

Erivan pe Zanghi la sud-vestu de la Tiflisu este scaunul intaiului patriarhu alu bisericeii armenes, cari rezideaza in monastirea din vecinatate numita Ecmiazinu. Politia e aparata de o cetate puternica; ea fu vechea cap. a Armenici, si Rusii la 1827 o cuprinsara de la Persi, cari o stapaneau de la 1769; spre sud-vestu de la Erivanu se afla muntele Araratu.

Samachi cap. provinciei Camiene, are fabrici de matusa si fu vechea cap. a haniloru din Sirvanu.

Bacu in peninsula Abheronu la m. Caspica, are portu bun, cari este alu doilea dupa acelu de la Astrahanu, si face unu comertiu foarte insemnatu. In impregiurimile politice sunt numeroase puturi cu untu-de-nastu.

IAPONULU.

Notiuni generale. Pusetura Iaponului din partea nord-ostica a Asiei, e mai ca si acea a Engliterei din nord-vestulu Europei. Elu se alcatusce din 4 insule mari, si dintr'unu arhipelu, avendu la unu locu 118,000 c. p. si peste 30,000,000 locuitori.

Orografie. Insulele cari alcatuscu Iaponulu sunt: Chiusiu, Sicosu, Nifonu si Iezo, asemenea partea de meadi-qi din Insula Taracai si Curilile meridionale. Totu pamentulu loru e muntosu si vulcanicu; vervurile cele mai nalte sunt in insula Nifonu, Fusigiamu, naltu peste 4500 metre, este muntele celu Santu alu Iaponiloru, elu sta sub iurisdictionea popiloru, are in vervu unu templu modestu, unu lacu lungu de 6 mile si largu de $1\frac{1}{4}$ cari cu craterulu vulcanicu si cu impregiurimile variate ce predomineaza de acolo, se apreuesce, ca celu mai frumosu punctu de vedere din lume.

Idrografie. Riurile cari adapu insula Nifonu sunt multe, insa cursulu loru, este de totu micu, intre aceste se insemna: Iodogava, Tonrio-gava, Tone-gava si Ico-gava.

Climatul și **productele**. Iaponul este rece în regiunile de sus a le munților, și mai stempărat în celelalte părți. Furtunile și vânturile sũ foarte dese. În munți se află: mine de aur, aramă, costoriu, feru și petre precioase.

Industria și comerciul. Manufacturile Iaponilor se par a fi agiunsũ la unũ punctũ de perfecțiune, pentru cã în Europa, mătăsãriile, bumbãcãriile, porțelanele și lacurile (lustru) aũ atrasũ atențiunea celorũ mai renumiți fabricanți. Artele de asemenea se cultiveazã cu îngrijire, mai cu seamã desemnũlũ și gravurele. Iaponii facũ comerciulũ celũ mai mare cu Hinezii, Coreii și Olandezii. De la 1859 aũ cãpãtatũ dreptũ de a comercia în unele porturi ale Iaponului, Francezii, Englezii și Nord-Americanii.

Guvernamentul și religiunea. Guvernamentul Iaponului este teocraticũ. Puterea temporalã (mireneascã) de la 1585 o are Seognonulũ saũ Cubo, și puterea spiritualã Dairi; sub celũ dintãiu se aflã Damiosii saũ aristocrații cei mari ai Imperiului. Religiunile cari predominescũ suntũ, acea: a lui Sinto, a cãria bazã este culturile genilorũ; a lui Budha care'i mai respãnditã, și apoi a lui Confuciusũ, cari are mai puçini închinãtori,

Impartirea. Iaponul se împarte în doue părți: în Iaponul propriũ cari cuprinde insulele: Chiusiũ, Sicofũ și Nisonũ, și în pãmenturile tributare, cari se alcãtuiescũ: din nordulũ insulei Iezo, din gãumãtatea meridionalã a insulei Taracai și din cele trei Curile meridionale.

Iaponul propriũ se sub-împarte în 10 țeri saũ do:

Tochinaĩ saũ cincĩ provincii interioare a le Curței.

Tosado, țeara munșilorũ orientali.

Focurocudo, țeara pãmentului septentrionalũ.

Sanindo țeara de pe versantulũ septentrionalũ al munșilor.

Nancaido, Saicaido țeara de la marea occidentalã.

Insula Ichi și Insula Ciusima.

Matsmai care înglobează insula Iezo.

Aceste două se sub-împartă în c o c f u (provincii), și ele în c o r i sașu districte.

Politiile cele mai însemnate suntu:

Iedo în insula Nifonă la revărsarea Tungavei în golfulă Iedo are portă, este cap. Imperiului, și reședința Seogoonului sașu Cubo, Imperatoarele politicescū. Politia 'i foarte mare și frumoasă avëndă o împoporare de 1,400,000 locuitori. Industria și comerciulă ei suntu în o activitate nespusă, eară literile aă o bibliotecă bogată.

M i a c o pe țermulă sudicū ală Insulei Nifonă, are portă și reședința Imperatorului spirituală. Politia aceasta e cea mai însemnată, fiindă că are: o academie de litere, sciinși și arte, însercinată cu redacțiunea analeloră Imperiului, o bibliotecă, o universitate din cele 6 din Imperiū, 500 temple și fabrici mărețe de: aramă, porțelane, stose de aură și de argintă. Între zidiri se înseamnă palatulă lui Dairi, și templură cu statue colosale.

N a n g a s a c h i cu portă bună în insula Chiusiă, aici până la 1860 putea negoța numai Hinezii, și Olandezii, eară de atunci Engleză, Francezii și Nord'Americani, le-aă deschisă și lor.

O s a c a în In. Nifonă este una din cele cinci politii care facă apanagiulă lui Cubo; Iaponii o numescă teatru de plăceri.

M a t s m a i în insula Iezo, are ună portă bună și este cap. guberniei Matsmai cari alcătuesce adoua parte a Imperiului, a-decă pământurile tributare.

H I N A.

Notiuni generale. Imperiulă Hinei se numescă Tah-Cing-Cună, adică Imperiulă Cerescū ală Hineziloră, Rușii îi dică Chitai sașu Catai și din vechime Sina sașu Serica. Hina după Rusia este statulă celă mai mare din lume. Această țeară ca

și Iaponul este foarte puțin cunoscută de Europei, din cauză că intrarea streinilor a fost oprită în ele. Resbelul pe care Francezii cu Englezii l-au făcut Hinezilor în 1860 a deschis porțile acestui Imperiu Ceresc, cari numeră 3,375,000 c. p. și peste 380,000,000 locuitori.

Orografie. Pământurile Hinei sunt muntoase și cu podșuri. Între lanțurile principale cari încungîură podșul central sunt: la est munții Cucu-Noor și m. Ching-Can; la nord munții Cangai, Malaca, Sarato; la nord-est o parte din m. Stanovoi; la vest munții Tarbagatai, Cian-Han și Bolor; la sud munții Cuen-Lun, Oniota, Culcun și mai spre sud munții Indo-Hinei și Himalaia.

Idrografie. Hina la țermuri se mănăncă de marea și formează mai multe golfuri și băi, în cari se varsă cele mai mari ape din țeară; așa sunt: Gol. Pecili, la țermul provinciei de asemea numire; Gol. saŭ baea Cantonul la sud-vest și Gol. Tunchinul la sud.

Fluviile cele mai însemnate sunt:

Hoang-Ho (fluviu galbăn) cari vine din Mongolia.

Chiang (fl. albastru) cari din preună cu aflinșii se, adapă provinciile centrale a le Imperiului din partea sud-vestică și nord-estică și apoi ca Hoang-Ho dă în marea Tungai (Galbăn).

Siniangul dă în m. Hineză la Cantonul.

LACURILE cele mai însemnate sunt:

Usba, Icu-Aral, Cheselbac, Aiarul la nord-vestul Mongoliei, cară la estul ei Buir și Cherulun.

Bostenul, Baba-Cul, Lop și Gașul la apusul deșertului Cobi.

Cara, Buca, Tangri-Noor între munții Cuenlu și munții Tibetani.

Iabroc saŭ Palte încungîură o insulă și se află în năuntru țerei Tibetului.

Cucu-Noorū saū laculū Albastru este in provincia d. a. n. la ostulū munților Tangutu.

Tung-Cingū și Fuiangū se află la ostulū Hinei proprii, a căroră ape alimentează fluviulū Chiangū.

Hinca se află in ostulū Mangiuriei.

Între toate aceste lacuri cele mai mari suntū : Lopū, Cucu-Noorū, Tangri-Noorū, Iabrocū și Tung-Cingū.

Climatulu și productele. În privința întinderei țerilorū Hinei și climatulū este feliuritū, cu toate aceste temperatură sa e mai multū stēmpărată de cătū rece. Afară de partea despre nordū unde suntū câmpii năsiptoase, cela-laltū pământū este roditorū. Așa dintre v e g e t a l e are : bumbaculū, trestia de zaharū, indigulū, piperulū, agudulū, scorțișorulū, camforulū, arborele de lustru (longciū), arborele de seū, cia saū ciaiulū, ș. l. t. Dintre animale, cele domestice'sū mai inferioare de cătū a le Europei, apoi suntū : elefanți, rinocerī, leopardi, tigri, bivoli ; între păseri se inseamnă fazanulū auritū și argintitū, cară între pești pentru frumuseța și viociunea coboarelorū se inseamnă, dorada hineză cari s'aū adusū in Europa. Dintre minerale se află mine de aurū, argintū, mercurū, aramă și plumbū.

Industria și comeroiū. Industria Hinezilorū este foarte inseamnată, însă stă loculū de mai multe secole. Mătăsăriile și crepurile lorū de matasă suntū de totū renumite ; se inseamnă apoi nanchinulū, vasele lorū colorite și tușulū (negreala-de-Hina), asemene caolinulū saū pământulū de făcutū porțelane. Comerciulū Hinezilorū in năuntrulū Imperiului este foarte activū, și se face prin mișlēcirea canalurilorū ; celū din afară însă era cu totulū mărginitū și restrēnsū numai in portulū de la Cantonū până la 1858 cāndū Francezii și Englezii iaū biruitū, apoi la 1860 după ce le-aū cuprinsū și capitala, aū deschisū porțile Imperiului Cerescū, și astlādī streinii negoțează cu mai mare ușurătate in mai multe porturi a le Hinei. Din arti--

culele lorū mai însemnate suntu : porțelane, scoicării, camforă, gingebru, riubarbarulū, mercurulū, ceaīulū, a căruia valoare cōvērșășce pe a tuturorū celoralalte articule. Europeiī le ducū o cătīme nespūsă de opiumū, cari cu toate că este opritū de a intra, însă se face o consumare înspăimētătoare; alară de acestea li mai ducū cuiburī de rāndunele, o māncare gustoasă, din Insulele Malese.

Gubernamentul Hinei este monarhicū absolutū, în fruntea căruia stă Imperatulū, socotitū de fiū alū cerīului; elū e șefū alū religiunei ș'alū puterei mireneșci, care prin provinciī se esercitā de cătră mandarinii sei.

RELIGIUNEA lui Fo este cea a mulțimei poporului; a lui Confuciusū este a învățaților și a Imperatului, eară a lui Lama a Tibetanilorū.

LOCUTORII. Cea mai mare parte a locuitorilorū Hinei suntu aborigeni (de baștină) Hinezi; pīntre ei însă se află mestecaī o mulțime de Mangiuri și multe popoare grānādite din vecinătate pentru comerțiu; așa'sū: Buhari, Persi, Ruși din Siberia și Jidani.

Impartirea. Imperiul Hinei se împarte în 3 părți : Hina proprie, Posesiunile imediate și Posesiunile mediate saū tributare.

Hina proprie se împarte în 18 Provinciī, aceste în Fo saū departamente, sub-împărțite în Ceū saū ținuturi, și aceste în H i a n.

Politile cele mai însemnate din Hina proprie suntu :

PECHINULU, este cap. Imperiului și se află în provincia Pe-ci-li aproape de gol. d. a. n. pusetura sa este într'o câmpie întinsă pe lu-ho. Pechinulū e resedința Imperiului, are unū colegiū, unū tribunalū de istorie și literatură, unū observatoriu ziditū la 1279, o bibliotecă Imperială, tipografii, teatre și multe scoli publice. Politia este împărțită în douē, în politia Tartară saū Imperială numită Ching-Cingū, și în politia Hineză saū veche, numită Vai-lo-Cing încungīurată fiindū cu muri; în centrul

ei se află palatul Imperial. Pechinul după Hinezii s'au fundat la 1200 ani înainte de Hristos. La 1644 Măngiurii îl cuprinseseră, iar la 1860 Englezii și Francezii intrându cu putere, arsă cel mai frumos și mai bogat palat de vară al împărăției cereșci. În Pechin rezidează ambasadorii : Rușiei, Franței și Englierei.

N a n c h i n ũ pe Chiang, vechea cap. a Imperiului, e mai mare de cât Pechinul, însă'i coperit de ruine, grădini și țearini, totuși se înseamnă temple și faimosul turn de porțelan său faiansu, de formă octogonă, naltă de 66 metre. Nanchinul e politia sciinților, are multe biblioteci și tipografii, fabrici de mătăsarii și bumbac; materiile aceste din urmă de color galbăn se și numesc Nanchine. Acole la 1842 s'au încheietă tratat între Englezii și Hinezii, deschiduse porturile de la : Canton, Ningpo, Emui, Șanghai și Fuceu.

H a n g - c e ũ în prov. Cechiang este una din cele mai bogate și mai impoporate politii ale Hinei (1,000,000 locuitori), și are patru turnuri câte cu nouă rânduri.

Cantou său Cuang-ceu la gura Pechianului, port escelent și unul din cele mai comercioase ale Asiei, este scaunul Gubernatorului prov. d. a. n. și a generalului Tartar cari comandă armatele din ea. Politia se împarte în veche său măngiură și în nouă său hineză, despărținduse una de alta prin un mur. Spre sud-vestul ei pe Ciuchiang se află foburgul Cisan-Hong său treisprezece comitate.

Insula Formoza e petrecută de lanțul vulcanic Ta-Han. Capitala sa este Tai-Uan.

În Hainan cu cap. Ciung-cu-fu are un pământ stăncos, ripos și năsipos. Amândouă aceste insule se țin de Hina proprie.

În Macao în gol. Canton de la 1563 se ocupă de Portugezii cari plătesc Hinei 100,000 galbeni pe fiecare an; ai-

ce se face unŭ comerŭiŭ foarte mare, ocărmuirea portugeză însă atărnă cu totul de mandarinulŭ Hinezŭ.

Posesiunile imediate a le Hin-ei suntŭ :

Mangiuria care cuprinde ŷi pe Dauria, se află la nord' ostul Hinei între Siberia, marea Iaponului, pen. Coreea, Hina proprie ŷi deşertulŭ Cobi.

Mangiurii ca la 1,500,000 suntŭ de familia Tunguză ŷi de religiune budistă, ei la 1644 cuceriră Hina, preste cari, dinastia lorŭ încă până astăzi domneşce.

Mangiuria se împarte în 3 departamente: Cing-Chingŭ, Girinŭ, Şacalien-ula-Hotonŭ.

MUCDENU saŭ Fung-cianŭ până la 1844 fu reşedinţa suveranilorŭ Hinei. Ea este cap. Mangiuriei ŷi se alcătueşce din doue părţi, una din centru ŷi alta care o încungiuură, avendŭ muri mai tari de cătŭ ai Pechinului; asemenea are templuri frumose ŷi doue din cele mai bogate mausolee imperiale.

Giunguria saŭ Cian-han-pe-lu se află în partea nord-vestică a Imperiului, cuprindindŭ pe Calmucia cu o parte din ţeara Chirghişilorŭ, are 370,000 c. p. ŷi la 900,000 locuitori.

Pământulŭ Giunguriei e încungiuuratŭ de mun. Altaï, Bolorŭ ŷi Cian-hanŭ, ŷi se adapă de Irtişŭ, Ili ŷi Ciui; între lacuri saŭ caspiene se află: Giaicangŭ, Tuzcul saŭ Temurtŭ.

Giunguria se împarte în 3 despărşiminte militare: Guldia, Cur-cara-usŭ ŷi Tabargatai. Această ţeară pentru Hineşii este pământulŭ esilului saŭ Siberia lorŭ, ŷi se cuprinsă de la 1760.

GULDIA (Ili) este pol. cea mai comercioasă, ŷi reşedinţa generalului Hinezŭ cari gubernează ţeara.

Tarabagatai cap. despăr. d. a. n. este întărită cu muri de pământŭ.

Buhara mica saŭ Cian-han-nan-lu, la sud-vestulŭ Giunguriei are la 1,100,000 c. p. ŷi 1,500,000 loc. de religiunea mahometană.

Pământulŭ se încungiuură de munşii Cian-han, Bolorŭ, ŷi

Cuenlunū, cari aū mine de aurū, argintū, aramă, amoniacū și petrării de agatū. Apele celū riurează suntū: Iorcan-daria, Cacigarū și Acsū ce se varsă în laculū Lobū.

Buharia aū intratū sub Hinezī la 1760; ea se împarte în 10 provincii cu politiile cele mai însemnate:

Iarchian d ū pe riulū d. a. n. politie foarte comercioasă cu stofe de matasă, lână, bumbacū și covoare de o frumusețā rară. Aice este centru întēlnirei negușitorilorū din Asia Centrală.

Ca hgar ū cap. Hanatului d. a. n. este pădită de o garnizoană puternică hineză. Aice se face comerțū mare cu stofe de matasă.

Mongolia cuprinde cea mai mare parte a podișului centralū și este coperită de deșertulū Cobi, o mare de năsipū. Mongolia se mărgineșce la nordū și vestū de munții Altaī și Iablonoi, la sudū de m. Incanī și de ȱidilū cel mare hinezū, cu cari se desparte de Hina proprie. Ea în partea nordică e adăpată de Salenga, Orconū și Cherulunū și de lacurile Culenū și Buerū. Mongolia de astăđi este numai o parte mică din întinsul Imperiū Mongolū formatū de Cingishanū. Mongoliī se împartū în mai multe triburī (aīmacū): Calcas suntū cei mai puternici și mai numeroși, Buriatī și Eliotī, Ordes, Cīachariī și Sunișī, toți împărțīți în oarde nomade; numărul corturilor (ūrtū) lor se socotū peste 500,000.

URGA saū Cure la marginea nord'ostică a țerei este capitala.

Zoholū este reședința de vară a Imperatorului.

ȱerile mediate saū tributare Hinei suntū:

Tibetulu cuprinde partea meridională a podișului celū mare din Asia centrală, are spre sudū lanțulū Himalaia cu vērurile Cīamulari și Davalagiri; se adapă de: Indusū, Bramaputra și Chin-șă-chiangū. Tibetulū are mai multe lacuri, între cari Manasarovar este celū mai naltū lacū de pe pământū. Climatulū seū earna este foarte aspru, eară în celalaltū cursū alū anului stēmpăratū. ȱeara are pășuni grase și creșce mai multe vege-

dale din Europa. Munții sunt plini: de aur, argint, mercur, aramă albă, fer, pucioasă și petre prețioasă. Între animale se înseamnă: chiangul, calul selbatic; iacul boi cu coada de cal, care-i bogăția triburilor nomade; licornul cal cu un corn, și mai cu seamă capra numită tibetană, cu acăria pěră mălăsosă se fac cele mai de preț șaluri.

Locuitorii Tibetani își au limba și alfabetul lor particular și sunt de religiunea lui Budha, eară capul țerei și al credinței lor se numește Dalai-Lama.

Tibetul se împarte în 4 provincii mari. Polițiile cele mai însemnate sunt:

Lasa pe Gian-ciu este cap. țerei, scaunul lui Dalai-Lama și reședința lui Tacin, vice-regile hinez. La vestul politiei pe Marbori se află palatul său monastirea lui Dalai-Lama, cu șeco mi de cămări. Lasa este centrul comerțului celui mare cu Hina, Indostanul și Buhara.

Butanul se află spre sud de la Tibet de care se desparte prin m. Himalaia. Climatul este rece cătră înălțimile munților, eară la poalele lor stempărat; pământul produce orez, tuiun și bumbac. Pădurile'să pline de rinocer, elefanți și turme de momiți.

Butanii sunt cu totul agricultori, șeful lor mirenesc se numește Dab-ragia, eară acel spiritul Darma-ragia.

Tasisudon pe Cin-hu într-o vale roditoare este cap. Butanului și reședința amânduror suveranilor. Această capitală se alcătuește numai din palatul principelui cu o citadelă patrată, unde se află templul cu idolul cel mare Mahamuni și reședința lui Darma-ragia; casele sunt departe de palat de două kilometre, fiind împrăștiete în grupe și durate de lemn câte cu un rând. Prejmetele Tasisudonului sunt pline de elefanți.

Corea. Această peninsulă se află la sudul Mangiuriei între marea Corea și Iaponă. Marginile sale sunt tăiete de mări, și cunțurate de mai multe insule. Năuntrul cari se pare a fi

muntosă are câmpii roditoare: în orez, bumbac, cânepă. Minele dau aur, argint și aramă. Coreenii sunt sectatori ai lui Budha și ai lui Fo. Limba lor este cu totul deosebită de a Hinezilor. Regele Coreenilor este vasal Hinei, totuși odată însă plătește un tribut și Japonului.

Coreea se împarte în 8 provincii cu polițiile cele mai însemnate: HAN-IANG-CING sau Ching-chi-tao în provincia d. a. n. este capitala Coreei.

Cing-ceu în fundul gol. Pecili, earăși este cap. Coreei. Insulele Lieu-Cieș alcătuiesc o grupă de 36 insule tributare și Hinei și Japonului; ele se află în Oceanul Mare la sudul Japonului și la nordul insulei Formoza.

Ceuli este reședința regelui.

Napachiangu este portul cel mai însemnat al lor.

BELUCISTANUL.

Notiuni generale. Belucistanul sau confederațiunea Belucilor, este o adunătură de felșurite pământuri mai mult sau mai puțin întinse și tăietate de munți, cuprindând 377,000 c. p. și 2,000,000 locuitori.

Orografie și Idrografie. Între munți se înseamnă: Brahuici sau Gisnici la nord-ost, cari trec în Afganistan; din ei se desface un lanț care pitrece țeara de la ost spre vest și se unește cu munții Buscherud. Între ei se formează văi cari produc: grâu, orz, popușoiu și orez, mai cu samă în Cacî-Gadava, în care se află toate fructele din Europa, pe cându podișul țerei în genere este sterp. Riuri mari nu se înseamnă, de cătu Gangesul, cele-lalte sunt torente cari vara se usucă. Munții sunt plini de bogății minerale, însă numai ferul, plumbul și sarea se exploatează.

Locuitorii. Belucii și Brahuii alcătuiesc cea mai mare parte a confederațiunei, îi mai toți sunt de religiunea Mahome-

tană. Multe din triburi isă nomade, se dedau la hoții, însă'să și ospitaliere. Comerțul țerei stă în mâna săminției Indusă și se face cu produse de manufactură, băcălii și sclavi, schimbându-se pe cai, pei, curmale, grăne, orez, aur și argint.

Impartirea. Belucistanul se împarte în 7 părți: Cuhistanul, Saravanul și Caci-gadava la nord; Deșertul și Gialavanul la centru; Mecranul și Lusă (Latsa) la sud.

Politiile cele mai însemnate sunt:

Chelat în provincia Saravan pe Dustu care se varsă în golf. Omanul este politică tare a Belucilor și cap. confederațiunii. Hanul de Chelat odinioară era vasal al Cabulului, astăzi însă e neatârnat, cu toate aceste recunoașce suzeranitatea companiei Indiilor, așa, că Englezii de la 1839 țin în trânsa o garnizoană.

Gandava cap. provinciei Caci-Gandava care este cea mai roditoare din confederațiune.

Chedge cap. provinciei Mecran se înseamnă pentru comerț.

AFGANISTANUL.

Notiuni generale. Afganistanul se întinde în partea orientală a podișului Iran, și se alcătuește din două țeri, a Cabulistanului de la nord și a Afganistanului de la sud, care cuprind la 450,000 c. p. și la 8,000,000 loc. duple uni, ear duple alți 12,000,000 locuitori.

Orografie și Idrografie. Afganistanul se încadrează la nord de mun. Hindu-Co (Paropamizus), parte din sistemul Bolor-Himalaia și la est de mun. Soliman și Gendari. Ramurile acestor munți cari brăduesc țeara în toate părțile sunt destul de nalte, și vevul lor culminătoriu din Hindu-Co agiunge la 6167 metre. Între riurile cari adapă pământul acesta sunt: Hilmand, elu curge de la nord-est spre vest

și are de afluiți pe: Lora, Corardanu și Cașu, cu cari se varsă în lacul Gelabadu sau Duceacu de lângă politia d. a. n. totu acole se varsă și r. Ferah-Rudu. În partea despre nordu curge r. Bachci-deria și despre ostu Indulu. Afganistanulu și Cabulistanulu se mărginescu la nordu cu Turcestanulu, la ostu cu Indostanulu; la sudu cu Belucistanulu și la vestu cu Persia.

Locuitorii. Afganii suntu unu poporu resbelicu și industriosu și pretindu a fi deștinđetori din Jidovii duși în captivitate de cătră regii Asiriei; triburile cele mai însemnate suntu: Berduranisū, Damanū, Duranisū, Gildgisū și nomazii Nasiri. Limba lorū este acea Pușcu respindită până în Indostanū, eară religionea acea Mahometană. Englezii folosindusă de turburările tēplate acole la 1839 era aproape de a cuprinde regiile Cabulu și Candaharū, însă la 1842 după ce suferiră o învingere cumplită la străntōrea Caiber nu departe de Gelalabadu, s'au retras.

Politiile cele mai însemnate suntu:

CABULU pe r. Cabulu, afluinte alu Indulu este cap. regiei Cabulu și a Afganistanului de la 1774. Aice residează celū întâiu suveranu Afganū, ea se slărmă mai de totu de cătră Englezii la 1842. Climatulu și rodnicia prejmetelorū sale suntu renumite.

Cand a harū în țeara sēminției Duranisū este cea mai industrioasă politie din Cabulistanū. Englezii la 1842 ai slărmă toate țările.

Peișaverū pe Cabulu se înseamnă pentru grădinile sale cele întinse și fu vechea reședință a regilorū Afganii.

HERATULŪ.

Notiuni generale. Heratulū este o regie din Asia centrală între Turcestanū, Persia, Afganistanū, avēndu peste 1,000,000 locuitori.

Orografie și Idrografie. Pământulu Heratuluī sau al

Corasanului orientală, căci acel occidentală este în Persia, alcătuiește ună podișă înaltă, cari se adapă de r. Tedgiandă și Helnendă.

Politiile cele mai însemnate sunt:

HERATU aproape de Tedgiandă este cap. țerei, are o mulțime de bazare, câteva moschee, ună colegiū celebru, fabrici multe și înflorite; apa de trandafirū și săbiile ce se fabrică acolo suntă cele mai stimate din orientă. Înăriturile sale adăogite de cătră Englezăi aū făcută din Heratū una din cele mai țari cetăți ale Asiei.

TURCESTANULŪ.

Notiuni generale. Turcestanulă saū Tartaria independintă este o țeară întinsă a Asiei Centrale; ea coresponde la vechea Sogdiană și la o parte a Scitiei din coace de mun. Inasū a celorū vechi (Bolor-Himalaia de astădi). Turcestanulă cuprinde 1,900,000 c. p. și la 7,000,000 locuitori.

Orografie. Turcestanulă formează o parte mare din regiunea Asiei Centrale; în partea despre nordă se încinge de ramuri ale m. Urali, la sud'ostă suntă mun. Mustagă, cari despartă Turcestanulă de Imperiulă Hinei. Spre sud'ostă de la marea Arală se întindă stepele erboase din Carimză, eară la nordă nesfârșitele stepe ale Cărghișiloră, întrerupte de pășuni și lacuri sarate. Pământurile din Badachană aū mine de aură, argintă și rubină; acele din Cocandă suntă muntoasă, roditoare și bogate în aură, argintă, și feră; acele din Hiva suntă roditoare în cereale, ină, susamă și altele.

Țerile cari mărginescū Turcestanulă suntă la nordă mun. Urală și Siberia, la ostă Siberia și Hina, la sudă: Indostanulă, Afganistanulă și Persia, la vestă marea Caspică.

Idrografie. Apele cari adapă aceste regiuni suntă Amură-Daria și Siră-Daria ci daū în marea Caspică; Carasu,

Căi, Coică și Tedgiandă, dau în deosebite lacuri sau caspiene, ori se perdă în năsipuri.

Impartirea. Turcestanul se imparte în mai multe state, eară cele mai însemnate din ele sunt:

Hanatul Cocandu cu cap. de asemenea numire.

Hanatul Buhara, Usbecistan sau Sogdiana și Bactriana celor vechi, cu cap. d. a. n.

Hanatul Hiva cu cap. d. a. n. acesta'i cel mai întins din hanaturi.

Hanatul Badachan cu cap. d. a. n. și.

Hanatul Cunduđ cu cap. d. a. n.

Cărghiđii nomazi cu oarda cea mare și acea a Turcomanilor.

Politiile cele mai însemnate sunt:

COCANDU, aproape de Siru-Daria are 400 de moschee, multe fabrici de materii de bumbac și stofe de matasă țesute cu aur și argint. Aceasta fu reședința principală a lui Cinghis-Han; în ea se sărbătoriră nunțile nepoților acestui monarh asiatic. la cari fură față peste 500 de ambasadori ai popoarelor supuse.

Buhara numeră la 360 moschee, 61 scoli de teologie și medicină, frecventate din toate părțile Asiei.

Hiva pe un canal din Amuru-Daria are o scoală celebră, și face comerțul cu sclavii aduși din toată Asia centrală.

Samarcandă pe Cuban are peste 250 moschee și scoli celebre musulmane; ea fu vechea cap. a lui Tamerlan, acărue mormântul se află acolo făcutul totu din Iaspis.

PERȘIA.

Notiuni generale. Persia sau Iranul, este una din țerile cele mai vechi ale Asiei, se mărginește la nord cu Rusia, marea Caspică și Turcestanul; la ost cu Heratul și Afganistanul; la sud cu Belucistanul, gol. Oman și gol. Persic;

la vestă cu Turcia Asiană. În aceste margini cuprinde 1,150,000 c. p. și 11,000,000 locuitori.

Orografie. Persia este ținută de ramuri ale sistemului Tauro-Caucază și Bolor-Himalaia. În partea nordică se înseamnă vârvul cel mai nalt de 4500 metre lângă Demavandu, unde se află și vulcanul d. a. n. Lanțul nordic se unește cu acelă apusană al munților Elboruz și Elvend, cari încingă toată partea apusană a țerei, și apoi se leagă cu munții din Belucistan și Afganistan.

Idrografie. Persia se riurează de Ciatel-Arab (Eufrațul și Tigru) cari o despartă de Turcia și de r. Curamă ce daă în gol. Persic. Courulă o desparte de Rusia, Chiziluzan și Atran cari daă în marea Caspică. Bandă-Emir, Zendeh-Rud și Tedgian se varse în lacuri saă se perdă în năsipuri. Între lacuri se numeră până la douăzeci cu cele mai însemnate din ele: Urmial în Aderbaigean și Balcegian în Farsistan.

Climatul și produsele. În părțile de ameași ale Persiei, căldura căte o dată e nesuferită, lipsa de ape pe acole ocaziunează raritatea pădurilor și sterpicănea câmpiilor, cari în genere să năsipose. Cu toate acestea despre marea Caspică se află câmpii mănoase și grădini delicioase. Mineralele suntă foarte pučină cunoscute, toluși în Corasan se află aură, argintă, feră, plumbă și turcuoaze (peruzele) minunate. Între animalele cari facă bogăția țerei suntă: calulă, cămila, și asini; dintre acele selbatice se află: leulă, lupulă, vulpea, ceacalulă și antilopi.

Comerciul și Industria. Produsele pe care le lucră și le vândă Persii suntă mai cu seamă: matasa, apa de roză, hene cu cari orientali își colorează unghiile, lăna, părulă de capră, covoarele, șalurile cele renumite ale industriei persiene, bumbaculă, peruzelele, fructele uscate, animalele și altele. Comerciulă maritimă este cu totulă lasată în mână streiniloră.

Gubernamentul Persiei este monarhică absolută; șe-

fulu Statului se numește Șah ũ sau Sofi. Religiunea domni-
toare este acea Mahometană a Șeișilorũ.

Impartirea. Persia se împarte în 11 provincũ:

Irac-Adgemi	cu cap.	Teheranũ.
Tabaristanũ	” ”	Demavandũ.
Mezenderanũ	” ”	Sari.
Guilanũ	” ”	Rehtũ.
Aderbeigeanũ	” ”	Taurisũ.
Casistanũ	” ”	Șusterũ.
Curdistanũ	” ”	Chirmanșahũ.
Farsistanũ	” ”	Șirașũ.
Chermanũ	” ”	Chermanũ (Sirgeanũ).
Cuhistanũ	” ”	Șeheristanũ.
Corasanũ	” ”	Meședũ.

Politiile cele mai însemnate suntũ:

TEHERANU pe coasta meridională a Demavanului, într'o căm-
pie frumósă este cap. țerei și reședința Șahului, alũ cãruia
palatũ (Aragũ) este patratũ încungiuratũ cu murĩ tari și grã-
dinĩ spacioase.

I s p a h a n ũ fu vechea cap. a Persiei, astãđĩ se înseamnã
pentru comerçitulũ și industria sa cu: catife, stofe de matasã,
pãnzurĩ de humbacũ, postavũ, arme de focũ, stecle colorate ș.
l. t. Afarã de politie se aflã podulũ mãreșũ Giulfa, ridicatũ pe
34 de arcade.

Ș i r a ș ũ aprópe de ruinele vechĩ Persepolis, se numește de
Persĩ vatra sciinșilorũ, aici se nãscurã poeșĩ Hafĩșĩ și Saadi. Vineturile
din împregiurinea sa producũ famosulũ vinũ numitũ șirașũ.

B e n d e r - A b u ș e r ũ la gol. Persicũ este celũ întâiu
portũ de comerçiu și scaunulũ unuĩ comtoarũ englezũ dintre
Persia și Indostanũ.

B a l f r u ș ũ pe Bahol este cea mai înfloritã și mai comer-
cioasã politie a Persiei, plinã fiindũ de ateli și magazii.

T a u r i s ũ (Tebrișũ) la nordulũ lacului Urmiagũ politie

comercioasă și industrioasă, este centrul de întâlnire al caravanilor din deosebite țări.

INDO-HINA

Notiuni generale. Indo-Hina sau India Trans-Gangetică, adevărat dincolo de Ganges este o peninsulă mare din sudul Asiei. Se mărginește la nord cu Hina, la est cu marea Hineză, gol. Tonchin și gol. Siam; la sud cu Oc. Indică; la vest cu strâmtoarea Malaca, gol. Martaban și gol. Bengal. În această întindere Indo-Hina cuprinde 2,000,000 c. p. și 40,000,000 locuitori.

Impartirea. Indo-Hina se împarte în 5 țări sau staturi principale:

Imperiul Anam, regia Siam, Imperiul Birman, Malaca Independentă și Indo-Hina engleză.

Anamul sau Vintnamul se află în partea estică a peninsulei Indo-Hine mărginindu-se la nord cu Hina; la est cu marea Hineză; la sud totuși cu această mare și cu gol. Siam; la vest cu regia Siam, având în această întindere 700,000 c. p. și 12,000,000 locuitori.

RELIGIUNEA claselor înalte este cea a lui Confucius, mulțimea poporului dedată la superstiții groase, crede în Budism; cu toate acestea sunt și peste 300,000 creștini în Imperiul Anam. Francezii și Spaniolii de la 1860 au purtat război în Co-Hin-Hina și au câștigat mai multe biruințe. Anamul se alcătuiește din Tonchin la nord-est, Co-Hin-Hina la est, Ciampa la sud-est, Cambodgea la sud-vest, și Laos-Anamul la nord-vest.

Tonchinul face parte din Imper. Anam aflându-se în partea sa septentrională; în centru formează o câmpie întinsă încungurată la nord și vest de munți nalți și riurată de Sangcoi cel mai mare din fluviu, cari se varsă în gol. Tunchin; acesta

ca și Nilul face rodnicia pământului adăpându-l cu răvârsările sale.

CLIMATULU. Țermurile sunt ripoase și în multe locuri gîosnice, băntuite fiind adese de furtuni. În lăuntru, ploile încep la Maiu și se finesc la Augustu. Căldurile cele mari ale verei sunt urmate de erni reci; cu toate aceste climatul în genere este sênătosu.

Producte. Dintre minerale în Tonchinu sunt mine de: auru, și argintu, aceste din urmă dau pe anu peste 60,000 chilograme, cele de feru isu părăsite. Dintre vegetale sunt: orezu multu, popușoiu, cartofe, cocotierulu, trestia de zaharu, puçinu ceaïu, teculu, abanosulu, arborulu de roză și matasă multă, în cătu se ñice că facu din ea până și frămbii de corăbii. Dintre animalele selbatice are: tigrulu, leopardulu, ursulu și rinocerulu.

CHEHO politie mare cu casele de lemnu și coperite cea mai mare parte cu frunze de curmalu și stuhu. Olandezii și Englezii au acole câteva comtoare.

Co-hin-hina alcătuește partea orientală a Anamulu. Ape mari nu se află în Cohin-hina din cauza îngustinei pământulu scū, restrănsu fiindu între țermuri și lanțulu muntelu Laos-Anamitu. La țermuri are băi și porturi însemnate, ca acelu alu Turanulu.

HUE pe riulu d. a. n. este cap. Cohin-hinei și a Anamulu, are arsenale, o vërsătorie de tunuri și scheli de duratū corăbii. Politia e foarte tare, cungiurată fiindu cu unu șanțu de 12 chil. împregiurime și de 33 metre lărgime. Țăriile cetățef se ñicu a fi înzăstrate cu 1200 de tunuri.

Cambogea alcătuește o parte din Anamū și se află într'o vale lungă adăpată de Meicongū, cari o petrece de la nordu spre sudu. Pământulu este plinu de păduri mari cu arbori de lacū, gomū, sandalū, de feru și altele.

SAIGONGULU pe Donai, este cap. țerei, are portu foarte

comerciosă, ună arsenal însemnată și o citadelă puternică. Poliția se comunică prin ună canală cu Maiconulă.

Siamulu. Regia Siamuluă se mărgineșcela nordă cu Hina; la ostă cu Im. Anamă; la sudă cu gol. Siamă și statele independente ale Peninsuleă Malaca; la vestă cu gol. Martaban. În aceste margină regia are 521,000 c. p. și 3,600,000 locuitoră de religiunea budistă. Creștină suntă foarte persecutaă. Guvernămentuluă este despotăcă.

Siamul se adapă de Saluen cariă formează marginea despre apusă, și de fluviuluă Menamă. Doue șirură de mună paralelă încădrează țeara la ostă și vestă. Pămăntuluă e foarte roditoră, afară de unile pără de pe țermurile Menamuluă. Produsele suntă: orezulă, tătăunuluă, piperăluă și mai cu seamă laculă. Asemenea are pădură în cari se află elefantuluă albă, ce se închină de Siamă.

BANCOCU pe Menamă la varsarea sa în gol. Siamă este cap. țerei de la 1766, cândă Birmană sfărmără poliția Siamă. Bancocul se află mai pe găumătate ridicată pe plute de alungul țermuriloră Menamuluă și împărăită în strade regulate cu bazare în cari se face ună comerăcă însemnată cu zahară, lemnă mirositoră, fildeșă, peă, cuibură de salangane și altele.

Siamă vechea cap. a regică, este ridicată pe o insulă a Menamuluă, astăă înfăășozază mai multe ruine din vechea sa strălucire.

Birmanulu. Imperiuluă Birmană ocupă partea centrală și meridională a basenuluă Iravadi, se mărgineșce la nordă cu Tibetuluă; la ostă cu Hina și Anamuluă de cari se desparte prin Saluenă; la sudă cu gol. Bengală cari formează pe celă de Martabană, și la vestă cu posesiunile Engleze. Birmanuluă în aceste margină cuprinde 525,000 c. p. și 4,000,000 locuitoră cari credă în Budismă.

Orografie și Idrografie. Pămăntuluă Birmanuluă este muntosă precurmăndusă de treă lanțură de mună, din cari unuluă de la meăă-noapte flă desparte de Asamă, ună altulă ce vine

din Hina se întinde de alungul țărmului apusană al Saluenu-
lui, și celălalt treile pitreacă imperiul din centru spre sud.
Între fluviile cari adapă țeara sânt: Saluenul, Sitangul și
Iravadi, dăndu toate în gol. Bengală; ele comunică între sine
prin niște canaluri.

Climatul, produsele, industria și comerțul.
Birmania cu toate că suferă dese răvărșări de ape și opălescă
călduri puternice, totuși este sănătoasă. În partea sudică a țerei
sânt dese cutremure de pământ. Munții au bogății metalice,
așa este: platina, aurul, cositoriul, plumbul, antimoniul.
Între vegetale creșce: orezul, grăul, ceaial, tiutunul și
indigo; pădurile au lemne precioasă ca tecul, și'să pline de
fiare selbatice p. c. tigrul, leopardul, măși selbatice; elefantul și
bivolul se întrebuițează la munca casnică.

Industria agricolă e puțină naintită, acea manufactură și
mai puțină desvălită, și mai nu produce de cătă olării. Comer-
ciul se face cu Hina prin caravane, cari aducă cafele, matasă,
hărtie, lacuri, fildis și scotul din țeară: silitră, vară, bumbac,
lemn de construcțiune și cuibură de salengă. A deca parte
din venitul comerțului ce ese din produsele țerei se ia de
cătră guvernul.

Guvernamentul Birmaniei este despotic absolut.
Codul imperiului se deosebeșce prin legiuri înțelepte. Nați-
unea se împarte în șese clase: familia regească, împiegații gu-
vernamentului, preoții, neguțitorii, lucrătorii de pământ și sclavii.
O altă clasă a parte, se alcătueșce nu din oameni de castă, ci
din calăi, temniceri și leproși.

Impartirea. Imp. Birmană ale căruia regiuni princi-
pale sânt: Birma, Pegu, Martaban și Laos se subîmpartă în
provincii saș ținuturi numite mios.

Politiile cele mai însemnate sânt:

MONTSOBO spre nordul de la Amarapura este cap. Imperiu-
lui de la 1837.

A va pe șermulă stângă ală fl. Iravadi fu cap. Imperiu-
Jui, ca este încungîurată cu mură de cărămidă, și are ună palatū
destulă de însemnată.

A marapura pe Iravadi aproape de ună lacū frumosū,
fu cap. Imperiului până la 1824. Aice se află o monastire cu
cinci rāndurī de o arhitectură straordinară, cu ornamente cū-
date poliite cu aurū, pe cari cutremurulū din 1839 aū prefă-
cut'o în ruini.

Saigaingū este cap. religioasă a țerei.

Pegu pe riulū d. a. n. fu cap. regiēi Pegu. În politie
este famosulū templu al divinităței Șemadū, și suntū mulți eclesiasticī.

Rangunū la răvārsarea fl. Iravadi, este celū întâiu portū
alū Imperiului.

Martabanū la gol. d. a. n. politie comercioasă.

Malaca Independintă se alcătuește din peninsula Ma-
laca, cari se pitrece de la nordū spre sudū de munții Mogū
sfārșindusă la capulū Romania, și se află între gol. Siam, strām-
toarea Malaca și gol. Bengal. Pāmēntul este foarte muntosū,
pādurosū și bogatū în mine de aurū, cositoriu, și ferū. Nāun-
trul țerei este roditoriu. Țeara se împarte în staturī: Sultania-
tul Peracū la nord-vestū, Sultaniatul Salangarū la nord-ostū;
regia Pahangū la vestū și regia Gīohorū la sudū, se află subū
protecțiunea Engleđilorū. Politia Malaca nu face parte din Ma-
laca Independintă. Locuitorii suntū peste 800,000.

COLONGU saū Calangū cap. statului Salangarū are mine
de cositoriu.

Pahangū cap. regiēi d. a. n. pe riulū Pahangū din ca-
ri se culege aurū. Ragiaoa de Pahangū se đice că este ves-
tiarulū celui de la Gīohorū.

Gīohorū este cap. statului d. a. n. care se află sub
protecțiunea Englezilorū.

Indo-Hina Engleză. Cu această numire se titulează
pāmēnturile din partea apusană a Indo-Hinei cedate de Birmanī

Englezilor de la 1826, și cuprinde: Asamul, Catciarul, Tiperahul, Citagongul, Aracanul, Martabanul, Ie, Tava, Tena-serim, Pulo-Pinang, polițiile Malaca și Singapur; toate aceste depind de președința din Calcuta.

Polițiile cele mai însemnate sunt:

Malaca în peninsula d. a. n. are port bun, este scaunul unui episcop catolic.

Singapur (poliția Leului) pe insula d. a. n. are unul din cele întâi porturi comerciale ale Asiei de ameași. Acestea se află în partea sudică a Indo-Hinei-Engleză.

Martabanul englez pe țărmul stâng al Saluenului cu alte țări și insule vecine (Mergi, Giôngseilan, Principele-Gal). Acestea se află în partea centrală.

Giorhat este cap. provinciei Asam care se află la nordul Indo-Hinei.

Aracan pe riul d. a. n. se alcătuește din colibă de bambus, are mai multe temple păgâne și în cap. provinciei. Aracan, care este foarte nesănătoasă și plină de feară selbatică. Aceste se află în partea nordică.

INSULELE.— De Indo-Hina atărnă două grupe de insule din gol. Bengal:

Insulele Andaman, șese la număr, foarte păduroase și pline de feare selbatică.

Insula Nicobar care și muntoasă, păduroasă și plină de feare.

INDOSTANUL.

Notină generală. Indostanul sau India Cisgangetică, adică dincoace de Ganges, cuprinde o peninsulă mare, cea dintre Ganges și Indus. El se mărginește la nord cu Tibetul; la est cu Indo-Hina; la sud cu gol. Bengal și gol.

Omanū, eară la vestū cu Belucistanul și Afganistanul cuprinđindū 1,500,000 c. p. și 163,000,000 locuitorī.

Orografie. Indostanulū la nordū se sprijine pe mun. Himalaia care'lū despartū de Hina; la vestū pe Gađiī occidentalī, și la ostū pe Gađiī orientalī cari prelunginduse de amēndoue marginile peninsulei, închidū podișulū Decanū, și se sfărșescū la capulū Comorinū.

Idrografie. Indostanulū se adapă de Indusū în partea nord-vestică; Nerbedahū și Tapti vinū din partē centrală, dănd cu tetrē în gol. Omanū; Caveri curge în partea meridională; Chisnahū, Godaveri curmă peninsula de la nord-vestū la sud'ostū, Gangesulū vine din Himalaia, pitrece regiunea septentrională de la nord-vestū spre sud'ostū, și primeșce pe: Gemna, Gumti, Bagmati, ș. a. t. Bramaputra este marginea firească a Indostanulū despre ostū; toate aceste se varsă în gol. Bengalū.

Climatulū și productele c. Indostanulū cu o suprafață așa de întinsă are și climatul variatū. Țerile meridionale suntū foarte calde și cele septentrionale reci din cauza Himalaei. Anotimpurile cari domnescū suntū doue: musonulū săcetosū cari ține pe țermulū Coromandelū de la Octonvrie până la Iunie, și musonulū umedū de la Iunie până la Septemvrie, epohă în care șesurile suntū inundate și țermurile mării și ale apelorū foarte nesănătoase. Cu toate aceste ploile periodice și căldurile cele mari stămpărate de furtuni violente, daū vegetațiunei o putere și mănoșie necređută. Dintre vegetale se înseamnă: orezulū, popușoiulū, malaialū, orzulū, grăulū, sofranulū, plānte coloritoare și mirositoare, indigo, bumbaculū, trestia de zaharū, opiulū și felīuriți arbori prețioși. Dintre animalele selbatice se înscamnă: tigrulū de Bengalīa, pantera, hiena, elefantulū și momișile. Dintre minerale se află: aurū, argintū, aramă, plumbū, ferū, sare și diamantū.

Comerciulū și industria Indostanulū este cu totulū în mână Englezilorū. Pānzurile de bumbacū numite indiene, de o sută doue-deci și patru de felīuri toate fabricate în Indostanū; la Ma-

drasă, Paliacata, Mazulipatnumă ș. a. t. stofele de matasă de la Mușerdabadă și Bengala, stofele de aur și argint de la Surata, covoarele de la Patna și opiumă, suntu cele întâi articule ale comerçului celă facă cu streinii, acăroră antrepouri suntu: la Calcuta, Madrasă, Bombai, Surata, Mangaloră și Pondiseri. Postavurile și șalurile de Cașemiră suntu cele mai renumite articule ale industriei indostane.

Locuitorii Indostanului se țină de familiile zendo-san-crită, malabră și tibetană; ei foarte din vechiu se împărțesc în 4 caste (zată): Brimană saă Bramă adecă popă, Ciatriasă resbeluitoră, Viechială saă Vaișia neguțitoră și agricultoră, și Sudrasă artizană și servitoră; afară de aceste patru caste mai suntu încă mulțe, însă acei cari nu se țină nici de una din ele și se privescă cu defaimą și ură mare suntu Parias, adică urgisiți și necurați.

Limba Indostană se derivă din cea sanscrită amestecată fiindă cu arabă și persiană.

Impartirea.—Indostanulă se împarte în :

Staturile Independente.

Posesiunile Engleze.

Posesiunile Franceze.

Posesiunile Portugeze.

Staturile Independente ale Indostanului suntu :

Nepalulă care se întinde la nord-ostulă basenului Gangesului, are la 3,500,000 loc.

CATMADU pe ună afluinte ală Gangesului este cap. țerei și se înseamnă pentru mulțimă templeloră sale.

Regia Sindhia se întinde în basenurile secundare ale Gemnei și Nerbudei are 5,600,000 locuitoră.

GUALIARU este cap. țerei și se află apărată de o citadelă ce stă pe o stâncă naltă de 100 metre.

UDGEINĂ se înseamnă pentru observatoriulă seă pe unde geografii Induși tragă celă întâiu meridiană ală loră; politia este privită de sfântă.

Regia Lahorū saū Confederațiunea Șeicilorū se află în partea nord-ostică a basenului Indusū.

LAHORU este cap. țerei.

Amrestirū este cetate tare.

Cașemirū în valea d. a. n. este renumită pentru industria șalurilorū sale.

Insulele Maldive alcătuescū șese-spre-șapte grupe cingurate fiecare din ele de o barieră de stēnci. Ele se guvernează de către unū sultanū ce reșidează la Male, cari este capitala lorū.

Posesiunile Engleze saū Indostanulū Englezū se imparte :

a). În posesiuni imediate cu președințiile : Calcuta, Agra, Madrasū și Bombaī.

Politiile cele mai însemnate suntu :

CALCUTA pe Hugli este cap. Indostanului Englezū și a președinției d. a. n. scaunulū guvernamentului generalū. și una din cele mai comerciale și mai bogate politii ale lumii, are așezăminte științifice, o grădină botanică și altele.

Regia Uda cu cap. Lucnovū s'aū anecsatū la președinția Calcuta în 1856.

AGRA pe Gemna este cap. preș. d. a. n. are ȃidiri foarte frumoase și fortificațiuni tare.

Alahabadū este politie sântă a seminției Indusū.

Benares ū politie sântă și învățată a seminției Indusū.

Delhi fu reședința marelui Mogolū.

MADRASU pe țerimulū Coromandelū este cap. preș. d. a. n. are așezăminte de învățetură și industrie, aice se fabrică stoffe de colorū numitū madrasū.

BOMBAI în insula d. a. n. este cap. preș. d. a. n. are unū portofrancū, celū mai bunū de pe țerimulū apusanū alū Indostanului și este stațiunea principală a plutirei vapoarelorū între Indostanū și Londra prin marea Roșie, Suețū și Alesandria.

Surata în peninsula Guzerata.

Puna reședința celui din urmă Peișva saū șefū alū Mahra-

șilor, unul din popoarele ce ș'au apărat cu mai mare bravură în neatărnarea lor în contra Englezilor.

Tranchebar ă politică foarte comercioasă pe țărmul ă Coromandel, și.

Sirampur ă pe Ugli ă fostă reședința gubernatorului Danez. Aceste două politici cu teritoriul lor ă alcătuită posesiunile daneze, cari la 1845 le-ă vândută Englezilor pentru două milioane de franci. Insulele **Nicobaru** ătrna numai cu numele de Dani.

b). În posesiuni mediate saă tributare; statură ale căroră suverani suntă vasali Englezilor.

Sind ă pe ambele țăruri ale Indului inferior.

HAIDERABADU într'o insulă formată de Indus, politică comercioasă și industrioasă, are fabrici de aramă renumite.

Regia Decan ă saă **Nidzam**, are pământul muntos și văi roditoare.

HAIDERABADU este cap. țerei, și are o garnizoană numerosă de Engleză. În împregiurimile sale se află **Golgonda** celebră prin preținsele sale mine de diamant.

Eloră sățșor renumită pentru țmplurile făcute în stăncile unui munte învecinat.

Regia Mașur saă **Misor** fu puternică sub sultanul **Ider-Ali** și fiulă seă **Tipu-Saeb** cari muri la 1799 luptăndusă contra Englezilor.

Insulele **Lacedive** se guvernează de unu sultanu vasală Englezilor.

Posesiunile Franceze din Indostan ă 212,000 locuitori și se alcătuesc din 5 teritorii: **Pondișeri**, **Carical**, **Șandernagor**, **Ianaon** și **Mache**, cu polițiile cele mai însemnate:

Pondișeri pe țărul ă Coromandel ă este una din cele mai comercioase politici ale Asiei; aicei reședința gubernatorului Francez din Indostan,

Șandernagoru pe Ugli spre nordu de la **Calcuta**.

Posesiunile Portugeze cu 400,000 locuitori.

GOA are unu portu frumosu pe ȣermulu Malabaru.

Diu în insula d. a. n. la sudul peninsulei Guzerata este fortereȣă tare.

TURCIA ASIANĂ.

Notiuni generale. Turcia asiană cuprinde peninsula Asiei-Mici; ea se mărgineȣe la nordu cu Rusia și marea Neagră; la ostu cu Persia; la sudu cu gol. Persicu și Arabia; la vestu cu Mediterana și Arhipelulu.

În aceste margini cuprinde 1,900,000 c. p. și 16,000,000 locuitori.

Orografie. Pământulu Turciei Asiene în privinȣa sa fizică se împarte în doue părȣi generale despărȣite de mun. Taurusu.

Partea septentrională cuprinde Asia-Mică, și partea meridională Siria.

Asia-Mică numită de turci Anadolu, alcătueȣe o peninsulă mărginită la nordu de marea Neagră, la vestu de Arhipelu, la sudu de Mediterana și unu lanȣu alu Taurulu. Ȣeara este muntoasă coperită fiindu de ramurile Taurulu, ale căruia vârvuri unele suntu purure invălite de omătu. Ȣermurile Asiei Mici de la marea Neagră înfăȣoȣează puȣină neregularitate; ȣermurile de la vestu suntu stâncoase și rînoase; ȣermurile meridionale de asemene'su coperite de stenci.

Siria în partea vestică este coperită de munȣii Libanu și Antilibanu, cari mergu în linii paralele. Partea apusană a Siriei este muntoasă, pe cându cea resăriteană este șesu întinsu și năsiposu. Ȣermulu Siriei cuprinde puȣine porturi bune din cauza că este dreptu.

Idrografie. Cele mai mari fluvii ale Asiei-Mici suntu: Chezil-Irmacu (Halis), Iecil-Ermacu (Iris), Sacaria (Sangarus)

cari dau în marea Neagră. Buïucu-Mendere (Meandru), Cucïucu-Mendere (Caïstru); Bachir-Cïai (Caicus), Gedis-Cïai (Herminus) dau în gol. Smirna. Ermenec-Su (Calicandus, riu albastru), Cara-Su (Cidnus), Seihun-Cïai (Sarusu) și Gilhunu-Cïai (Pirammusu) dau în Mediterana.

La curile Asiei-Mici sunt și sarate și dulci. Celu mai mare este: Tusli (Tata-Palus a celor vechi) la nord'ostu de la Conia. L. Cara-Hisar, Acu-Șeru, Egir-Diru, Bei-Șeru, Sogla, Cïardacu, Bulduru, Nicea și Apolonia.

Apele cele mai însemnate ale Siriei sunt: Asia cari dă în marea Mediterană. Iordanulu sau Ardenu isvorăște din mun. Ermonu petrece marea sau laculu Genisaretu și dă în marea Moartă sau laculu Asfaltesu. Coicu și Goradi. Eufratulu se formează din într'unirea Fratulu și a Murad-Cïaiulu în mun. Tauru, la Corna confluează cu Tigru și dau în gol. Persicu.

Lacurile cele mai de căpitanie ale Siriei sunt: Marea Moartă (Bahr-el-Lutu), acărui albie înșăfoșează cea mai mare așezătură de pământu, laculu Tabariahu (Tibereida).

Climatulu. Asia-Mică se bucură de unu climatu mai regulatu, mai plăcutu și sănătosu; acelu alu Siriei e variatu, căci pe cându vărurile Libanulu sunt coperite cu omete vecinice, regiunea vecină cu Mediterana e răcorită de adierile mării, eară țerile de lêngă Arabia, și deșertulu Siriei sunt arse de căldura soarelu.

Productele și Industria Turciei Asiene. Din vegetale sunt: cereale orezu, fructe, totu felulu de legume, vinațe, tiutïunu, bumbacu, inu, cânepă, unt-de-lemn, opiuunu, rodii, sofranu, nucușoară, agude. Din minerale: aur, argintu, aramă, feru, plumbu, sare, cărbuni-de-pământu, marmoră, alabastru, silitră, spumă-de marea, și multe isvoare minerale. Dintre animale: cai, boi, bivoli mulți, oi cu coșile mari, capre de Angora, albine și vermi de matase. Industria este în decadență;

cu toate acestea covoarele, armele de Damascu și mătăsăriile de Alepu sunt renumite.

Impartirea. Turcia Asiană se împarte în 5 țeri mari: Asia-Mică, Armenia cu Curdistanul, Algesireh, Siria și Arabia (Hedgearu). Aceste țeri se sub-împart în 20 Eialete: Castemuni, Cudavangiar, Aidin, Caraman, Adana, Bozoc, Sivas, Trapezun, Erzerum, Curdistan, Carbrut, Alebu, Saida, Ham, Mosul, Bagdat, Șerzor, Habeș, Harem-i-Nevebi și Iemen. Aceste toate se mai sub-împart în 93 Sivas și în 885 casas.

Asia-Mică cu polițiile cele mai însemnate:

CUTAIE e cap. Anatoliei, aici la 1839 Turcii fură sfărmaș de Egipteni.

Brusa la poalele mun. Olimp este una din polițiile cele mai înflorite prin industria și comerțul său. Ea în secolul de mijloc fu cap. Imperiului Otoman până la luarea Andrianopolei.

Smirna în fundul gol. d. a. n. are un port bun și este antrepoul general al tuturor produselor din Levant; asemenea are așezăminte de sciin și industrie.

Angora e renumită pentru fabricile sale de camloturi țesute din păr de capră, acărora finețe egalează pe cele de matasă.

Conieh se află într-o câmpie bogată, și se înseamnă pentru colegiile, manufacturile și comerțul său.

Scutari, port la strâmtoare, față-n față cu Constantinopoli, alcătuind un foburg al său.

Bunhar-Bacci sătisor care se află pe parte din locul Troei vechi.

Armenia și Curdistanul cu polițiile cele mai însemnate:

ERZERUMU într-o câmpie întinsă ridicată la poalele unui munte, poliție foarte însemnată pentru industria și comerțul său. Săbiile de acolo sunt renumite.

Ca rs ũ la fruntaria despre Rusia cetate foarte tare, cari

gîucă rolul însemnat în resbelul Crămului său din Orientul la 1855.

Vanul lîngă lacul d. a. n. politie apărută de o cetate tare; pescuitul lacului și trecirea caravanilor facu comerțul însemnat acole.

Madenul are mine de aramă.

Mosul pe Tigru face comerțul important, el se înseamnă ca Piza prin un turn înclinat. În împregiurimile sale se află satul Nunia cu riurile vechei Ninivi.

Iarac-Arabi sau Babilonia cu polițiile cele mai însemnate:

Bagdatul pe Tigru cetate tare și una din cele mai industrioase poliții ale Turciei asiene, în apropiere de ea se află ruinele Babiloniei, Seuliciei și Chtesifonului, cari fură succesiv-minte capitale ale: Babiloniei, Siriei și Parților.

Basora pe Ciat-el-Arabul politie tare și foarte comercioasă, însă nesănătoasă.

Algesirehul sau Mesopotamia cu polițiile cele mai însemnate:

Diarbechirul pe Tigru are fabrici de marochin, olării, vase de aramă, stofe de matasă și bumbac.

Orfa vechea Edesa politie comercioasă, lîngă dânsa mulți presupun că ar fi fostul raial pămîntesc.

Siria cu polițiile cele mai însemnate:

Alepul pe Coicul politie mare și industrioasă, însă la 1822 un cutremur de pămînt o surpă mai de tot.

Damas într-o câmpie foarte frumoasă este una din cele mai vechi poliții ale lumii. În deșertul din vecinătatea sa se află ruinele vechei Palmire.

Acra sau Săn-Jan-d'Acra, vechea Ptolemisul, la Mediterana nu departe de muntele Carmelul, politie foarte comercioasă cu port bun. Ea se înseamnă în resbelele Cruciaților 1297 și cu Napoleonul I. la 1799.

Ierusalimul numit Elcodul de către Turci și Arabi, are biserica Sântului-Morment și este politie sântă a Creștinis-

mului și Islamismului; ea se află cingurată cu muri nalți și întăriți cu turnuri.

Vitleemul, sat mare cu o biserică în care se află paraclisul Nașterii Mântuitorului.

Bairut este cel mai mare port maritim al Siriei, aici reșidează un episcop grecesc, unul melchit, unul maronit și mai mulți consuli europeni. Politia are fabrici de bombă, matasă, sapon și vase.

Tripoli este politia cea mai bine zidită din Siria, are port, industrie și comerț însemnat.

Antachie alcătuiește o parte mică din vechea Antiohie, și face comerț cu tutun, pânză de capră și cămile.

În munții Libanului din Siria locuiesc Maroniții, popor creștin 170,000 suflete, Druzii 80,000 mahometani idolatri, Metualis 50,000 mah. de secta lui Ali și Ansarieni 50,000 idolatri ca Druzii și foarte cruși. Maroniții au un patriarh, 13 episcopi, 600 preoți, 13 monastiri, 900 călugări și 580 călugărițe. În anul 1860 la $\frac{1}{2}$ Maia s'au început uciderea și stărpirea creștinilor Maroniți de către Druzii, Beduini și Turci, în care masacru au perit 18000 creștini, s'au ars 4 politii și 400 sate. Intervenția Francezilor a păciuit aceste popoare, care astăzi se guvernează de un cămăcămă al Porții, a căruia reședință este la Deir-el-Camaru.

ARABIA.

Notiuni generale. Arabia numită de către Turci Arabistan, este o peninsulă mare din vestul Asiei, mărginită la nord de Turcia-Asiană; la est de gol. Oman; la sud de Oceanul Indian și strâmtoarea Bab-el-Mandeb; la vest de marea Roșie și Africa. Arabia în această întindere cuprinde 2,900,000 c. p. și la 14,000,000 locuitori.

Orografie și Idrografie. Peninsula Arabiei alcătuiește

unū podișū cungiuratū de unū brău de munți ripoși dealungulū mării Roșie, Oceanului Indicū și gol. Omanū. Prin mișloculū Arablei din fața Mecăi spre gol. Persicū trece o linie de munți care împartū Peninsula în doue deșerturi mari, unulū de la nördū și altulū de la sudū. Apele cari adapă Arabia suntū de totū ne'nsemnate, și cele mai multe nișce șivoae cari adese orī staū uscate.

Climatulu și **productele**. Climatul Arabiei este unul din cel mai secū și mai uscatū din Asia. Seceta este foarte mare și numai unile părți ale peninsulei suntū roditoare, precum văile din regiunea Iemenului; aice crește cafeaoa cea mai renumită, bumbaculū, indigulū, trestia-de-zaharū, plānte aromatice (balsamū, tāmăie, smirnă) și altele. Dintre animale, locuitorii crescū cai cari suntū cei mai renumiți din lume pentru iuțala lorū. Feare selbatice suntū multe; asemenea locustele acopărū pustiirile; unū soū din ele se întrebuintează de locuitorī ca o mēncare aleasă.

Locuitorii și **guvernamentul**. Arabii se împartū în doue clase mari: în Arabi Beduinī sau Nomađi și în Arabi statornici, toți de religiunea mahometană. Și unii și alții din aceștia se împartū în mai multe triburi, supuse fiindū cele mai multe din ele unui guvernamentū patriarhalū, cu toate că alcătuescū republici cândū democratice, cândū aristocratice. Beduinii Anezī răspândiți mai cu samă în deșertulū Siriei, singuri alcătuescū o națiune de totū liberă, cari nu cunoaște altū domnū, de cătū pe Dumneđeū. Doue regiuni ale Arabiei: Iemenulū și Omanulū suntū indeosebī guvernate de cătră Imanī neatărnați.

Impartirea. Arabia cuprinde 6 staturī de căpitanie:

Hedgiasū este supusū Turciei, Iemenulū, Hadramautū, Omanū, Lahsa sau Hadgiarū și Negedulū sau țeara Vahabișilorū.

Politiile cele mai însemnate suntū:

Meca, este capitala pământului sântū alū Mahometanilorū numitū Bedel-el-Haremū, în ea se află renumita moschee numi-

tă Caaba, și este patria lui Mahometă cari se născu acolo la 571 după Hristosă.

M e d i n a are o moschee măreață în cari se află mormântul lui Mahometă, mortă la 632.

S a n a este cap. Iemenului.

M o c c a cu portă la marea Roșie este antrepo de cafe, goma, și tămăe.

A d e n ũ cu portă bună la gol. d. a. n. de la 1839 aă intrată în mâna Engleziloră și aă făcută din elă ună Gibraltară ală mării Roșie. Adenulă atărnă de președința Bombaă.

M a r e b ũ este cap. Hadramautului.

M a s c a t a este cap. Omanului la go. d. a. n.

F u s ũ este cap. Lahsei și se află la ostulă Arabiei.

D a r i e i e h ũ este cap. Nedgedului și scaunulă sultaniloră Vahabiă, ea la 1819 se cuprinse de Ibraim-Pașă și se sfărmă.

Între insulele care depindă de Arabia se înseamnă grupa Bahreină din gol. Persică renumită pentru pescuirea de mărghăritară și insula Socotora foarte roditoare în alo.

Insulele Asiei. Grupele pe insule cari se socotă la Asia suntă: Filipinele, Molucile și Sondele.

FILIPINELE s'aă descoperită la 1521 de Maghelană și la 1560 s'aă ocupată de Spaniolă.

În. Lusonă saă Manila este bogată în aură, aramă, feră și lemnă de construcțiune, cap. sa este Manila.

În. Mindanao se guvernă de mai mulți principă sub suzeranitatea ună Sultană.

MOLUCILE saă insulele de băcăliă, suntă ocupate de diferiți sultană, cari toți depindă mai multă saă mai puțină de Olandeză. Ele se împartă în mică, cari vină la vestă, și în mari, cari vină la ostă. Cele mai însemnate din ele suntă: Tidoră, Ternata, Ceramă și Amboina, bogate în totă felulă de băcăliă. Pe lăngă acestea se mai adaogă: grupa Banda și insulele Timoriene, unde Olandeză și Portugeză aă așezeminte.

SONDELE saū insulele de la Sonda se împartū în mari la nordū, și în mici la sudū.

Cele mari suntū:

I. Sumatra are 470,000 c. p. și la 6,000,000 locuitori. Ea cuprinde mai multe regiū din cari unile depindū de Olandeși.

I. Iava are la 2660 c. p. și la 7,000,000 loc., ea este foarte roditoare în: orezū, zaharū, cafe, indigo, canfură și piperū. Pământulū este muntosū și vulcanic între cari se însemnă vul. Smirū.

Batavia politie comercioasă, însă nesănătoasă, are portū mare și este cap. posesiunelorū Olandeze.

Regiile Bandanū la vestū și Mataramū la sudū, se află subū tutela Olandeșilorū.

I. Borneo are 700,000 c. p. și 4,000,000 loc. Ea este puçinū cunoscută pentru că sēlbătăcia locuitorilorū și nesănătōșia aerului împedecă pe Europei de a se așeza; totuși Olandeșii aū formatū unū așezemântū numitū Bonier-Masenū.

I. Celebes are mine de aurū, produce: orezū, bumbacū și lemnū prețiosū. Această insulă se împarte în mai multe staturi cari cel mai puternicū este Macasarū cu cap. d. a. n. unde Olandeșii aū unū așezământū.

I. Teilanū este renumită pentru elefanții seī și pescuitulū mărgărintariulū. Colombo este cap. sa. Trincomali este unulū din cele mai frumoase porturi din lume. Teilanū atărnă deadreptulū de Englitera.



A F R I C A .



GEOGRAFIEA FISICĂ A AFRICEI.

Pusetura. Africa se întinde spre nord până la al 70° de lățime septentrională; la sud până la al 35° de lăț. meridională; la est până la al 49° de lung. orientală și la vest până la al 20° de lung. occidentală. Africa în aceste margini are o suprafață de 29,189,000 c. p.

Configurațiunea și împărțirea naturală. Aceea ce caracterizază pe Africa este uniformitatea pământurilor ce o alcătuiesc; țermurile sale mai nu'să încarcate de golfuri însemnate, și în loc de peninsule cari nu se vedă nicăiera, o mulțime de capuri servesc spre a însemna configurațiunea acestei peninsle, care este cea mai colosală.

Africa prin aldoilea grad al lățimei boreale se împarte în două părți mari :

I. Africa Septentrională.

II Africa meridională. — Apoi sunt :

III. Insulele.

I. Africa septentrionala se alcătuiesce din câmpii vaste, n.ărginite la nord de munți înalți, care se întind de alungul măr. Mediterane, și la est de valea lungă a Nilului.

Africa Septentrională ni înfăcioșază trei părți de căpitenie:

Sahara, Sudanul de gîosă și Beledul-geridul.

Barbaria saă sistemulă Atlasă și podișulă Barca.

Egipetulă.

SAHARA, SUDANULU ȘI BELEDULGERIDUL. Cea mai mare parte a Africeii boreale este cuprinsă de Sahara, câmpul întins fără de apă și vegetațiune, acărufă suprafață e mai ca $\frac{2}{3}$ a Europeii. Partea occidentală a Saharei se numește Sehelă, acărufă năsipuri suntă mișcătoare și pământulă netedă; partea orientală are un pământă neegală și stăncosă, el se numește deșertulă Libieii. Întră numerosele oze din Sahara se înseamnă: Fezană la nordă, Darfură și Cordofană la sud'ostă și oaza Siuală (vechilă Amonă) la nord'ostă. Sahara la sudă se mărginește de Sudanulă de gîosă, pământă în mare parte roditoră și adapată de Nigherulă de mișlocă (regiunea Tumbuctu) și de Ciadă (regiunile Burnu și Bergamă). La nordulă Saharei se întinde Beledulgeridulă saă țeara Curmaliloră, pământă roditoră, cari desparte deșertulă celă mare de sistemulă Atlasă.

BARBARIA SAĂ SISTEMULU ȘI PODIȘULU BARCA.

Barbaria alcătuiesce o bandă de pământă cari se întinde dealungulă Mediteranei și se încinge de mu. Atlasă cu ramurile lui. Lanțulă principală ală acestui munte pitrece Maroculă, Algeria, Tunisulă și Tripoli; partea sa despre apusă se numește Atlasulă înaltă, partă centrală Atlasulă mică la țermulă Mediteranei și Atlasulă mare înăuntrulă Marocului și Algerieii; partea sa despre resăritu ce încungăură go. Cabe se numește muntele Goriano, din care spre sudă de la Tripoli se desfacă mai multe ramuri p. c. Harugea-Albă, Harugea-Negru cari mergă pâne la Fezană. Cele mai de căpitenie ape ale Barbarieii suntă: Maluă și Șelifă ci daă în Mediterana. La ostulă gol. Sidra se ridică podișulă Barca cari în partea ostică se pare a se perde în ramurile munșiloră Libieii.

EGIPTUL se pitrece de la sudu spre nordu de valea Nilului, cari în partea sa de susu este de totu îngustă și mărginită de stânci ripoase, însă în partea de giosu se lărgeșce și se lărșeșce în Mediterana prin o deltă.

Rodnicia cea minunată a acestei văi provine din rēvārsarē Nilului, cari urmează regulatū pe sic-care anū spre solstițiunea de vară și îndeplineșce lipsa ploiloru care'su lórtē rare în acēstă țeară. Cealaltă parte a Egiptuluī este unū podișu deșertū, cari cuprinde câteva oaze; partea sa ce vestică se unesce cu munți Libiei, eară cé ostică cu niște munțișori cari se leagă cu acei din Nubia.

II. Africa Meridionala cuprinde unū podișu vastū mai cu totul necunoscutū; marginile luī alcătuite din ramuri mai multū largi de câtū nalte, se potū împărși în orientale, meridionale, occidentale și septentrionale.

MARGINEA ORIENTALA se alcătuesce din lanțuri nalte de munți așazați unii peste alții cari se întindū pe țermulū orientalū de la gol. Adenū până la varsarea fluviuluī Zambesū, ei în genere se numescū munții Lupata (spinulū lumei). La piciorulū acēstuī masivū se află țermurile : Adenū sau Somolisū, Agianū, Zanghebarū și Mozambicū; toate câmpii înguste restrānse între scărișurile podișuluī și marea. Fluviulū care li petrece este: Chiberū (Chilimanci) La sudulū Zambesei se ridică podișulū Mocaranga cūronatū de munții Fura, care se pare a fi prelungirea din mun. Lupata la piciorulū scărișurilorū Mocarangei se întinde țermulū Sofala mai largū de câtū cei de mai nainte și cu pământuri roditóre mai alesū în delta Zambesei. Mai spre sudu se află îngusta bandă numită țermulū Natalū sau Cafreria, mărginită de stânci ripoase; aice se află și laculū Zambre sau Maravi.

ȚERMUL MERIDIONAL se ocupă de podișulū Caru din colonia Capuluī, acăruiă scărițuri se încalecă de patru lanțuri de mu. Șvarterbergū la sudū, Virterbergū la o-tū, Nieveldū și Roghe-

veldü la nordü și Bonveldü la vestü. Suprafația podișului Caru înlătoșează unü felü de stepe. Țerile mai de la nordü ce'sü puçinü cunoscute se adapă de Oranjü saü Garieçü și se numescü în genere podișulü Hotentoșiei.

TERMUL OCCIDENTALU. Regiunile dintre Oranjü și capulü Negru suntü cu totulü necunoscute. De aice spre nordü se întindü țermurile: Benguela, Angola, Congo, Loango. Aceste regiuni se numescü și Guinea inferioară, unile locuri din ele suntü roditoare, altele mlăștinoase. Niște lanțuri de munți nalți așăzași treptatü se ridică de odată preste ele prelunginduse pe țermulü Oc. Atlanticü și alcătuescü scăriturile întinsului podișü Demboe, acestea se parü a fi centrulü înaltü alü Africeii australe.

TERMUL SEPTENTRIONALU cuprinde trei mari sistemuri: sistemulü Nigrișianü, muntele Lunei și sistemulü Abisișianü.

a). Sist. Nigrișianü cuprinde munții Senegambiei, Sudanul de susü, Guinea superioară și Nigrișia proprie.

Senegambia cuprinde mai multe podișuri despărțite între ele de lanțuri nalte. În aceste țeri alpestre suntü isvórele Giolibeii (Diali-ba, Cuara saü Nigherului), Senegalului, Gambiei și Rio-Grandului saü Cabü. Țermurile Senegambiei nu'sü pre nalte, rėvărsėrele periodice ale Senegambului și Gambiei facü ca pământurile vecine să fie foarte roditoare.

Sudanulü de susü este unü podișü încălecatü de mun. Congo cari se prelungesce spre ostü pėnă la Gioliba; partea maritimă a acestei regiuni se numesce Guinea superioară, cu țermuri giosnice și mlăștinoșe, așa suntü: țermulü de piperü, țermulü de fildesü, țermulü de aurü și țermulü sclavilorü.

Nigrișia proprie cuprinde țeri muntoșe riurate de Gioliba cu afluintele sale: Hausa, Busa, Felatasü și Giacuba. Lanțurile Nigrișiei, se unescü la sudü cu țeara alpestră a Ambosilorü cari se ridică în fundulü băcii Biafra. Nigherulü inferiorü alcătuesce o deltă de totü mlăștinoasė.

b). Munții Lunei sau Tebl-al-Comri sunt pușin cunoscuți, ei se par a pitrece toată lățimea Africe și leagă munții Nigriției cu ai Abisiniei.

c) Sistemul Abinian sau țara alpestră a Abisiniei se alcătuesce din mai multe podșuri grupate în giurul lacului Tana sau Dembea și cununate de munți înalți, așa sunt podșurile : Gondarū, Amhara, Tigre și Cioa. Din ele pornesc mai multe lanțuri ale căror ramuri occidentale dau în Cordofan și Darfur. Cel mai însemnat din aceste lanțuri este acela ce trece între Bahr-el-Arzech sau riul Albastru și se leagă la sud cu mu. Lunei. La nordul Abisiniei, niște munți nu așa de înalți se întind pe lêngă basenul Nilului din Nubia și Egipt și se perd spre marea Roșie. Partea meridională a Nubiei se adapă de Atbora sau Tacaze afluite al Nilului, care p. c. și Bahr-el-Arzech isvoreșce în munții Abisiniei.

III. Insulele Africe. Pământurile acestor insule sunt toate muntoșe și vulcanice, mai cu samă insula Tenerifa este famoșe pentru piscul Teidū.

Confiniile. Africa se mărginesce la nord cu Mediterana și strâmtoarea Gibraltarului; la o-tu cu ma. Roșie și Oc. Indicu la sud-ost cu Oc. Indicu și la vest cu Oc. Atlanticū.

Marile. Africa se țermurează de 4 mări: ma. Mediterană la nord, ma. Indiilor la ost; Oc. Mare la sud, și Oc. Atlanticū la vest.

Golfurile. Africa are patru golfuri:

Gol. Sirta și Cebesū în Mediterana.

Gol. Guinea în Oc. Atlanticū.

Gol. Arabicū sau ma. Roșie în ma. Indiilor.

Aseminea băile : Lagoa, Cafreria și Monomotapa.

Stramtorile. Africa nu are stramtori proprii ale sale.

St. Mozambicū se află între continentul Africe și insula Madagascarū.

St. Gibraltarului se ține și de Europa.

St. Bab-el-Mandebū, se ține și de Asia.

Insulele cele mai însemnate ale Africeii sunt :

În Mediterana :

Insula Gabri la regența Tunesului.

În Oc. Atlanticū :

Insula Madera atărnă de Portugalia.

Insulele Canare de Spania.

In. Capuluî Verde de Portugalia.

Insulele Bisagosū în față cu Senegalulū.

In. Fernando-Po, de Englitera la go. Bialra.

Insulele : Principelū și Săntū-Toma de Port.

Insulele : Asansionū și Sănta-Elena de Engl.

Insulele Tristanū da Cunha, începū a se locui.

În Oc. Indicū 5 :

Insula Madagascarū este a treia de pe globu după mărime, are 609,000 c. p. și 4,000,000 locuitori.

Mascarinele spre ostū de la Madagascarū, adecă Burbonū sau Reîunionū a Franciei. Morisū sau insula Franciei și Rodriga, feră apă de băutū, anăndoue ale Engliterei.

Insulele Comore în gol. Mozambicū.

Șeicile spre nord'ostū de la Madagascarū ale Engliterei.

Socotora lêngă Găardafui a Imanulū de Mascata.

Capurile cele mai însemnate ale Africeii sunt 16.

Pe ținulū septentrionalū :

Capulū Spartel, c. Bon, c. Blancū. c, Burlos.

Pe ținulū occidentalū :

Capulū Bogăadorū, c. Verde, c, Siera-Leona, c. Palma, c. celorū Trei-Piscuri, ca. Lopețū și cap. Negro.

Pe ținulū meridionalū :

Capulū Bunei-Speranțe și capul Boldurilorū.

Pe ținulū orientalū :

Capulū Coriantū, c. Delgado, c Găardafui.

Munții. Africa are patru lanțuri principalī de munți :

Muntele Atlasă dealungulă Barbariei.

Munții Congo între Nigriția și Guinea Septentrională.

Munții Lupata la sud'ostulă Africeii.

Munții Madagascară în insula d. a. n.

Lacurile Africeii cele mai principale suntă :

Laculă Ciadă în Nigriția, l. Dembea în Abisinia, l. Manza-lehă și Cherună în Egiptelă, l. Maravi la vestulă Mozambiculă.

Fluviile Africeii suntă 8 principale :

F. Nilu se varsă în Mediterana.

F. Nigerulă isvorăște din munții Congo și dă în gol. Guineii sub nume de Core.

Senegalulă, Gambia, Siera-Leona, Zaira și riulă Oranjă daă în Oc. Atlantică.

Zambesa saă Cuma dă în Oc. Indică.

Climatulă. Africa tăietă mai pe la miđilocă de ecăatoră are climatulă zoneii toride, și nu se cunoscă de cătă doue anotimpuri, acelu săcetosă în care timpă căldura'i mai nesuferită, și acelu ală ploiloră, cari între tropice țină fără precurmăre trei lună. Aceste ploii facă de răvarsă toate fluviile ce isvorăscă în aceste regiuni și producă o rodnicie nespusă de mare. Căldura din Africa centrală este arđetoare. Barbaria se bucură de ună climată stămpărată, fiindă că o protegează Atlasulă de vânturile arđetore ale deșertului; asemenea podișulă Caru, se apără de muntele Nieveldă.

Etnografiă. Locuitorii Africeii cari suntă peste 88,000,000, ei se țină de doue rase: neagra și albă.

Rasa neagră ocupă înaltulă podișă meridională și Sudanulă de giôsă; ea cuprinde de asemenea pe Cafreria și Hotentoția.

Rasa albă cuprinde pe Berberii saă Cabăli (locuitorii indigenii ai Africeii septentrionale), pe Maurii eșiți din Arabii și Berberii, pe Turcii de pe șermurile Mediteranei; pe Coșii deștinđetorii din vechii Egipteni; pe Nubieni, Abisinieni și Jidovi, cari

cei mai mulți suntu în Barbaria și Abisinia. Pe lângă aceștii, se potu adăogi Europeenii și mai cu seamă Olandei și Englezi la Capu, Portugezii în Guinea inferioară și pe ținurile orientale, Spaniolii în insulele occidentale și Francezii în Algeria.

Limbele. Pe lângă feliuritele limbî vorbite de Negri suntu doue principale: Familia Semitică de care se ține mai cu samă limba Arabă și Fam. Indo-Germană, care cuprinde limbile europeene statornicite în acestu continentu.

GEOGRAFIEA POLITICĂ A AFRICEI.

Impartirea. Africa ce împarte în 22 de țări principale, din cari:

La nordul ecuatorului: Țerile Magrebū (adică: Maroculū, Algeria, Tunisū, Tripoli), Sahara, Egiptulū, Cordofanul, Darfurul, Nubia, Abisinia, Senegambia, Guinea septentrională, Sudanul și țermulū Agianū.

La sudul ecuatorului: Guinea meridională, Hotentoția, Capulū, republica Trans-Vaalū, Cafreria, Monomotapa, Mozambicul și Zanghebarulū.

MAROCULŪ.

Pusetura. Imperiulū Maroculū se află mărginitū la nordū de Mediterana; la ostū de Algeria; la sudū de Sahara; la vestū de Oc. Atlanticū, avendū în această întindere 593,000 c. p. și peste 8,000,000 loc. Amađirghī, Șeloci, Mauri, Arabi, Jidovi, Negri, Creștini și renegași.

Marocanii suntu de relegiunea mahometană, Guvernământulū este absolutū.

Orografie și Hidrografie. Pământulū Maroculū este în o mare parte muntosū, petrecenduse de la vestū spre nordū de

mun. Atlasă cu punctulă culminătoriu Miltsină, lăngă poltia Maroco, năltă de 3475 metre. Riurile sale suntu: Muluă, Aulcosă, Sebu, Tansiftă, Ziz și Ued-Darahă, din care unile vara suntu seci. Țeara în genere este roditoare, însă puçină cultivă; industria se înseamnă numai prin marocline.

Politiile cele mai însemnate suntu;

MAROCO este cap. imperiului și are 6 moschee mari.

Fetă este cap. regiei d. a. n. politie săntă, are mai multe moschee, feredec, ună spitală de nebuni, și scolă însemnate.

Mechineță este reședința imperatorului, ală căruia palată singură alcătuesce o politie; în grădinile sale se allă și casa comoriloră numite Beit-el-Melă, fortoreață tare cu trei rânduri de muri și bine pădită.

Larașă portă la gura riului Leunosă sau El-cosă cu prejmete frumoase.

Sla saă vechiulă Sale, la Oc. Atlantică este arsenalulă maritimă al Marocului.

Tangeră portă comercială la străntoarea Gibraltarului, este reședința consuliloră europeni.

Tetnană fortoreață tare și politie săntă, ea fu luată de cătră Spaniolă în Fevruarie 1860, și ținută până la 1862, cândă aă plătită datoria spanioliloră de 100 milióne franci.

Teuta fortoreață tare la Mediterana, însă stă sub Spaniolă.

ALGERIA.

Notium Generale. Algeria mai înainte se guverna de cătră ună beiu ce sta sub protecțiunea Turciei, eară de la 1830 s'aă cucerită de Francezi și astăzi alcătuesce o colonie mare a Francei.

Pusetura. Algeria (Numidia veche) se mărgineșce la nordă de Mediterana, la ostă de Tunisă; la sudă de Sahara;

la vestă de Marocă avëndă 390,000 c. p. și 3,000,000 loc. Țeara se încinge la sudă de Atlasulă mare, cară apele ce o riurează suntă: Șelifulă și Megerahulă superioră, asemenea de partea apusană a laculă Melgiră (Tritonă). Pământulă este roditoră, are minerală și face comeră în năuntru prin caravane.

Locuitoră Algeră sunt: Europeă, Cabăliă-vechă, Numidă trăitoră în mună. Arabă în șesură, Maură și Jidoviă în polită, și în fine Negriă și Turciă.

Împartirea. Algeria se împarte în 3 provincă: Algeria la centru, Constantina la ostă și Orona la vestă.

Algeria este cap. țerei cu portă bună, politie bine întărită cu prejmete frumoase.

Constantina (Cirta) politie tare, deasupra ună stăncă, încungărată de Rumclă; ea fu reședinăa regiloră Numidă.

Orană, politie tare așternută la piciorulă muntelă Ramgra.

TUNISULĂ.

Pusetura. Tunisulă se mărginesce la nordă și ostă de Mediterana; la sudă de Sahara și Tripoli și la vestă de Algeria, cuprinădă 155,000 c. p. și 3,000,000 locuitoră, de religiu-nea mahometană.

Pământulă este țesută de ramură ale Atlasulă; partea sa orientală are deșertură, în centru se află laculă Ludeah, la țermulă ostică este golfulă Sidra. Dintre apele celă riurează, Megerdahă este cea mai însemnată. Partea de la sudulă Atlasulă se numesce Belad-el-Geridă sau țeara curmalelor. Tunisia se gubernăză de ună beă ereditariă ce stă sub suzeranitatea Turciă, această țeară barbarească, de la 1861, s'ău pusă pe ună regimă de guvernământă constituăională.

TUNISU portū foarte comerciosū și tare la Mediterana, aproape de ruinele vechei Cartagene, lēngă el se află unū canalū care comunică cu gol. Tunisū.

Guleta este însemnată pentru schelea sa de construcțiuni navale.

Cabe portū nu departe de Tunisū.

TRIPOLISŪ.

Pusetura. Tripolisū saū Tripolitană, se mărginește la nordū cu Mediterana; la ostū cu Egiptulū; la Sudū cu Sahara; la vestū cu Tunesulū; în aceste margini cuprinde 450,000 c. p. și la 1,000,000 locuitori.

Munții cei mai însemnați ai Tripolitanei suntū: Munții Goriani la nord-vestū, în Fezanū munții Harugii-negri și Harugii-albi, asemenea munții Moraī la sudulū țerei Barca. Între ape nici una nu se înseamnă.

Tripolisū se guvernează de unū beiu ereditarū, ce stă sub suzeranitatea Turciei. Țeara se alcătuesce din 3 părți principale: Tripolisū propriū la vestū, țeara Barca la ostū, și Fezanulū cu oaze din Sahara, la sudū.

TRIPOLISU cu portū la Mediterana este cap. țerei și reședința Beifului, suveranulū țerei. De aici se espoartă pulbere de aurū și pene de struțū.

Derne este cap. țerei Barca.

Murzucū este cap. Fezanului și depozitoria mărfurilorū din Africa centrală.

SAHARA.

Notiuni generale. Sahara saū deșertul celū mare, este pustifulū celū mai întinsū din lume, elū se mărginește la nordū

cu staturile Barbaresci; la osti cu Egiptul și Nubia; la sud cu Nigriția și Senegambia; la vest cu Oc. Atlantică. În aceste margini are la 4,000,000, c. p.

Orografie. Sahara nu înfășoază o suprafață netedă; partea sa orientală care nu'i așa de mare, e muntoasă; în partea septentrională sunt prelungiri din mu. Atlas. În mijlocul acestui ocean de năsipuri se află niște oaze, insule înverzite și cu isvoare unde se adapă cămilele caravanilor și se aprovizionează cu apă de băut, căci numai cu ele se poate călători. Apa se duce în burduvuri, însă demulte ori căldura e așa de mare că le sacă, din cauza rașelor ce cad mai în linii drepte, încălzind atmosfera adese de la 50° — 60° centigrade.

Locuitorii Saharei se alcătuiesc din felurite popore, mai mult să mai puțin barbare cari se reduc la trei seminții principale: Mauri, Tuarici și Tibus. Triburile cele mai selbatice sunt: Latbesebas, Uad-Delin și Monelmini, aceste locuiesc pe lângă țărmul Atlantic; în totul sunt peste 1,000,000 loc.

Oazele cele mai însemnate sunt: Gualeta la sudul Marocului, Tuat și Tagaza la sudul Algeriei, Asben și Air la nord-vestul lacului Ciad, iar la nord-est Bilma și Gonda.

AGADES este poliția principală și reședința celui mai puternic șef al Tuaricilor, asemenea antrepo al comerțului cu caravane.

AGABLI este cap. seminției Tuatii.

Tagaza este însemnată pentru minele sale de sare.

EGIPTUL.

Notiuni generale. Egiptul este țara cea mai bine cunoscută și mai interesantă din Africa. El are monumente de ale anticității, între cari se deosebesc piramidele ce sunt apró-

pe de Cairo și cari există mai de patru mii de ani. Egiptul se mărginește la nord cu Mediterana; la est cu Istmul Suez și marea Roșie; la sud cu Nubia, la vest cu deșertul Libiei, parte din Sahara și Tripoli; în această întindere are 346,000 c. p. și 2,500,000 locuitori; din cari Coșii sau vechii Egipteni mărturisesc religia creștină. Arabii cari retăcesc prin deșerturi, Turcii cari locuiesc prin poliți și Mamelucii cari au domnit acolo mai cincisute de ani, toți sunt mahometani.

Orografie. Egiptul numit de Coșii Chemi, de Arabii Misiriu și de Turcii Chiptu, cuprinde valea Nilului dintre Asuan și Cairu; valea întinsă între două lanțuri de munți sterpi, la est numit lanțul Arabic și la vest lanțul Libic, la aceste se mai adaugă și Delta sau pământul dintre gurile Nilului.

Idrografie. Nilul este unicul fluviu ce adăvă Egiptul, el se alcătuiesc din întrunirea Nilului Alb (Bahr-el-Abiad) și a Nilului Albastru (Bahr-el-Azrac), pitreacă Nubia și Egiptul și dă în Mediterana prin mai multe guri.

Canalurile în Egipt sunt: Mahmudie sau ală Cleopatrei, canalul lui Iosiu pe șermeul stăng al Nilului și canalul Alesandriei.

La curile din Egipt sunt: Marcotisu spre sud de la Alesandria; lacul Natron spre nord-vest de la Cairo.

Productele și industria. Productele vegetale sunt: curmalul, smochinul, trestia de zahar, grăul, orzul, popușoiul, bumbacul. Între animale sunt: boi, bivoli, cămile, capre și oi; asini se întrebuesc la căraturi și transporturi. În privința industriei așa dicand, ea, în Egipt mai că nu există.

Gubernamentul. Egiptul se guvernează de către ună pașă ereditară numită vice-rege de Egipt, cari stă sub suzeranitatea Turciei.

Impartirea. Egiptul se împarte în trei părți: Egiptul de sus sau Saidu, Egiptul de mijloc sau Estanielu și Egiptul de jos sau Bahari. Aceste trei părți se sub-împart

în 7 mudirlicuri (intendențe) și ele în 64 maimurlicuri (departamente), cuprinzându-le care din ele mai multe nadirlicuri (ocoale).

Politiile cele mai însemnate sunt:

CAIRO este cap. țerei și se află pe țărmul drept al Nilului într-o câmpie arinoasă aproape de ruinele vechii Memfis. Politia se împarte în 16 cūartale, are mai multe băi, cisterne, porți ale politiei, apaducuri și grădini.

Alesandria politica tare cu portu minunat așezată pe o limbă de pământ formată din Mediterana și lacul Mariutū (Mareotisū), aici se află reședința de căpitanie a consulilor europeni din Egiptu. Politia se lundă de cătră Alesandru celū mare la 332 înainte de Hristosū.

Damieta la gura principală a Nilului occidentalū, face comerțū mare cu Siria și totū Levantulū.

Rozeta pe unū ramū alū Nilului aproape de gura sa. este portulū celū mai comerciosū după Alesandria.

Suețū la istmulū d. a. n. este portulū celū mai nordicū din marea Roșie.

Sivtū este antrepoul de comerțū al Egiptului de susū cu năuntrulū Africeī.

Gesehū în Egiptulū de susū, lângē cari se află ruinele politiei Ptolomaisū.

Lucsorū este ridicatā pe ruinele Tebei vechi.

De Egiptū atārnā: Darfurū, Nubia și parte din Abisinia.

CORDOFANULŪ.

Pusetura. Cordofanulū se mărginește la nordū și ostū cu Nubia; la sudū cu munșii Luncī; la vestū cu Darfurulū.

Țeara se adapā în partea sa sudicā și osticā de Nilulū albastru și pământulū e pușinū roditorū. Cordofanii sunt de

relegiunea mahometană, pintre ei însă se află și Dongolii cari se aplică la cultura pământului, la lucrarea ferului și la fabricarea materiilor de bumbac. De la 1820 Cordofanul este tributariu Egiptului.

Obeitu sau Ibeitu este cap. țerei.

DARFURŪ.

Pusetura. Darfurul se află mărginitu la nordu cu deșertul Libiei; la ostu cu Cordofanul; la sudu cu munții Lunei, și la vestu cu Nigrița; cuprinde 41,000 c. p. și 200,000 locuitori.

Darfurul se alcătuesce din mai multe oaze imprăștiate pe unu pământu năsiposu, pădurosu și roditoru, însă numai în timpul ploilor; elu scoate: bobu, susamă, popușoiu, orezū ș. l. t. Se crescū cămilă, oi, și boi. În păduri suntū lei, elefanți, pantere, girafe, rinoceri, ș. l. t.

Darfurul odinioară era puternic, stăpēnindū și Cordofanul.

C o b e este cap. țerei și face comeriū cu Nigrița și Nubia.

NUBIA.

Notiuni generale. Nubia care odinioară alcătua mai multe regiū puternice, de la 1822 atărnă de Egiptu. Ea ocupă partē centrală a basenului Nilului și se mărgineșce la nord cu Egiptul; la ostu cu ma. Roșie; la sudu cu Abisinia și la vestu cu Cordofanul și deșertul celū mare. Nubia în aceste margini are 960,000 c. p. și 2,000,000 loc.

Țerile alcătuitoare Nubiei și polițiile cele mai însemnate suntū:

D e n u pe Nilū este cap. Nubiei de giosū, se înseamnă pentru comeriul cu curmale și sclavi.

DONGOLAHU pe ȣermul stângă al Nilului, sată mare, este cap. statului d. a. n.

ŞENDI pe ȣermulă dreptă ală Nilului este cap. statului d. a. n. şi depositorya mărfuriloră din Nubia, cari alcătuia vechea peninsula Meroe.

SENAARU pe ȣermulă stângă ală Nilului este cap. statului d. a. n.

MARACA cap. statului d. a. n.

Sua chimă portă la ȣermulă mării Roşie.

ABISINIA.

Notiuni generale. Abisinia se pare a fi fostă în timpurile cele mai vechi, leagănulă civilisaţiunei africane, ea pe atunci alcătuia o parte din Etiopia. Creştinismulă aă străbătută aicea în suta a IV-a. Abisiniă n'aă păstrată nimică din vechelor putere, nici din progresurile artei ce făcuseră. Turcii pe de-o-parte, triburile selbatică Galasă de altă parte, le-aă despărţită mai cu totulă de cele-lalte naţiuni. Industria loră de astăđi se mărginesce numai în fabricarea unoră stofe şi arme. Abisinia alcătuia ună imperiă puternică guvernată de ună monarhă absolută Marele-Negusă numindu-lă câte odată Părintele-Ioană. Acestă Imperată ce pretinde a se deştinde din Salomonă, nu păstrează de cătă o umbră din puterea sa, mai cu-seamă de la încălcarea Abisinică de cătră selbatică seminţiă Galas venită din centrulă Africă; şefii cărică domnescă ca suverani independinţi.

Orografie, hidrografie şi produse. În Abisinia se află munţi înalţi, între cari se însaună Samenă cu vârvul Abajare naltă de 4547 metre, asemenea mu. Taranta. Abisinia are şi câmpii deşerte, din care cea mai mare parte suntă acoperite de sărături, asemenea se află văi roditoare: în grăă, oreză,

malaiu, cafe, zaharü, fructe și bumbacü. Ridicarea pämentului, riurile și ploile cele adese din timpulü verei ce producü revärsarea Nilului, facü temperatura țerei nu așa de caldä ca cea din E-gipetü și Nubia. În pädurile cele întinse se aflä abanosü și sandalü, și'sü pline de animalele Africei. În lacuri și riuri se aflä nenumärați crocodili. Bahr-el-Arzacü, Tacaze și Marevü adapä Abisinia dimpreună cu laculü Dembea. Locu-tele cäte odatä pustiescü provinții întregi.

Pusetura. Abisinia se mărgineșce la nordü cu Nubia, la ostü cu ma. Roșie, la sudü cu țermulü Agianü și podișulü Africei australe; la vestü cu Sudanulü, cuprinđindü în astä întindere 788,000 c. p. și 3,000,000 loc. cari mărturisescü creștinismulü iacobitü; carä sëmînțea Falașa iudaismulü.

Impärtirea. Abisinia se împarte în mai multe staturi, și mai cu seamä în 3 de căpitenie: regia Ancoberü, re. Gondarü sau Amliara și re. Tigre.

Antalo este cap. rc. Tigre, însă suveranulü seü reședează la Șelicutü; acestü statü este cel mai înfloritü din Abisinia, și singurü numai aü fostü cari prin bravura Jocuitorilorü seü aü remasü nesupusü de cătrë sëmînțea Galas.

Adue nu departe de Antalo este cea mai comercioasă pol. a Abisiniei.

Acsumü fu metropolia Abisiniei în timpulü strălucirei sale până la 925.

Gondarü este cap. regiei Amhara, aice reședează saü vegetează Marele-Mogusü.

Ancoberü este cap. provinciilorü confederate Efa și Coa. Aice se aflä și reședința unui principe Galas; provinciile acestea suntü foarte înavuite și împorate.

SENEGAMBIA.

Notiuni generale. Senegambia aŭ luatŭ numire de la fluviile ce o riurează Senegalŭ și Gambia cari se varsă în Oc. Atlanticŭ, năuntru-lŭ acest-î țeri africane până la finitul seculului alŭ 18-le nu era cunoscutŭ de către Europei, ei statornicise numai niște așăzemănturi la răvârsările Senegalului și Gambiei.

Pusetura. La nordŭ se mărginesce cu Sahara; la ostŭ cu Sudanulŭ saŭ Nigriția; la sudŭ cu Guinea septentrională și la vestŭ cu Oc. Atlanticŭ, cuprinđindŭ peste 663,000 c. p. și 2.700,000 locuitori. Religionea domnitoare a Maurilorŭ este mahometană, eară: Falacii Mandigiŭ și Iolofii mărturisescŭ mahometismulŭ și feticismulŭ.

Orografie. Țermurile Senegambiei suntŭ gîosnice, nesănătôsă și la rĕvârsările fluviilorŭ multe însule mai încate. În Senegambia se află multe câmpii năsipoose, munți mari și văi foarte roditoare.

Climatulŭ și produsele. Clima acestei țeri ca și cea a tuturorŭ de la tropice este din doue anotimpuri, unulŭ uscatŭ și altulŭ ploiosŭ. Uraganele stîrnite din partea sud-vestică pricinuescŭ mari daune. În privirea minerala aurulŭ se culege în bucăți amestecate cu pământŭ, și cari prin spalare foarte ușorŭ se curăță. Între vegetale se înseamnă boababulŭ acaruiă trunchiul adeseori are la 100 picioare în circumferința. Produsele de comerciŭ ce se scotŭ din Senegambia suntŭ: aurulŭ, ambra, abanosulŭ, gumi, piperiul, bumbaculŭ, penele de struțŭ și peile de tigrŭ.

Politiele cele mai însemnate suntŭ:

BAMBUCU cap. regiei Mandigilorŭ, ea are mine foarte înavuțite de aurŭ. TIMBO cap. Fulacilorŭ cari se deosebescŭ de cele-lalte triburi ale Senegambiei prin frumuseța trașături-lorŭ feciei și prin dulceața moravurilorŭ ce au.

Europeii au mai multe posesiuni, în Senegambia p. c : Francesii acăroră cap. este Săn-Luisu în insula d. a. n. la revărsarea Senegalului; ea'i cea mai frumoasă politie din totu țermulă apusană ală Africei. Bachelă politie bine întărită si comercioasă. Insula Gorea aproape de capulă verde. Dagana și Săn-Carolă; această din urmă se află în lăuntru țerei.

Englesii cu cap. Săn-Jiamă pe Gambia.

Portugezii au aședeminte pe Rio - Grandă a căroră cap. este C a ș e o.

La țermurile Senegambiei se află roditoarele insule numite B i s a g o s ă.

SUDANULŪ.

Notiuni generale. Sudanul sau Nigriția pare a se despărți la a mēdi-đi de Cafreria prin unu lanțu de munți ce unește munții Congo cu ai Lunei. Țeara se împarte în regii mai mari și mai mici, înse pučinu cunoscute de Europei. Înre semințiile indigene se inseamnă Felatacii ce'su de rasa maură și de religiunea mahometană, ei suntu cei mai industrioși dintre triburi și au cuceritu cele mai multe părți a le Sudanului.

Pusetura. Sudanul se mărginește la nordu cu deșertul Sahara; la ostu cu Nubia; la sudu cu Cafreria și Guina septentrională, și la vestu cu Senegambia, avēndu 2,500,000 c. p. și 15,000,000 locuitori.

Orografie și hidrografie. Sudanul se alcătuesce din doue părți principale: din basenulă lacului Ceadă și din basenulă superioră și centrală ală Nigerului sau Giolibei (Cuoara Nonă); spre sud-vestu de la Ceadă se află numai ună lanțu de munți pe când toată ceea-laltă parte este câmpie năsipoașă. Pământurile suntă roditoare daū: orezū, durahū (malaiū); bumbacū, căncpă indigo ș. l. t. Dintre minerale se allă aurū și ferū.

În basenul superior și central alu Nigerului se află Țeara Bambara: regiile Sego și Gene sau Guinea cu cap. Sego. Republ. Ten-Buctu cu cap. d. a. n. lângă Niger, este una din cele mai comercioasă politii ale Africeii centrale.

Rep. Sacat, acareia suveran, se pare a fi cel, mai puternic din Nigriia. Supușii se felataci se deosebesc de Negri cu cari nu se unescu nici decum.

Rep. Burnu cu cap. Burnu sau Birnia nouă, pentru că Birnia veche se sfarmă de cătri Felataci la începutul acestui secul.

Cu ca aproape de lacul Ciadu este reședința suveranului isteii regie, carele ține o cavalerie numeroasă.

ȚERMULŪ AGĪANŪ.

Notiuni generale. Țermul Agian sau Somolis este un pământ pucinu cunoscutu și plinu de deșerturi năsiptoase; elu se întinde de la capulu Ciardafui și până la Magadocso (Zandibaru). Totă partea nordică e încinsă de un lanț de munți și la vestu și sudu se adapă de Vebi.

Aice se înseamnă vechea regie Adelu și miculu statu mahomedanu Hururu sau Araru. Somolii cari locuescu țermulu de la Magadocso până la gol. Adenu sunt mahometani, industrioși și dedați la comerț și navigațiune.

Berbera sau Barbora este cea mai principală politică maritimă de pe acestu țermu.

Zelahu în fundulu golfului, este cap. vecheii regie Adenu. Hururu este cap. rep. de asemenea numire.

GUINEA SEPTENTRIONALĂ.

Pusetura și locuitorii. Guinea Septentrională se află la golfulu Guinicu mărginindusă la nord cu Senegambia și Suda-

nulu; la ostu cu Cafreria; la sudu cu Guinea Meridională saū Congo, și la vestu cu Oc. Atlanticū. În acestă întindere cuprinde 2,472,000 c. p. și o împoporare de 5,500,000 loc. de seminție negre și de caracteru cruđi. Între triburile Guineei se insamnă: Ahanții poporu resbelūitorū, cari adese-orī au hātutu pe Engleđii așezați la țermuri. Dahomienii făcură mari cucorire în suta a 18-a și trătără pe cei învinși într'unu chipu foarte cruđu. Regii acestei seminții suntu despoții cei mai absoluți și cei mai barbari. Ețosu earăși seminție resbeluitoare se află la nordulu Guineei. Tribulu Benin este multu mai blāndu și mai industriosu de cātū cele-lalte. Cea mai mare parte dintre popoarele aceste mărturisescū feticismulū amestecatū de mahometismū, și iacū jertle de oamenī.

Orografie și hidrografie. Guinea Septentrională cuprinde versanulū de ameađi-đi a munților Congo; munți mari cari o despartū de Sudanū. Riurile ce adapă acestū pământū suntu: Siera-Leona la apusū, Bonta la miđilocū, Nonū (Nigerulū), și riulū Crucei la ostū.

Climatulu și productele. Țermurile Guineei septentrionale indecomunū suntu giosnice, umede și nāsipoase, însă lōrte roditoare; in ele se gāsescū cāmpii întinse pe unde nu se vede nici o singurā pétră. Pulberea de aurū este unulū din articulele cele mai de căpitenie ale comerčiului Guineei, indigo, piperi, bumbacū, trestia de zaharū, crescū lōrte bine. În păduri se află mulțimi de elefanți, tigri, lei, rinoceri și șerpī urioși.

Impărtirea. Guinea se împarte în 4 regii de căpitenie, adică: re. Ahanților, reg. Dahomei. re. Uari și re. Benin, și în 4 țermuri: țermulū Piperiului; țermulū fildesului, țermul Auru și țermulū Scavilorū.

Cum a si a este cap. puternicei regie a Ahanților.

Abomei cap. re. Dahomei.

Beninū cap. re. d. a. n. alū căreia suveranū pōte ridica la 10,000 soldați pe piciorū de resbelū.

Uari la gol. Beninū este cap. reg. d. a. n. locuită de popoare selbatice și pucinū cunoscute.

Termulū piperiului se numește astfelū de la mulțimea piperiului pe care-lu scotū Engleđii de acolo. Americanii din Staturile-Unitē aū statornicitū unū așăzământū pentru negrii lorū liberați, numindu-lū Liberia, ce se află spre sud-ostū de la Siera-Leona.

Monrovia la răvărsarea fluy. Mesurado este cap. acestei colonii de Negri de la 1821.

Termulū Fildesului său alū dinților se numește așa de la mulțimea dinților de elefantū ce se producū acolo și cu cari se face comerciū.

Termulū Aurului se numește așa de la mulțimea pulberei de aurū ce se află acolo. Pe acestū țermū Europeii aveau numeroase așăzăminte, între cari încă se însămnă Mina Olandeđilorū. Cap-Cors a Englesilorū și Christiansborgū a Danilorū; posesiile acestorū din urmă la 1850 aū trecutū sub Englesi rescumpărēndule pentru 10,000 livre sterlingi.

Termulū Scavilorū se numește așa de la neomenosulū comerciū ce se face cu sclavii, împotiva tuturorū măsurilor opritoare ale Europeilorū. Staturile acestui țermū staū subū regele de Dahomei.

GUINEA MERIDIONALĂ.

Pusetura. Guinea meridională sau Congo începe chiarū de subū linia ecuatorului, mărginindusă la nordū cu Guinea Septentrională; la ostū cu pământuri necunoscute; la sudū cu Gimbebađia și la vestū cu Oc. Atlanticū, întinđindusă de la Capū Lopez până la Capul Negro, cuprinde 1,855,000 c. p. și 5,000,000 loc.

Orografie și hidrografie. Partea despre resăritū a țerei e plină de ramuri de munți așezați oare-cumū scărișū de la nordū

spre sud; cel mai mare este muntele Zambî, ei sunt acoperiți de păduri, și cuprind mine de feră și aramă; vegetațiune se desvâlește, foarte puternică în Congo. Apele sale sunt: fl. Congo sau Zaira, Cuanza, Catombela și Bembaraga cu mai multe altele. Lacurile sunt: Cufua care-i cel mai mare, l. Tandi și l. Zamba.

Climatul. Căldura cea înădușitoare care domnesce în amândouă Guineele, și mai ales în timpul ploilor cari țin mai câte 6 luni, face pe această țară periculoasă pentru Europei.

Impartirea. Guinea Meridională se împarte în mai multe regiî din cari mai însemnate sunt:

Loango, Congo-propriu, Angola și Benguela.

SAN-SALVATORU zidită de Portugezi este cap. Congului propriu și a Guineei Meridionale.

Loango este reședința generală a guvernatorului portugez acăruia stăpânire se întinde preste acest ținut al Africeî.

Benguela servește ca loc de esil pentru criminalii Portugezi.

HOTENTOȚIA.

Pusetura. Hotentoția se mărginește la nord cu Zimbabasia; la est cu Cafria; la sud cu gubernia Capului și la vest cu Oceanul Atlantică având 400,000 locuitori.

Hotentoții sunt împărțiți în mai multe triburi, dintre cari cele mai însemnate sunt: Bogesmanii, Namacas și Crașă. Bogesmanii sunt cei mai diformi și mai selbatici, ei nu cultivatează nici cum pământul, ci pradă adese ori, așezările coloniilor de la Cap, pe cari le atacă cu săgeți înveninate. De ei se dice că alcargă foarte iute; aceștia nu locuesc nici cum în politii, ce în nișe sătișoare mici nunate Craal. Pintre ei se află împrăștiți și căli-va misionari.

Hotentoții sunt de seminție negri, de coloră arămiu și foarte mari de statură.

Zibembasia se află spre nordu de la Hotentoția și este o țeară stearpă ce se întinde de la Capul Frio până la Hotentoția cu vr'o 400,000 locuitori.

GUBERNIA CAPULUI.

Notiuni generale. Gubernia Capului au fostă fundată de către Olandeți la 1600, apoi la 1806 Englesii au luat'o din mâinile lor. Numerculă locuitoriloră este de 150,000 dintre cari la 64 000 suntă albi, eară cie-lalți negri, saū de seminția hotentoțiiloră.

Pusetura. Gubernia Capului se mărginește la nordu cu Hotentoția; la ostu cu Hotentoția și Cafreria; la sudu cu Oc. Australu și la vestu cu Oc. Atlanticu avendu 370,000 c. p.

Climatulu. Gubernia Capului se favorează de unu climatu dulce și stămparatu, cu toate acestea în timpulă verei câte odată vânturile ardețoare pustiescū toate plantațiile, și de la maiu până la augustu pământul se inundează de ploă.

Capulu Bunei Speranță ce aū datu numire Guberniei Capului, mai întâiū s'aū numitu de către Portugeți Capul-Municipiloru, pentru că ei se cuprinse acole de niște furtune curvplite, cându descoperiră loculă la 1483, și nu cutezără a trece punctulu acestu sudicu alu Africei, de cătu după 15 ani, subu conducerea lui Vasco de Gama, cari prin chipulu acesta deschiseră Europeiloru calea la Indiile resăritulu.

CAPULU este cap. Guberniei-Capului. ea se află la baea Tablă, pucinū mai spre nordu de la Capul-Bunei-Speranță. Aceasta este cea mai sudică politie a Africei.

Capulu-Bunei-Speranță se află spre sudu de la Capu; ear ceva mai spre sudu-ostu este Capulu Bolduriloru care'i punctulu celu mai sudicu alu Africei.

Uti en-Haig en ū după Capŭ este politia cea mai însemnată în Gubernie.

REPUBLICA TRANSVAALŪ

Notiuni generale. Republica aceasta ăși trage numele de la riulŭ Vaalŭ care o adapă; împoporarea sa e din Olandeși, Franceși, Engleși și Germani cari se numescŭ Boeri, mai toși arendași. Aceștia avëndŭ multe certe cu Gubernia Capului s'aŭ retrasŭ mai înăuntrulŭ Africei și de la 1836 până la 1859 s'aŭ luptatŭ cu Engleșii de la Capŭ, cănlŭ le-aŭ recunoscutŭ neatărnarea lorŭ. Pământulŭ stăpēnitŭ de Boeri se allă între fluviulŭ Oranjŭ și Portŭ-Natalŭ. Președintele Republicei se alege pe 7 ani cu dreptŭ de a mai pute fi realesŭ. Consiliulŭ seŭ se alcătuesce din 7 persoane, și districtele țerei se gubernează de cătră unŭ magistrat învēsct cu puterea administrativă și giudeciară.

CAFERRIA.

Notiuni generale. Subŭ nume de Cafreria se înțelege toată partea necunoscută a Africei Centrale, cari se întinde de la Sudanŭ până la Gubernia Capului mărginindusă la ostŭ și vestŭ de țerile țermurale ale Africei sudice. Între triburile Cafrieriei se înseamnă: Gazambii cătră nordŭ stăpēnindŭ părți din Monomotapa cu capitalele lorŭ pe fluviulŭ Zambeza

Be t j u a u a s spre sudŭ, suntŭ împărțiți în mai multe triburi, ei se d'osebescŭ d' cele-lalte seminții negre prin porțiunea cea frumoasă a trupului lorŭ, prin dulceața moravurilor și industria lorŭ. Ei lucrează cu iscusință ferulŭ și arama, pe carile scotŭ din minele cele bogate ale țerei lorŭ; ea este precumată de coame d' muși înalți, de văi și sesuri roditoare. Împoporarea Cafrieriei se socôte peste 2,000,000 locuitori.

Impartirea. Cafreria se poate împărți în 3 deosebite țeri :

În Cafreria proprie ce se află între Congo și capitaneria-generală a Mozambicului, întinzînduse de-alungul țărmului Natală, Englezii au fundat pe acest țărm un ășază-măntă numit Portă-Natală. Eară mai înăuntrul țerei se află polițiile Bedjuanilor cele mai însemnate p. cum. : Curithanea, Cacha, Macaă și Litacu-noă. și

În lulinsa țeară de totă necunoscută din Africa Centrală.

MONOMOTAPA.

Pusetura. Monomotapa se află între Mozambic și Sofala avëndă peste 1,500.000 locuitori. Această țeară de multă timp e deschisă Portugezilor și numai ei din Europei potă comerca acole.

Orografie și hidrografie. Pământul se află petrecut de trei șiruri de munți ce se întind de la nord spre sud, părți din muntele Lupata. Zambeza saă Guama cu mai multe alte riuri adapă țeara, ală cărcia climată este stămpărată și aerul sănătos. În munți se află mine de : aur și argintă mai cu simă în Sofala, cari se crede a fi Orfirul vechi, unde corabiile lui Solomonă mergea de încarca aur și fildeș. Țeara în genere e roditoare, creșce trestia de zahar și are pășuni grase și păduri pline de elefanți și țeară selbatice.

ZIMBAOE este cap. țerei și reședința lui Chitevă (rege) ală Maravilor, unul din poporele principale.

MOZAMBICUL.

Pusetura. Mozambicul se mărgineșce la nord cu Zanzibarulă, la ostă cu canalulă Mozambic; la sud cu Mono-

motapa și la vestă cu Cafreria cuprinzându 100,000 c. p. și la 3,000,000 locuitori.

Impartirea. Portugezii împartă Mozambiculă în 7 gubernii cari sunt;

Gu. Lorenço Marcheză împregiurulu băei de asemenea numire.

Gu. Inhambana cu turnulu d. a. numire.

Gu. Sofala acăreia cap. ce odinioară era foarte înflorită, astăzi nu înfătoședă de cătă ună sată.

Gu. Riuriloru de Sena, riuată de Zambeza pe cari se află Telu cap. țerei, Sena și Șicova. Această din urmă este cunoscută pentru minele de aură și de argintă.

Gu. Chilimană cu cap. d. a. n. la țerinulu mărei.

Gu. Mozambiculă cu cap. Mozambicul este și cap. între-gii capitenerii, ea se află într'o insulă bine întărită, și are unulă din cele mai bune porturi ale mărei, unde vină o mulțime de vase ce facă comerțulu cu India și marea Roșie, și cari încarcă de acolo băcălii și petre prețioase.

Gu. Capulu Delgado sau Cobo-del-Cado alcătuită din insulele Ch e r i m b e.

ZANZIBARULŪ.

Pusetura și locuitori. Țermulă Zanzibară se află mărginită la nordă de țermulă Agiană; la ostă de ma. Indică; la sudă de țe. Mozambică și la vestă de Cafreria, cuprinzându peste 100 000 c. p. și 2,000,000 locuitori, parte Arabi mahometani, parte Negri idolatri, împărțiți în mai multe triburi, între cari mai însemnate suntă: Mongalas, Mosegeios și Moracatos.

Zanzibarulă este mlăștinosă și nesănătosă, o mare parte a țerei este cuprinsă de păduri pline de elefanți, ce producă multă fildeșă pentru comerț.

Impartirea. Zanzibarul se împarte în mai multe staturi mici ce poartă numele capitalelor lor, și mai toate sunt tributare Imanului de Mascata din Arabia, acăruia domnie a înlocuit pe cea a Portugezilor, cari după ce a domnit acolo mai doue secole s'a alungat de cătră pământeni. Între staturile Zanzibarului mai cunoscute sunt:

St. Chiloa gubernat de cătră un rege negru acăruia cap. Chiloa se află într'o insulă lăngă țermă.

St. Zanzibar cu cap. d. a. n. în insula d. a. n. sa Suaceli este cea mai mare, mai împoporată și mai comerciósă dintre insulele istui țermă. Statul se gubernează de cătră un șeic numit de Imanul de la Mascata.

• St. Mombaza cu cap. Mombaza într'o insulă mică, a fost mult timp ocupată de Englezii.

St. Melinda cu cap. Melinda foarte picată din strălucirea în cari se afla sub domnia portugeză.

St. Brava cu cap. Brava politic comerciósă, înformă un fel de republică aristocratică.

St. Magadocso cu capitala Magadocso, politic mare și foarte comerciósă.

INSULELE AFRICEI.

Insulele. Africeii se împart în acele din Oceanul Atlantic și acele din Oc. Indic.

Cele mai însemnate grupe din Oc. Atlantic sunt:

Gru. Azorilor cari prin pozițiunea lor de la vestul Portugaliei sub cari se și află trebuia să se țină de Europa; ele sunt de cece la număr cu o împoporare de 200,000 loc. favorite fiind pământurile lor de un climat desățător. Cea mai de căpitanie dintre ele este Terceira cu cap. Angra, unde reședează guvernatorul Portugez.

Gru. Maderilorū spre sud'ostū de la Azore aū 80,000 loc. ele suntū renumite pentru vinașele ce producū numite maderā ; de la 1807 aū intratū subū stăpēnirea Englesilorū ; Funcalū este cap. Maderilorū ; mai spre nord'ostū se aflā și insulele mici **Porto-Santo**.

Gru. Canarilorū numite din vechime insulele Fortunate, se aflā spre sudū de la Madere, alcătuindusā din șapte insule mari și mai multe mici și staū subū Spaniolī, cari le-aū ocupatū la 1417. Pămēnturile lorū suntū lōrte roditoare și aū o împoporare de 174,000 loc. **Insula Tenerifa** este cea mai mare dintre ele și mai însemnate în privirē comercīului a avnșilorū și a împoporarei sale. În această insulā se aflā unū vulcanū teribilū, la ale căruiā poale s'aū descoperitū caverne, in cari **Guncii**, vechiū locuitorī ai acestorū insule depuneaū cadavrele lorū. **Laguna** este cap. insulei. și st. — **Cruce** este portulū celū mai principalū. In. **Canaria** cu cap. **Palma** aū datū numire acestei grupe. In. **Feroe** însemnatā, că pe aice se trasā celū intāiu meridianū geograficū după declarașionea lui **Ludovicū al XIII** la 19 iunie 1634.

Gru. Capū-Verde spre nord-vestulū capului d. a. n. se alcătuește din 20 de insule, cele mai multe stāncōse, cu 45,000 loc. ce staū subū **Portugeșī**. **San-Ĭago** este cea mai însemnatā dintre ele, și'i roditoare, insā nesānătōsā. Capitala ei este **Sant-Ĭago**.

Pe lângē aceste se mai aflā in gol. **Cvinicū**, In. **Fernando-Po** ale Englesilorū, cari aū unū așădēmāntū pentru înfrānarea vānzārei negrilorū. **Anobonū** se aflā subū Spaniolī, **Insula Principelui** și **Sān-Toma** se aflā subū **portugeșī**, ele suntū roditoare, insā caldura cea mare le face nesānetōse.

Sānt-Mateiū la vestulū celorū precedente.

Asansionū la sud-vestulū **Sāntului Mateiū** e o stāncā stearpā unde se aflā foarte multe broaște țistōse și monstruoase.

Sānta-Elena spre sud-ostū de la **Asansionū** este în-

cungîjurată de stânci ripoase cari o lară neluabilă. Ea aŭ agînsă a li renumită pentru esilărea lui Napoleonă I, în ea, unde și muri. Cap. sa este Gaîme-Tovnă și se află subă Engleși.

Insulele Tristană d'A cun h a spre sud-vestă de la cea precedentă se află subă Engleși și'să puțină cunoscute.

Cele mai de căpitanie insule din Oceanulă Indică sunt:

In. Madagascară desparțită de Africa prin canalulă Mozambică, și este una din cele mai mari insule ale Globulă. Ea se precurmă de la nordă spre sudă de munșii Ambostimeni și spre vestă de mu. Bongulava, plini de păduri cu lemne prețioase. Numerulă locuitoriloră se sue la 2,000,000. Insula se imparte în mai multe regiă, din cari cea mai puternică este Hova, ce se află în centrulă Insulei, avendă de cap. pe politia Tananariva. Madagascarii mai totă deauna aŭ slărmată așăzerele Europeiloră statornicite la țermuri, ce suntă foarte roditoare, msă nesănătose. Noulă imperatore Teodoră ală insulei, de la 1861 s'aŭ pusă în amiciție cu Napoleonă III.

In. Burbonă la ostulă Madagascarulă stă subă stăpēnirea Franceșiloră ce s'aŭ statornicită acole la 1665, ea produce cafe foarte alea-ă, pe țermulă ei se află ambră surie, margeană și scoicării. Cap. sa este Săn-Denisă. Insula Franciei saŭ Mauriția la nordă-ostă de la Burbonă este roditoare în zahară, indigo ș. l. t. Cap. șa este Port-Luă și se află subă Engleși, luăndușă de la Franceși precumă și Insula Rodriga ce stă mai spre ostă. Aseminea suntă Insulele Secele la nordă-ostulă Madagascarulă împărțite în douē grupe, adică Insulele Mahee numite așă de la cea mai mare dintre ele, și In. Amirante spre sudă-vestă ce se află subă Engleși. Insula Săn-Maria pe țermulă reseriteană ală Madagascarulă atărnă de Franceși cariă aŭ ridicată acole tăria Săn-Luă.

Gh. Racovitz Prof.
Gymnos. Alex. cel. Bunu. Iassy
A M E R I C A .

GEOGRAFIA FISICĂ A AMERICEI.

Pusetura. America se întinde de la ală 36° până la ală 70° lungime vestică și de ală 71° lățime nordică până la al 54° lățime sudică, cuprinzându în aceste întinderi 38,000,000 k. p.

Configuratiunea. Continentulă Americană se alcătuesce din doue peninsule mari: America nordică și America sudică, legate prin Istmulă Panama. Direcțiunea Americei e cu totulă opusă la ace a Europei și a Asiei, fiindă că aceste se întindă de la vestă spre estă, eară ea se întinde de la nordă spre sudă.

America nordică înformă ună triunghiu acăruia vėrvă e în bacia Tehuantepecă și bacia dintre capulă Principile-Valesă și Capulă Carolă. America sudică de asemenea înlățozază ună triunghiu, ale căria căpete suntă în fundul go. Panama, în cap. Rocă și capulă Frovară. America nordică înlățozază conture destulă de măncate, pe cândă Am. sudică e ună masivă uniformă, fără de vr'o peninsulă.

America se împarte în trei părți:

- I. America Nordică.
- II. America Sudică.
- III. Insulele Americiei.

Caracterulă principală ală Americiei este, că ea înlățozază ună sistemă saă lanță de munți cari o petrecă de la nordă spre sudă, întinzându se pe partea sa apusană. Și una și alta din Americiei ni înlățozază aceste trei împărțiri naturale.

1. Terile muntoase a le sistemului Occidentală din lanțulă Cordilieriloră.

2. Țerile muntoase a le sistemului Orientală din lanțul Cordilierilor.

3. Șesurile cele așăzate.

I. Sistemul Occidentală saă Cordilierii, cuprindă:

a). Cordilierii Americii Sudice saă Anzii ce se alcătuesc din:

Anzii Patagonieni care se întindă de la Capul Hornă până la izvoarele riului Negre.

Anzii Hilieni aă vėrvuri coperite de omete și vulcane, ca Anconcagua.

Anzii Peruvieni se întindă de la tropică până la baia Baiachilă și aă doue lanțuri, unulă orientală cu cele mai nalte vėrvuri: Nevado de Sorata și Ilimani cari se ridică la osulă lacului Titicaca; celă occidentală destinde spre Oceanulă celă Mare.

Anzii de Cvito alcătuesc doue lanțuri ripoase cari cuprindă podișulă Cvito și aă vulcane, din cari unile în activitate, vėrvulă celă mai naltă este Cimboraso.

Anzii Grenadei-nou e la izvoarele Magdalenci formează podișulă Los-Pastosă și apoi alcătuesc ramulă de mișlocă saă Chindiu și ramulă orientală saă Cundinamarca cari formează podișulă Bogota.

b). Cordilierii Americii Nordice se alcătuesc din:

Cordilierii Guatemalei, ramură apusană a Anziloră din Grenada-nou e cari se întinde spre vestă până la istmulă Panama, are munți vulcanici.

Cordilierii Mecsiculă aă munți vulcanici precumă: Colima, Popocatepetlu și Sitaltepetlă cari formează podișulă Anahuacă ce este roditoriu; cătră aceste se lipeșce acelă alu Mecsiculă ce stă între doue lanțuri.

Munții stancoși (Rochy Mountains) cătră izvoarele Riului-del-Nopte, Coloradulă, Colombiei și Arcanței, cele doue lanțuri a le Mecsiculă se întrunesc spre a forma ună masivă

cu vârvul cel mai nalt Jamspeac și Bighorn, de acolo pornesc lanțurile Munților Stâncoși cari pitrec toată America nordică până la gura Machenșiei.

Cordilierii Maritimi alcătuiesc un lanț lung în California ce merge paralel cu munții Stâncoși, în partea lor nordică sunt vulcani coperiți cu omete și ghețari, ca: Buen-tiempo (timp bun), și Muntele Elie.

II. Sistemul Oriental.

a). Sistemul izolat al Americii Sudece se alcătuiesc din:

Sistemul Brazilian care cuprinde mai multe lanțuri despărțite prin văi largi. Cele mai însemnate lanțuri sunt: Sera-do-Mar, de alungul băcii Tuturor Sfinților (Todos-os-Santos,) formează valea Uragai. La Sera-do-Espinhoso merge spre nord cu vârvurile cele mai nalte Itamb și Ilacolumi. La Sera-dos-Vertantes desparte valea Papagai de cea de Parana. La Sera-do-Manticheira cu piscu dos-Orgaos.

Sistemul Guianei se întinde între Orenoc, șesul Amazonului și țărmul Oc. Atlantic, el cuprinde mai multe lanțuri paralele îndreptate mai cu toatele de la ost spre vest cu băi foarte largi și roditoare: vârvul cel mai nalt este Parima sau Duida.

b). Sistemul izolat al Americii Nordice se alcătuiesc din:

Sistemul Aleganic care cuprinde mai multe lanțuri îndreptate de la sud spre nord, și cari se întind de la țărmul stâng al fl. Misisipi până la Noua-Scotie. Vârvuri mai nalte sunt în partea nordică sau Aleganii proprii, mu. Vașington; partea meridională a Aleganilor se numește munții Apelași.

Munții Canadei sau Labrador se întind la nordul San-Lorențului și pe țărmul Labradorului.

III. Şesurile.

a). Şesurile gîosnice ale Americii Suedice sînt:

Şesul Patagoniei merge de la strîmtoarea Maghellană pînă la ală 44° fiind în multe părţi plin de sărături, partea sa occidentală e roditoare şi are păduri.

Şesul gîosnic al Riuului de la Plata se întinde la nordul celui Patagonic. Partea sa septentrională e cunoscută sub nume de Pampas, coperită fiind cu stepe, păduri şi mlaştini. Partea meridională e steapă de arbori, are năsi-pişuri, mlaştini şi sărături.

Fluviul Rio-de-la-Plata acăruia cursu superior se numeşte Parana, isvorăşce în munţii Braziliei de unde vin şi afluiţii sei: Paragai, Pilcomaio, Vermegio şi Uragai.

Şesul gîosnic al Amazonului ocupă toată partea centrală a Americii Suedice cuprinsă între Cordilierii, munţii Braziliei şi ai Guianei. Cea mai mare parte a acestei regiuni e coperită de păduri nemăsurate şi vegetaţiunea favorată de un climat cald şi umed se desvăleşce într'un clip neasemnat; cu cătă însă se depărtează de la Amazon, pădurile, mlaştinele cele nestrăbătute se perd înlocuinduse de stepe. Fluviul Amazon sau Maranon numit şi Solimoes în cursul său inferior, se alcătuesce din Ucailă sau Vechiul-Maranon şi este cel mai mare fluviu din lume; el are de afluiţi pe: Iutai, Purusă, Madeira, Topaiosă, Casingu, Tocantinul sau Parai, Iapura şi Rio-Negro. Amazonul mai nainte de a da în marea Amazonă se desface în două braţe cari cuprind insula Maragio sau Sânt-Ioan.

Şesul gîosnic al Orenocului cuprinde întreaga regiune dintre Anzi şi munţii Guianei. El se pitrece de Orenoc cu afluiţii sei: Meta, Guaviară şi Casiachiară. Acest şes cunoscut sub nume de Lanosă e de totă netedă şi sterpă

pe cari însă ploile tropicale ălu prefacă într'ună lacă întinsă și apoi într'o câmpie saă mare de earbă (Mar de Yerbas).

b). Șesurile giosnice a le Americci Nordice suntă:

Șesulă celă mare Boreală cari se mărginesce la nordă de marea polară. Porțiunea sa septentrională e mai totă deauna coperită de gheață și omătă, porțiunea meridională cuprinde ună pământă neegală și stâncosă cu o mulțime de lacuri, întrefesute de riuri p. c.: Machenția ce esă din laculă Sclavă și comunică cu laculă Ursului-Mare; riulă Sclavă leagă pe l. Sclavă cu l. Atapescovă; r. Nelsonă, r. Săn-Lorență ce dă în laculă Ontario, în acesta dă l. Erie cari se leagă cu lacurile Huronă, Micigană și Superiorulă. Pământurile de lăngă aceste lacuri și acele vecine cu Săn-Lorență se numescă Șesul Canadian.

Șesulă giosnică ală Misisipilui, se întinde între Cordilieră și Alegani cuprinđendă pământurile basenului Misisipi și a le afluișiloră seă Misuri, Arcansa și Ohio. Ele alcătuescă savanele saă fănățele.

Șesulă Atlantică alcătuesce o regiune îngustă ce se întinde între Alegani și Oc. Atlantică, cu pământuri năsiptoase și sterpe; între apele ce o petrecă se deosebescă: Săn-Gionă, Dclavarulă, Suschehana, Potomaculă și Alabama.

Insulele Americci. Afară de Lucae (Bahama) și poate unilă din marca polară, suntă muntoase. Cele mai nalte din ele suntă Antilele cari se potă socoti eă facă parte din sistemulă orientală ală munșiloră Americci, așa suntă mu. Potriilo din In. Cuba, mu. Albastră din Iamaica, Arhipel. Pământului de focă se potă privi ca o prelungire din mu. Anzi, are de vėrvă pe Sarmiento; in. Falclandă, Georgia de sudă, Orcadele de sudă și Șetlandele de sudă aă munși pururea coperiși cu omete.

Confiniile. America se mărginesce la nordă cu Oc. Atlantică; la ostă cu Oc. Atlantică și Arctică, la sudă cu Oc.

Australă și la vestă cu Oc. Arctică, cu strămoșia și marea Beringă și cu Oc. Pacifică.

Mările cari adapă America sânt 6: Oc. Înghețat și ma. Balin la nord, Oc. Atlantică și ma. Antilelor la est, Oc. celă Mare (Pacifică) și ma. Beringă la vest.

Golfurile Americii sânt 17, din cari 5 mari și 12 mici.

Cele mari sânt :

Baia Hudsonă formată din baia Bafină.

Go. Săn-Lorențu din Oc. Atlantică.

Go. Mexico și Go. Honduras din ma. Antilelor.

Go. Californică din Oc. celă Mare.

Cele mici sânt :

Baia Fundi, Delavară și Șezapeacă formate din Oc. Atlantică la estul Statelor-Unite.

Go. Darienă, Maracaibo și Paria din ma. Antilelor la nordul Columbiei.

Baia Tuturoră Sfinților la estul Braziliei. Go. Sănt-Antonie la sud-estul Laplatei și Go. Săn-Gheorghie la estul Patagoniei, trusele formate din Oc. Atlantică.

Go. Guăchilă și Panama la vestul Columbiei și Baia Săn-Francisco formate din Oc. celă Mare.

Strămoșii Americii sânt 9:

St. Beringă între Asia și America,

Strămoșii Lancaster, Daviș, Cumberlandă și Hudsonă la nordul Britanică-nouă.

St. Belilă la estul Britanică-nouă.

Canalul Bahama la sudul Statelor-Unite.

St. Maghelană și Lemeră la sudul Patagoniei.

Insulele Americii se pot împărți în 6 grupe principale.

In. Grenlanda în Oc. Înghețat.

In. din marea Bafină.

In. din Oc. Atlantică: adecă acele din go. Săn-Lorențu, Islanda lungă, Bermudele, Lucaile, Antilele mari și Antilele mici.

In. din Oc. celū Mare la sudū, adecă : Georgia-nouă, insulele Falclandū saū Maluine, Arhipelulū Maghelanū saū pământulū de Focū, Arh. Maicei Doimnului, insulele Hiloe, Juan-Fernandezū și Galapagosū.

In. din Oc. celū Mare la nordū, adecă : insulele Revila-Gigedo, Arhipelulū Cūadra și Vancuberū, in. Codiacū și Aleutinile.

In. din marea Beringū.

Peninsulele Americēi sūntū 6 :

Labradorulū, Scoția-Nouă saū Acadia in Britania noue.

Florida la sudulū Staturilorū-l nite.

California meridională și Iucatan in Mecsico.

Alasca in America Rusască.

Capurile Americēi sūntū 12 principale. La ostū sūntū 9 : Capulū Farevelū la sudulū Grenlandei ; capurile Vosten-Holmū și Carolū in Labradorū ; c. Sablă la sudulū Scoției-Noue ; c. Tanșa la sudulū Floridei ; c. Catoșū la nord'ostulū Iucatanului ; c. Săn-Roșū la ostulū Braziliei ; c. Frovarū la capătulū sudicū alū Americēi meridionale ; și c. Hornū la sudulū Arhipelulū Maghelanū.

La vestū sūntū 3 : Capulū Blancū la nordulū Perului ; c. Săn-Luca la sudulū Californiei meridionale ; c. Occidentalū la vestulū Americēi Rusești.

Muntii Americēi sūntū 7 :

Munții Alegani in Staturile-Unite.

Mun. Stănceși. Siera-Verde, Siera-de-los-Mimbre, Siera-de-la-Madre pitrecū de la nordū spre sudū Ame. septentrională.

Mun. Cordilierii Anzilorū pitrecū America meridională de la nordū spre sudū.

Mun. Braziliei.

Vulcanii Americēi sūntū 5 principalī :

Vu. Sântului-Ilie in America Rusască.

Vu. Ponocateplū in Mecsico.

Vu. Cotopacsi și vu. Pișinșa in Colombia.

Vulcanul Arechipa în Peru.

Lacurile Americii sunt 11 :

În America Septentrională: lacurile Sclavă și Vinipegă în Britania-Nouă; lacurile Superiorul, Michiganul, Huronul, Eria și Ontario la nordul Statelor-Unite; lacul Nicaragua în America Centrală.

În America Meridională, lacul Maracaibo în Colombia; l. Titicaca între Peru și Bolivia; și l. de-los-Patos la sudul Braziliei.

Fluviile Americii sunt 13 :

În America Septentrională sunt 7 :

Fl. Machenșia se varsă la nord.

Fl. Nelson se varsă în baia Hudson.

Fl. Săn-Lorențu în Oc. Atlantic.

Fl. Misisipi și Rio-del-Norte în go. Mexico.

Fl. Columbia sau Oregonul în Oc. cel Mare.

Fl. Colorado în go. Californic.

În America Meridională sunt 6 :

Fl. Madalena se varsă în marea Antilelor.

Fl. Orenocul, Amazonul, Tocantinul, Săn-Francisco și Laplata în Oc. Atlantic.

Riurile Americii sunt 15 :

Misuri, Ohio, Arcasans și riul Roșu se varsă în Misisipi. Ucaiale, Rio-Negro, Madeira, Topașos și Cșinpă se varsă în Amazon.

Casichiere bagă pe Orinocul cu Rio-Negro și Amazon; Aragai se varsă în Tocantin.

Paragai, Parana, Pilcomaio și Uragai formează pe Laplata.

Climatul. America cuprinde în genere un climat Oceanic, produs din mulțimea cursurilor de ape, din vecinătatea mărilor care și restrânge continentul la mijloc, din lacuri și mlaștini, asemenea și din nălțimile munților coperiți cu omete. Aceste toate produc o umezală care stăpără căldura țărilor

tropicale și favorează creșterea celei mai mari și mai bogate vegetații din lume. Temperaturile unora din țările ecuatoriale înse, sunt foarte nesănătoase p. cum a le Antilelor și Mecsicului, cari sunt supuse frigurilor galbene sau vomitului, ci stărpească teribilă.

Productele Americii sunt :

Regulă Vegetală. Vegetația Americii se deosebește prin caracterul său cel grandios, p. c. este giganticul maniolă, tulipierul (laliul) și bradul de Oregon naltă de 300 picioare. Între arbori se înseamnă : acaju, abanosul negru, abanosul roșu, lemnul galbăn, campeșa, brasiletul, sandalul, indigotierul, cactusul coșenic (cu insecte roșii ce dau carminul), vaniliul, mate sau ceaiul de Paragai, chinchinul, jalepul și ipecacuana.

Regulă Animală. Animalele Americii sunt mai puține de cât a le altor continente ; elefantul, girafa, ipopotamul, rinocerul, cămila, leul și tigru lipsesc. Înse se află : tapirul, lama, vigonia cu lână subțire, cuguarul, jacuarul, crocodilul rar, ear caimanul foarte comun și teribil ; bizonul, ursul ; șerpele sunătoriu, boa ; condorul sau vulturul mare, nandu sau struț de Maghelan, lilieci urieși, castorul, vulpea albastră sau isatis.

Regulă Minerală. America are cu abundență cele mai prețioase și mai folositoare minerale, așa este : diamantul și alte petre prețioase în Brazilia ; aurul în țările ecuatoriale : Mecsico, Guatemala, Colombia, Peru, Brazilia și mai cu osebire în California ; platină în Grenada-Nouă, Brazilia și Peru propriu ; argintul în Mecsico, Guatemala, Bolivia și Chili ; mercurul în Mecsico și Peru. Mineralele cele mai folositoare se află în Statele-Unite și Canada, p. c. : fierul, plumbul, arama, cărbunele-de-pământ, sare se afla mai în toate țările.

Etnografie. Populația Americii este peste 53,500,000 și se alcătuiesc din trei rase principale :

Rasa arămie cuprinde toate popoarele indigene sau indiene p. c.: pe Peceraî, Tehuelhegii sau Patagonii, Molucii sau Aracaniî, Puelcii, Peruvieniî, Şichitosû, Guaranisû, Caraibii, Carina (Canibalî), Mecsicaniî sau Aztechii, Teutaniî sau Camanhii, Siu (Osagii), Cerochi, Mohavchii, Huroniî, Irocoa. Şipevaiî. Eschimoşii, Aleuţii şi Ciucţii Americani.

Rasa albă cuprinde toate naţiunile de origine europeană statornicite în America p. c.: Englezii, Spaniolii, Portugezii, Ruşii, Daniî, Svezii, Olandezii şi alţii.

Rasa neagră la cari se cuprindă Negrii din Colonii şi din Haiti; cătră aceştii se pot adăogi rasele corcite p. c.: Mulatrii, Zambos, Mestacii şi Creolii.

Religiunea. De la statornicirea Europeilor cea mai mare parte din locuitorii Americii mărturisesc creştinismul. Între cultele idolatre ale indigenilor se deosebesce fetiicismul mai cu samă în America sudică: Sabeismul între Aracani, cultul Spiritelor între Siu, Cipevai şi alte popoare din America nordică.

Limbile Americii sunt numeroase şi mai atâte idiome câte popoare, aşa este: Azteca, Mecsicana, Peruviana sau Chişoa, Aracana şi altele. Albiî s'au păstrat limbile lor europene. Spaniola şi Engleza sunt cele mai răspândite, eară negrii vorbesc limba domnilor lor.

Impartirea. America sau lumea nouă se descoperi la 12 Octombrie 1492 de Cristofî Columb, eară numele se are de la Americus Vespucie cari o vizită la 1497. Ea fireşte se împarte în America nordică cu 22,040,000 k. p. şi 35.247,000 loc. şi în America sudică cu 16.630,000 k. p. şi 18.375,000 locuitori. America în privinţa politică se împarte în 24 de staturi:

În America nordică sunt 7: America Rusască, America Engleză, America Dană, Staturile-Unite, Mecsico.

În America centrală sunt 5 republici: Căatimala, San-salvador, Honduras, Nicaragua, Costa-Rica.

În America meridională sunt 12: Republica Grenada-Noue, re. Venețucla, re. Ecüatorială, Güianile, Imperiulü Braziliei, re. Peru, re. Columbia sau Peru de susü, re. Uragai, re. Paragai, re. Argintinã sau Laplatã, re. Chili și Patagonia.

AMERICA RUSASCÄ.

Notiuni generale. America Rusascã ocupã partea nord-vesticã a Americiei septentrionale mãrginindusã la nordü cu Oc. Înghețatü Arcticü; la ostü cu Britania-Noue; la sudü cu Oc. Borealü; la vestü cu strẽmtoarea și ma. Beringü avendü o împoporare de 60,000 locuitorü. Țeara se alcãtuiesce din partea continentalã și partea insularã.

Partea continentalã cuprinde la vestü capulü occidentalü sau alü Princepelü de Galü, earã la sud-vestü pe peninsula Alașca; aici pe la Țermuri se aflã câteva așãzãminte a le Companiei Rusesci p c : Fortu-Mihailü și Alecsandrovschi.

Partea insularã cuprind : Arhipelulü Aleutelorü sau a insulelorü Vulpoase cu cele mãi însemnate : Unalașca și Unimacü amãndouã cu vulcane; Arhipelulü Codiacü cu cea mãi principalã insulã Codiacü unde e portulü Alesandria-Sãn-Pavelü; Arh. Regelui Gheorghie cu cele mãi principale insule : Insula Princ. de-Galü (Principele Vales), și Sitca sau a Regelui Gheorghie cu cap. Nool-Arhanghelü scaumulü general gubernatorelui.

În anulü 1865 în urma unei negociațiuni dintre Rusia și Statele-Ûnite, Statulü Americiei rusesci aü trecutü sub administrațiunea Statelor-Ûnite.

AMERICA ENGLEZÄ.

Notiuni generale. America Englezã numiti Britania-Nouã se mãrginesce la nordü de baia Hudsonü și Oc. Arcticü; la ostü de Oc. Atlanticü; la sudü de Staturile-Ûnite; la vestü de America Rusascã cuprindendü 4,370,000 k. p. și peste 2,000,000 locuitorü.

Orografie și I d r o g r a f i e. Munții Britaniei-Noue sunt ramuri din munții Roșiozi (stâncoși) cari se întind spre vest; apele sunt Machenta, riul Minei de Aramă, r. Bah, Misisipi, Nelson, Savern, Albani, Săn-Lorențu. — Productele de căpitanie a le țerei sunt blănăriile.

Impartirea. Britania-Noue se imparte :

a). În țeri cu o administrațiune organizată :

Canada cari se alcătuesce din Canada de sus cu vine la nord și Canada de gios la sud, până la 1840 cându parlamentul Englez le-au întrunit.

CVEBEC pe Săn-Lorențu este cap. și scaunul generalu gubernatorului, politie foarte tare și cu marină neguțitorască.

Montreal într'o insulă din Săn-Lorențu, politie foarte comercioasă; și i cea mai împoporată din țeară (70,000 loc.).

Brunsvigulū-Noū se mărginesce cu Canada, Staturile-Unite, Baia-Fundi, Scoția-Noue și Săn-Lorențu, cu pământul plin de păduri și cu păscuire mare de scrumbii și morou.

Săn-Gion (Sântul-Ion) la gura fluv. d. a. n. este cap. țerei.

Aprape de țermure se află insula Cap. Breton cu cap. Sidnei, are mine de cărbuni.

Scoția-Noue este o peninsulă la sudul go. Săn-Lorențu însemnată pentru mulțimea porturilor bune ce are și pentru comerțul se cu blane.

HALIFACSU la Oc. Atlanticu, este cap. țerei, și are unul din cele mai frumoase și mai bine întărite porturi a le Americii.

Ter-Niobu (pământu-noū, Newloundland) se află în Oc. Atlanticu la ostul gol. Săn-Lorențu, are mai multe băi și porturi alese, pământul e sterpu și coperitu de omăt mai gümüătate de an. Acastă țeară e patria cănilor nuniți terre-neuve, însemnați pentru mărima, părul mătăsos, țaria și dibăcia inotatului lor.

Noulū-Sânt-Ionū este cap. țerei și are portu bun.

b). În țeri neorganizate, precum sunți :

Labradorul la nordul gol. Săn-Lorențu, e o peninsulă locuită de Eschimoși, între cari frații Moravi au statornicit câteva aşădemişte.

NENU este celă întâiu aşădemişte sau cap. țerei.

Menul Oriental se află la ostul măr. Hudson cu cap. A ũ g u s t a.

Menul Occidental sau Galia nouă, cuprinde totă țermulă apusană ală băei Hudson, cu celă mai însemnată aşădemişte la Fort-Iorcă aproape de gura Nelsonului.

Caledonia-Nouă, astă regiune mare se întinde între mu. Stâncoși și Oc. celă Mare cuprinzându pe: Georgia-Nouă, Cornvanul-Noă, Hanoverul-Noă și Norfolkul-Noă (insulele Cuadra și Vancouveru și ace a regiunei Caroline).

Regiunea lacurilor cu cap. For-Viliamă pe lacul Superior, e depositulă principală ală blaniloră din lăuntruă Americi nordice.

AMERICA DANĂ.

Notiuni generale. America Dană sau Grenlanda adecă pământulă verde se află între ma. Bațin și Oc. Arctică, cari după descoperirile din urmă nu este o peninsulă, ci o grupă de două sau trei insule mari cu mai multe altele mici. Climatulă este foarte rece, vara de totă scurtă și caldă; aice se află vulpi roșii și albe, epur și urși albi, eară vulturii suntă de o mărime înspăimântătoare. O parte din țermulă septentrională este ală Engleziloră, toată rămașița a Daniloră, a le căroră aşădemişte principale suntă la: Upernavică, Gothaabă, Fredericshaabă și Iulianshaabă aceasta are o împoporare mai numeroasă, eară în țeară se socotă peste 20,000 loc. între cari 6,000 Europei.

STATURILE-UNITE.

Notiunǎ generale. Staturile-Unite alcătuescǎ o întinsǎ republicǎ federativǎ. Pe la finele secolului alǎ 16-le Englezii s'aǎu statornicitǎ în America nordicǎ; puterea acestorǎ colonii crescēndǎ și cerēndǎ drepturile maiceǎ patriei lorǎ, se revoltarǎ la 1776 și Engletera dupǎ o luptǎ sǎngeroasǎ fu silitǎ a le recunoaște independința la 1783. Unile din Staturile-Uniunei, și anume cele de la sudǎ din 1861 voescǎ a se desbina, cǎndǎ cele de la nordǎ ținǎ uniunea, pēntrǎ cari se luptǎ.

Pusetura. Staturile-Unite se mărginescǎ la nordǎ de America-Englezǎ saǎu Britania-noue; la ostǎ de Oc. Atlanticǎ; la sudǎ de go. Mecsicului; la vestǎ de Oc. celǎ Mare și de Mecsico, avēndǎ la 5,812,000 k. p. și peste 23,000,000 locuit., între cari 2,500.000 suntǎ negri.

Orografie și Idrografie. Pǎmēntulǎ Staturilorǎ-Unite se brǎsdeazǎ de la sud-vestǎ spre nord-vestǎ de munții Apalași saǎu Alegani cari mergǎ mai paralelǎ cu țermlǎ Atlanticǎ; în Virginia se numescǎ mu. Alegani, în Pansilvania și Nețu-Iorcǎ mun. Albastri, în Nețu-Hampșir mu. Albǎ, cu vērvurile cele mai nalte Cataticǎ de 2050 mc. și Vașingtonǎ. Cursurile cele mai principale de ape suntǎ: Sacramento și Columbia saǎu Oregonul, ce daǎ în Oc. celǎ Mare; Sǎn-Lorențulǎ cu toți afluinții sei, Conecticutulǎ, Hudzonulǎ, Delavarulǎ. Suschehana, Potomaculǎ, Geamsǎ, Savanahǎ și Alatomaha în Oc. Atlanticǎ; Apalacicola, Mobilu și Misisipi în go. Mecsico. Staturile-Unite aǎ atǎtea lacuri în cǎtǎ i s'arǎ putea da numire de regiunea Lacurilorǎ; așa suntǎ: Lac. Miciganǎ, Superiorulǎ, Huronulǎ, Eria și Ontario, aceste doue din urinǎsǎ legate prin cǎderea Niagarei; mai suntǎ apoi lacurile secundare p. c.: Șamplenǎ, Boa, Oneida, Cǎiuga, Seneca, Gheorghie, Vinipiscoge. Între canaluri se înseamnă: Canalulǎ Nev-Hovenǎ, în Canada de ȝiosǎ 330 chil. canalulǎ celǎ mare Eria 583 chil., can. Pensilvanicǎ 1100 chil.

cari trece Aleanții și unește pe Suschehana cu Ohio, ca. Casapeac-și-Ohio 530 chil. canal. celū Mare Ohio 488 chil., canal. Miami 287 chil., ca. Vabaș-și-Eria, și altele mai multe.

Climatul și Productele. Pretutindinea eara este lórte friguroasă și vara foarte caldă pentru lăținea țerei. Pămēntulū dintre Oc. Atlanticū și Misisipi este roditoriu și bine cultivatū; aceliū dintre Misisipi și mu. Stāncōși e plinū de savane; aceliū dintre munții Stāncōși și Oc. celū Mare este roditoriu. Dintre vegetale toate cerealele p. c.: și tiutūnuhū se cultivatează cu succesū; orezulū, indigo, bumbaculū crescū de minune la sudulū bāci Șesepeacū; trestiei de zaharū nu'i merge bine de cātū în Luiziana și Georgia. Dintre animale se iuscamnā la sudū: crocodilulū, jaguarul, papagalii, paserea-muscā; caīmanul, șerpele-sunātoriu, bizonulū, cerbulū de Virginia, urșii cei mai teribili, curcani selbatici

Industria și comerciulū. Activitatea Anglo-Americanilorū este pentru agricultură, comerciulū maritimū și labricarea celorū mai trebuitoare și utile lucruri. Comerciulū este foarte mare și se face cu toate continentele lumei.

Guvernamentul Staturilor-Unite este o republică federativă cari se administrează de unū președinte și unū congresū, alcătuitū din Camera reprezentanțilorū și Camera Senatorilorū; aceste pentru interesele comune a le staturilorū, carā pentru cele particulare saū locale fie-care īndeosebi se administrează. Președintele se alege pentru 4 ani.

Impartirea. Staturile-Unite se alcătuescū din 27 staturi, 3 teritorii și 3 districte cu aceliū federalū.

VASINGTON pe Potomacū este cap. districtului Columbia și a Staturilorū-Unite. Această politie aū fostū lundată la 1792 în onoarea generalului Vasingtonū liberatorulū Americēi, și spre a fi și scaunulū congresului federalū, carile ținu cea întâiu ședință a sa la 1800.

Bostonū cu portū lórte bunū, este patria lui Franklinū

inventatorul paratonerului și unul din fundatorii libertății Americane. Boston, este una din cele mai frumoase și mai comerciale poliții ale Statelor-Unite. În această poliție începu revolta, cari adusă după sine neatărnarea St.-Unite. Celu întâiu rebelu ce a deschis Americanii insurgenți, Englezilor a fostu sub zidurile acestei poliții.

Nei-İorcă, la gura fluviulu Hudzon este poliția cea mai impoporată și mai comercioasă din St.-Unite. Ea fu arsă în timpul rebelului de neatărnare și în urmă earăși s'a rădicat. Aice se află unu Colegiu, unu arsenalu pentru construcțiunea vaselor și 203.000 locuitori.

Baltimora portu foarte comerciosu la bacia Șasepeac.

Filadelfia pe Delavaru în Pansilvania este una din cele mai frumoase și mai înflorite pol. ale Americii, ea până la 1800 fu scaunulu congre-ului, portulu său este foarte comercios.

Orleanulu-Nou pe Misisipi la go. Mexico, fu fundata de cătră Francezi, în catu și cea mai mare parte dintre locuitori suntu de origină franceză. Ea este cap. Luizianei țeară foarte întinsă, cari s'a rădicat de la Francezi la 1803.

Rihmondulu este cap. Virginiei și a Statelor care la 1861 a rădicat să se desfacă de Uniune.

Să n-F r a n c i s c o, e cap. Californiei, ea la 1848 abia numera cateva bordece și astăzi are peste 8000 case și 65,000 loc.

În apropierea capulu din golul Californiei în anul 1850 s'a rădicat unu mare numeru de ruine, templuri, case, piramizi înalte de peatră, ziduri de granitu și coloane acoperite cu ieroglifice, cari toate mărturisesc că în cea mai bătrână vechime a rădicat acole o ginta, acumu de totu stănsă, a căreia istorie cu ea s'a rădicat înmormentat. Asemănarea acestor ziduri și monumente cu acele ale Egiptulu vede-rează, că aceste doue țeri, atâtu de depărtate și despărțite de mări erau odinioară legate prin uscatur. Indienii pământeni vorbesc despre o națiune mare civilizată ce aru fi esistat acole înainte de deluviu.

Aceste descoperiri cu acele a le Palancei vederează că America numită lumea nouă, este poate cea mai veche dintre părțile pământului.

M E C S I C O .

Notiuni generale. Spaniolii la 1521 prin Ferdinandu Cortezu au supus Mecciculu, eara la 1820 s'au deslipitu de maica loru patrie, alcatuindu o republica federativă.

Insetura. Confederațiunea Mecciculu se mărginesce la nordu cu Stat.-Unite; la ostu cu ma. Antileloru și gol. Meccico; la sudu cu Oc. celu Mare și Cuatecala; la vestu cu Oc. celu Mare, cuprindeudu 2,400,000 k. p. și 8,000,000 locuitori.

Orografie si I d r o g r a f i e. Pământulu Mecciculu este unu podisu ridicatu de 2000 metre peste Oc. celu Mare și go. Meccico, petrecendusă de mu. Cordilieri cu ramurile Siera-Mimbre, Siera-Madre și podisulu Anahuacu. Intre apele sale se inseamna Rio-del-Nopte ce da in go. Meccico; Rio-de-Sant-Iago și Colorado in Oc. celu Mare.

Impartirea. Republica Meccico cuprinde 18 statuti, 1 districtu federalu și 3 teritorii. Iucatanulu nu de multu s'au despărtitu de Meccico.

Meccico pe unu podisu naltu este cap. republicei și una din cele mai frumoase politii a lumii noue; are multe monumente; in catedrala sa este o candelă de argintu de o marime colosală. Pe lacurile de lengă Meccico se vedu plutindu gradini in florite ce stau pe plute. Elu a fostu până la 1867 Iunie, capitula Impărației, avendu pe Maximilianu de chelu, pe care l'au sinetiatu Republicanii.

Guadalascara este insemnată pentru minele sale de auru și de argintu.

Puebla este adoua politie după Meccico, aice in luna lui Maieu 1862 Francezii sură bătufi de Meccicani.

Guanaacșuata are cele mai bogate mine de argintu din lume.

Vera-Cruț ă portă la gol. Mecsico foarte comerciosă și întărită.

Oacsaca stă într'o vale celebră pentru bogăția vegetației și pentru climatul său celă dulce.

Ostenă cap. republicei Tecsasă cari s'aă lipită de Staturile-Unite la 1845.

C Ū A T E M A L A

Notiuni generale. Căatemala saă cele cinci Staturi-Unite din America centrală se mărginesce la nordă cu re. Mecsico ; la ostă cu istmulă Panama și marea Antileloră și la sudă și vestă cu Oc. celă Mare.

Aceste cinci republici la 1839 s'aă deslăcută, alcătuintă de atunci fie-care din ele căte o republică separată.

Căatemala are 500,000 k. p. și 500,000 locuitori.

CUATEMALA-NOVE pe Rio-das-Vacas erte cap. republicei, are o universitate, doue colegii, o academie de arte frumoase și este scaunulă ună arhiepiscopă.

SAN-SALVADORŪ.

Pusetura. Spre sud'ostă de la Căatemala se allă republica San-Salvadoră, are 91,300 k. p. și 280,000 locuitori.

SAN-SALVADORU la Oc. celă Mare este cap. republicei, politie industriosă și comerciosă ; la 1839 fu ruinată de varsarea ună vulcană, la a căruia picioră se și allă așternută.

H O N D U R A S.

Pusetura. Republica Honduras se allă mărginită la nordă și ostă de ma. Antileloră ; de republicile Nicaragua și San-Salva-

dorū, și la vestū de Cūatemala, cuprinđendū 300,000 k. p. și 350,000 loc. Pământulū este adăpatū de riulū Ula-Occidentalū și de Nievo-Segovia, e roditorū, are pășuni grase și mine de aurū și argintū; climatulū inse este umedū și nesănătosū.

COMAĪAGA este cap. republicei, ea se numea mai întâiu Valadolidū

N I C A R A G A.

Pusetura. Republica Nicaragua se mărginesce la nordū cu rep. Honduras, la ostū cu ma. Antilelorū; la sudū cu rep. Costa-Rica și la vestū cu rep. San-Salvadorū cuprinđendū 550,000 k. p. și 390,000 loc. Pământulū se pitrece de Anzi, cari aū munți vulcani; dintre vegetale crește: cacao, indigo, bumbaculū ș. l. t. În țeară se află laculū Nicaragua, lungū de 193 chil. și largū de 77 chil.

LEONU aproape de laculū Managa este cap. Republicei.

C O S T A - R I C A.

Pusetura. Republica Costa-Rica se mărginesce la nordū cu Nicaragua; la ostū cu America meridională și ma. Antilelorū; la sudū-vestū cu Oc. celū Mare cuprinđendū 230,000 k. p. și 180,000 locuitori. Pământulū are mine de aurū.

SAN-JOSE DE COSTA-RICA este cap. republicei.

GRENADA-NOUE.

Pusetura. Republica Grenada-Noue cari făcea parte din Colombia se mărginesce la nordū cu ma. Antilelorū; la ostū cu re. Venețuela; la sudū cu re. Ecūatorială și Imperiulū Braziliei; la vestū cu Oc. celū Mare și America centrală, cuprinđendū 743,000 k. p. și 2,200,000 locuitori.

Orografie și Idrografie. Republica aceasta se întinde de ramurile Anzilor, și de a le mu. Chindiu alu căruia vârfu culminatoru Tolima este de 5584 me. naltu; asemenea vârfurile Picașo și Horneta din mu. Santa-Marta trecu de 5,800 me. naltime. Pământulu de și muntosu este roditoriu și plinu de păduri foarte bogate în lemn; are vegetale tropicale și mine de aur, argintu, platină la Șoco, smaragdū la Muzo aproape de Bogota. Apele care'lu adapă suntu: Șagră, Atrato, Magdalena, Cauca, Bogota, Orenoculu și Săn-Juanu.

Împartirea. Re. Grenada-Noue se împarte în 20 provincii, ea se deslăcu de rep. Colombia la 1831.

SANTA-FE-DE-BOGOTA pe Bogota deasupra unui podișu naltu este cap. republicei.

Cartagena are portu escelentu ce comunică cu marea Antileloru.

Panamă cu portu la Istmul și golf. d. a. n. la Oc. cel Mare. Marinita renumită pentru minele sale de aur și argintu

VENEȚUELA.

Pusetura. Republica Venețuela se mărginește la nordu de m. Antileloru și Oc. Atlanticu; la ostu de Guiane; la sudu de Brazilia; la vestu de Grenada-Noue, cuprinđendū 905,000 k. p. și 1.300.000 locuitoru.

Orografie, Idrografie și produse. Prelungirea Anziloru orientali suntu munșii ce petrecu Venețuela, cară Orenoculu. Metu, Rio-Negro și canalulu Casichiaru suntu apele ce o adapă. Cacao de Caracasu sau Caracu și tutiunulu de Variosu suntu renumite. Basenurile Orenoculu și a le Amazonulu cuprinđu întinse lanosu. Republica Venețuela are 4 prov.

CARACASU într'o vale adaptă de Gaira este cap. republicei. Gaira politie cari servește de portu la Caracasu.

Maracaibo portu la strâmtoarea dintre lacul și golul Maracaibo.

REPUBLICA ECŪATORIALĂ.

Pusetura. Republica Ecūatorială se mărginesce la nordu cu Grenada-Noue și Venețuela: la ostu cu Brazilia; la sudu cu Peru; la vestu cu Oc. celu Mare, cuprinđendū 860,000 k. p. și 700,000 locuitori.

Orografie și Idrografie. Ţeara se pitrece de doue lanțuri paralele a le mu. Anzi cu vėrvulū Cimborasu naltū de 6700 metre, asemenea vulcanulū Picinca naltū de 4900 metre. Apele suntū: Tunguragua sau Marañonul de susū, l cacle sau Apurimacū cari dā in Amazonū. Bogāțiile pāmēntului suntū ca și a le Grenadei-Noue. Ţeara se imparte in 3 provincii.

Cvito așternutā pe unū podișū dintre Cordilierii orientali și occidentali este cap. re. se favorează de unū climatū foarte plăcutū, și este comercioasă și industrioasă.

Guīachilū portū la Oc. celu Mare.

G U I A N A .

Pusetura. Guīana la nordu și ostu se mărginesce de Oc. Atlanticū; la sudu de Brazilia și la vestu de Venețuela, împărțindusā in 3 părți:

Guiana Englezā se aflā între Venețuela și Guiana Olandezā, avendū 197,000 k. p. și 127,000 locuitori, cu unū pāmēntū de o rodnicie nespusā și pururea împodobitū de cea mī frumoasă verdeașā, arbori in floriși și rodiși. Secerișurile de orezū, grāū, și altele, de nu e labulosū, se facū până și de 8 ori pe anū.

Jorjstovnū sau Stabrocū la gura fl. Demerari este capitala țerei.

Guiana Olandeză se afla la ostul celei precedente cuprindendă 1150 k. p. și 60,000 loc. din cari la 40,000 sunt sclavi.

Paramaribo pe fluviul d. a. n. este cap. țerei.

Guiana Franceză se află la ostul celei Olandeză, între Brazilia și Oc. Atlantică, are 150,000 k. p. și 23,000 locuitori.

Caïena este cap. țerei și se află în Insula d. a. n. are o schele întinsă, aici Franția deportează pe esilații săi.

B R A Z I L I A.

Pusetura. Imperiul Braziliei se marginesce la nord cu Guianile; la ost cu Oc. Atlantică; la vest cu: Uragai, re. Argentină, Paragai, Bolivia, Peru și re. Ecüatorială, cuprindendă 7.500.000 k. p. și 7,000,000 loc.

Orografie și Idrografie. Brazilia se țese de munți între cari lanțul cel mai mare e acel care se întinde pe lângă Uragai până în Oc. Atlantică sub nume de Serado-Mară. Un alt lanț numit Sera-do-Espinhaso, și altul cari pitreacă prin centrul Braziliei Sera-dos-Vertantes, eară spre nord se întind Cordilierii Paracaima. Cursurile de ape sunt foarte numeroase și mari. Amazonul adapă țeara la nord de la apus spre resărită cu afluiții săi, apoi Paranaíba. Săn-Franci-co, Paruiba și prin cursurile superioare ale fl. Uragai, Parana și Paragai.

Productele. Brazilia are mari bogății din trusele regnurile: petre precioase, aur, platină. Lemnul brasilet, cauciucul, plante medicinale și mai toate colonialele; dintre animale se înseamnă boii selbatici cari rățăcesc în cădurii. Industria e foarte puțină naintată și comerțul din năuntru nu are nici caualuri, nici drumuri de feră.

Guvernamentul este constituțional. Imperiul se împart în 18 provincii, sub-impărțite în comarce.

Rio-Janeiro la bacia d. a. n. este cap. Imperiului, scaunul

Guvernamentului și una din cele întâi piețe comercioase din lume. Bahia saŭ San-Salvadorŭ la baiea Todos-os-Santos (a Turorŭ-Sfințilorŭ) are unulŭ din cele mai frumoase porturi a Americii.

Mato-Groso, este însemnată pentru minele sale cele bogate de aurŭ.

Vila-Diamantina (Tigiŭco) cap. dist. Diamantino e renumită pentru diamantele ce se exploatează acolo.

Goiaŭ e celebră pentru minele de aurŭ și diamantŭ.

Fernambuco saŭ Recife portŭ întinsŭ și comerciosŭ. În apropiere se află:

Olanda politică însemnată pentru grădina sa botanică.

P E R U.

Pusetura. Republica Peru la nordŭ se mărginesce de re. Ecŭatorială; la ostŭ de Brazilia; la sudŭ de Bolivia și la vestŭ de Oc. celŭ Mare, cuprinđendŭ 1,400,000 k. p. și 1,700.000 locuitori.

Orografie și Idrografie. Pământulŭ este petrecutŭ de lanțulŭ celŭ mare alŭ Anzilorŭ și alŭ ramurei ce încăleacă laculŭ Titicaca, cu vârvurile cele mai nalte din America. Între vulcani se înseamnă: Gualatieri și Pișu-Pișu, Nevadosŭ de Sorata nalțŭ de 7896 mc. și Ilmani de 7500 metre. Apele ce adapă pământulŭ suntŭ; Tunguraga superiorŭ și Apumurimaculŭ superiorŭ, Paro, și altele.

Lima aproape de gura Rimaculŭ este cap. Republicei, politică foarte industriosoasă și privită ca cea mai bogată din America sudică.

Calao este portulŭ Limei, locŭ tare.

Cusco fu vechea cap. a Incasilorŭ la nordulŭ Titicacii pe unŭ podișŭ foarte ridicatŭ.

Lorivoha e însemnată pentru minile cele bogate de argint care se află în vecinătatea sa la Pasco.

Huancabelica are cele mai bogate mine de mercur din Lumea-Noue.

B O L I V I A.

Pusetura. Republica Bolivia sau Peru de sus se mărginesce la nord cu Peru; la est cu Brazilia și Paragai; la sud cu La-Plata; la vest cu Peru și Oc. cel Mare; ea cuprinde 1,300,000 k. p. și 1,700,000 locuitori.

Numele Bolivia ei vine de la generalul Bolivar care ia căpătăt nealărnaea, eară pentru înălțimea pământului s'au numit Tibetul Lumei-Noue.— Munții Anzi o pitrecă, între cari se înseamnă Siera-Cohabamba, eară la sud-vest este deșertul Atacama. Apele ce o adapă sunt: Purusă, Mamore și Guapore afluiși ai Amazonului, Paragai central și Pilcomaio superioră. Bolivia are mine de aur la Nevado-d'Ilimani, și de argint la Potozi.

LA-PLATA sau Șuchizaca este cap. întregii republici. Ea se numesce ast-fel de la minele sale cele înăvuite de argint ce le are în vecinătatea sa.

LA-PAJU cap. provinciei de a. n. are mine înăvuite de aur.

POTOZI aproape de Pilcomaio e renumită pentru minele sale cele abondente de argint cari se lucră de 3,000 de mineri, și sunt al doilea după acele de Guanacsato din Meccico.

U R A G A I.

Pusetura. Republica Uragai sau Cisplatină se mărginesce la vest și sud cu rep. Argentină; la est cu Oc. Atlantică și la nord cu Brazilia; are 260,000 k. p. și 250,000 locuitori.

Pământul se adapă de Uragai, Laplata, Rio-Cuareimū și Rio-Negro, are pășuni întinse cari se pască de turme numeroase. Republica se împarte în 9 departamente.

MONTEVIDEO cu portū pe La-Plata este cap. republicei.

Sacramento politie tare cu portū pe La-Plata.

P A R A G A I.

Pusetura. Republica Paragai se află între fluviile Paragai la vestū și Parana la sud'ostū cuprindendū 230,000 k. p. și 300,000 locuitori. Ţeara est plina de leare selbatice, tărtoare primejdioase și insecte supărătoare; produțiunea vegetală e foarte variată și bogată cu care face comerciū însemnatū. Republica se împarte în 20 cercuri.

ASOMISIONU pe Paragai e-le cap. republicei, face comerciū cu pei, lemne și mate (ceaīu de Paragai).

Vila-Rica la centru produce ceaīu multū.

L A - P L A T A.

Pusetura. La-Plata saū rep. Argentină (numită și Staturile-Unite de La-Plata) se mărginesce la nordū cu Bolivia, Paragai și Brazilia; la ostū cu Oc. Atlanticū și Uragai; la sudū cu Parana și la ve-tū cu Hili, cuprindendū 2,360,000 k. p. și 1,400,000 locuitori.

Pământulū în partea sud-vestică cuprinde Pampasū; în Anzi suntū metale precioa-e; La-Plata saū riul de Argintū, Uragai Parana, Paragai, Pilcomaño, Vermegio și Rio-Negro o adapă. Industrie mai că nu e-te, cară comerciulū e ne'nsemnatū.

Gubernamentul. De la 1853 confederațiunea alcătuesce doue staturi deosebite.

Rep. Argentină saū La-Plata cu 13 provincii.

BALSADA sau Parana pe riuul d. a. n. este cap. republicei. Rep. Buenos-Aires cu 14 provincii.

BUENOS-AIRES pe Laplata in mijlocul unei câmpii roditoare este cap. rep. Ea se numește astu-lelu de la curățenia aerului seü.

H I L I :

Pusetura. Rep. Hili se află între Anzi și Oc. celü Mare, mărginindu-să la nordü cu Bolivia, la ostü cu rep. Argintinä; la sudü cu Patagonia; la vestü cu Oceanulü Pacinicü sau Mare, cuprinde 260.000 k. p. și 1.400.000 locuitori.

Munți Anzi din Hili cuprindü 14 vulcani și aü: argintü, aurü și mercurü; între ape se înseamnă la sudü Biobio cari desparte pe Hili propriü de Arocania ce face parte din elü; locuitorii Arocani suntü indigenii cei mai civilizați ai Americii; ei suntü neatärnați.

SANT-İAGO este cap întregii țeri și a Hiliului propriü, politica'i supusă la multe cutrenure de pământü.

Valparezö este celü mai bunü portü din Hili și'i politie foarte comercioasă.

Concepția este a doua politie din Hili.

Valdivia e unulü din cele mai bune porturi a le Americii sudice.

Cachimba are portü bunü și mine bogate de aurü.

Sän-Carlosü și **Castro** politici principaie din Insula Hilo.

P A T A G O N I A.

Pusetura. Patagonia sau pământulü Maghelicü se află la capätulü despre sudü alü Americii, mărginindu-să la nordü cu Hili și re. Argintinä; la ostü cu Oc. celü Mare; cuprinde

1,000,000 k. p și 120,000 loc. împărțiți în mai multe triburi, renunși pentru statura lor ce naltă peste 2 metre; ei trăescă cu vênatulă și păscutulă. Pământulă se pitrece de Anzi cari se sfârșescă la Capulă Frovradă și se adapă de Rio-Negro.

Insulele cele mai de căpitenie ce se află în împregiurimea Patagoniei suntă :

Insulele Malvine saă insulele Falclandă. Spaniolii și Englesii ș'aă statornicită așezăminte, pe cari astădi le-aă părăsită.

Pământulă de focă despărțită de continentă prin străntoarea Maghelană. Elă se alcătuesce din mai multe insule foarte apropiete între ele. Clima este foarte rece și locuitorii suntă mizerabili. De cătă-va timpă Englezii aă statornicită în insula *H o n a r o* ună așezământă menită pentru a asigura adăpostă vaseloră ce inoată în aceste regiuni pentru pescuirea balenei.

G e o r g i a - N o u e la ostulă Pământului de Focă, descoperită de cătră Cooc la 1675, este nelocuibilă din pricina frigului.

I N S U L E L E .

Pusetura. Antilele numite și Indiile occidentale, suntă insulele așezate între amëndoue Americile ; ele aă în totulă la 250,000 k. p. și peste 3,000,000 locuitorii.

Aceste insule puse cu totulă în zona toridă aă doue anotimpuri, unulă ploiosă și altulă secă, aă toate productele intertropicale, aă frigurile galbine, furtune cumplite și cutremure de pământă înspăimântătoare. Indigenii s'aă esterninată de cătră Spanioli.

Antilele se împartă în 4 grupe : Insulele Lucaie saă Bahama ; Antilele-mari ; Antilele-mici saă Insulele vântului și Insulele de subvântă.

Lucaile saă Bahama aă 270,000 locuitorii, suntă 500 la numără și'să grupate pe doue bance de nășipă, una mare și alta mică, pe banca mare se află insula Măței, de bună scamă

Guanahani sau Săn-Salvadorū, cari fu celū întâiu pământū călcatū de Cristoforū Columbū la 1492.

Antilele mari suntū patru la numărū.

Cuba la vestū are 133,000 k. p. și 1,200,000 locuitorī, este a Spaniolilorū și'i cea mai mare dintre Antile, ea are de cap. pe *Havana* pol. foarte comercioasă, unulū din cele mai tari punte din lume. *Sant-Iago de-Cuba* are portū întăritū si mine de aramă.

Jamaic e este a Englezilorū, are 380,000 locuitorī și se află spre sud'ostū de la Cuba. *Chingston*ū în fundulū unei băi apărată de doue citadele este pol. principală. Rumulū de *Jamaica* este foarte renumitū în privința calității sale.

Haiti numită *Ispaniola* sau *Săn-Domingo* are 760,000 locuitorī și aū alcătuitū o republică până în 1860 cândū s'aū anecsatū Spaniei; Pământulū sēu celū roditorū aū făcuto a se pronumi regina Antilelorū; produce zaharū, rumū, cafe, bumbacū, cacao, indigo; *Porto-Principe* este cap. politic foarte comercioasă, cu portū bunū, inse nesănătoasă. *Cap-Haitien*ū în acăria vecinătate cresce celū mai bunū zaharū. *Santo-Domingo* vechea cap. a Insulei și cea întâiu pol. ridicată de Spanioli în Lumea-noue.

Porto-Rico este cea mai mică și mai apusană dintre Antilele mari, ea stă sub Spanioli, are 380,000 locuitorī. *Porto-Rico* sau *Săn-Janū de Porto-Rico* este cap. și are portū întăritū.

Antilele mici se stăpēnescū de cincī puteri Europeene :

În. *Săn-Bartelemi* cu 100,000 loc. este a Svezilorū.

Săn-Eustihie și *Saba* cu a treia parte din *Săn-Martin*ū este a Olandezilorū.

În. *Sănta-Cruce*, *Săn-Ion*ū și *Săn-Toma* care'sū din cele 20 a le Vergurei, suntū ale Danilorū.

În. *Martinica* cu 118,000 locuitorī are de cap. pe *Fortulū-Francezū* cu portū escelentū și este renumită pentru cafeoa sa.

In. Cvadelpa se desparte în done de riulu Sarata, are de cap. pe Poanta-Pitre. Aceste doue suntă ale Franceziloră.

Cele mai multe din Antilele mici se stăpănescă de Engleză, așa suntă :

Insulele Vergurei, Anghila, Barbuda, Săn-Cristoforă saă Săn-Chită, Antigoa, Dominica, Sănta-Lucie, Săn-Vincențu, Barbada, Grenada, Tabago și Treimea carei cea mai mare și mai sudică din Antilele-mici.

In. de Sub-ventă se află la sud'ostulă Marei Antileloră. Ele se stăpănescă de cătră Olanda și Venețuela.

Olanda stăpănesce pe cele mai despre apusă cu cea mai mare din ele Cirusa o acăria cap. este Vilhelstad. Pământulă insulei e munto-ă și sterpă, cu toate aceste unile localități producă: zahară, indigo, fufiună și portocale. Insula e renumită pentru lichiorulă ce se fabrică acolo numită Cirusao.

Venețuela pe cele de la resărită cu cea mai mare din ele Margarita (Perla) unde se păscue odinioară multă mărgărintăriulă. Asomsionă este cap. insulei.



NOȚIUNE ISTORICĂ ASUPRA DESCOPERIREI AMERICEI.

Unu omu de geniū numitū Cristoforū Columbū, care-tisă multū și călătorisă multū, cugetă că ar ființia din colo de mări o lume necunoscută în lumea cé vechiă. Cugetarea acésta crescu, se întări în spiritul seū; elū voia se mērgă la descoperirea acestei lumi, dară ȳ trebuia o corabie și marinari supuși ordinilor sale, fuse elū nu era avutū. În cursū de douē decī ani elū cerșitori corabiū de pe la regi, imbiinduī se le deie o lume; și regii și popórele il trătară de nebunū. În fine, Ferdinandū și Isabela, regi ai Castiliei și ai Aragonului, dădură trei miserabile bastimente în dispozițiunea sa.

Elū poru din portul de Palos plinū de bucurie și de speranțiă, și se odihni la Insulele Canarie. Apoi elū apucă în noianū, și în curēndū elū pluti sub unū cerū strein. Pământul nu se mai videă, marinarii se puseră pe gânduri, privirile lor cele îngrigete întrebaū adese acéstă nópte în care ei nu vidēū de câtū stele necunoscute. De mai multe ori ei luară nourii dreptū pământū; și, recunoscēnduși amăgirea lor, ei cădeaū într'o descurajare posomorită. Obosiți de a mai spera înzedar, ei se revoltară contra lui Cristoforū Columbū, și'si făcură grozavul planū de al omori. Columbū ȳ linișci, elū căpetă de la dēnșii ca ei se mai plutiască încă trei zile, și că după acestu timpū, dacă lumea nouē nu s'ar înfăcioșia lor, elū ȳ va duce însuși în Europa.

De sigurū că elū nu dormia. Dia el arăta o linișce deplină; și noaptea pe tilacul seū (patū atărnatū), elū căuta, și chiăma din toată inima sa acea lume, visul, gloria vieției sale. De odată, la douē óre după međul-nopței, vasul Pinta dedu semnū că ajunge de pământū. Darū, era pământū: acéstă massă négră, care se desemna pe ape, era pământū, era o in-ulă necunoscută. Adoa și diminétiă, Columbū nuscă stăpănire pe acé-

stă insulă în numele lui Ferdinand și a Isabelei, regele Castiliei și al Aragonului.

Cândă se înturnă în Europa, elă dusă cu densulă ómenă din acéstă lume nouă, și reveni în America încărcatū de onóre și de dignitățî.

Isbăndile lui cele mari îi făcură inimici: lău acuzatū la Ferdinand și Isabela că el voieșce a se subtrage de sub ascultarea lor; elă aū fostū pusū în lere și condusū în Spania, unde el se justifică. Nu iaū fostū de ajunsū că aū perdutū încrederea regelui și a reginei el vėdu încă pe unū streinū, Americ Vespuce răpindul gloria de a da numele scū acestei țeri pe care elă aū descoperitō.

De abia esistența Americii au fostu publicată, că o mulțime de aventurieri, de glorie saū de lăcomie, se aruncără pe aceste țernuri așa de îndelungatū timpū necunoscute. Pizarre cuceri Peru; Ferdinand Cortez frumosul și infloritorul imperiu al Mecsicului; apoi, Francesi, Englesi, alergără spre a pune și ei mână pe cateva din aceste țeri, despre care se publicaū minuni.

Ninorociți Americani au fostū jăfuiți, omoriți saū reduși în sclăvie, și apoi prin ce mai de crușimi!!



OCEANIA.

GEOGRAFIA FISICĂ A OCEANIEI.

Pusetura. Oceania sau Australia se alcătuesce din toate insulele cuprinse între alu 35° lățime nordică și alu 56° sudică, și între alu 91° lungime estică și alu 109° lungime vestică. Suprafacia sa este evaluată la 10,631,000 k. p.

Configuratiunea. Olanda-Noue este o insulă încungiu-rată de o adevărată lume insulară; ea se află între Oc. Indicu și Oc. celu Mare, înfășoșază contururi uniforme, fiindu că țernii sei nu'su încarcați de golfuri mari, n'are nici peninsule mari; singura peninsulă ce se poate deosebi este Iorcă în partea nord-vestică; între golfuri sunt: Gol. Carpentaria la nordu, Span-seru și Vincentu la sudu. Olanda-Noue e așa de apropiată de lumea veche, în cătu se poate socoti că este o porțiune des-părțită de Asia, de aceea mulți și numără la Asia unele din in-sulele Oceanice p. k. pe Malisia. N'arū fi absurdu de a crede că ea a fostu când-va unită cu Asia p. k. e America sudică cu cea nordică, prin vr'unu istnū, a le căruia urme încă se ve-derează prin lanțulu celu urmăritu din insulele Sonde.

Muntii. Între munți se înscamă Arfacu în Papuazia naltu de 4288 mc. pisculu Balbi în In. Bughenvilū din Arhipelulū Sa-lomonū naltu de 3223 mc. Mona-Roa din Arh. Havaī naltu de 4107 metre; Mona-Coa, de 4029, metre; Mona-Vororaī de 3288 metre.

Etnografie și religiunea. Populațiunea Oceanicei se so-coate la 25,000,000 locuitorī.

Indigenii lumei-maritime se potū împărți în douc rase deo-sebite, în acea Mal-ză și în acea neagră-australă.

Triburile rasei maleze stau împreună în toate insulele Poliniei; acele ale rasei negre-australe sunt: în Olanda-Nouă, Guinea-Nouă (Papua), Diemenia, Britania-Nouă, Irlanda-Nouă, Arhipelagul Saloman, Arh. Laperus, Ebridele-Nouă, Caledonia-Nouă. Popoarele Maleze de și despărțite prin mări întinse vorbesc mai totu aceleași limbi surori și au moravuri blânde. Popoarele negre-australe sunt într'o stare grosolană, fiindu mai multu saū mai puțin selbatice și chiar antropofage. Culturile lor sunt idolatre, persoanele poporului se socot sante și fiecare șefu de tribu e și pontificelu seū. Creștinismulu au începutu sa se întinde prin Polinisia p. k.: în Tahiti, Havaï, Arhipelagul Coocū, în. Mariane, Olanda-Nouă și Diamantina. Papua-sii sunt mahometani.

Impartirea. Oceania se împarte în 4 părți: I. Melasia; II. Melanisia. III. Micronisia. IV. Polinisia.

M E L A S I A.

Melasia numită odinioară Notasia saū Arhipelagul Asiaticū cuprinde insulele Sondei: Borneo, Celebes, Molucile și Filipinile. Aceste insule s'au tratatū mai pe largu la continentul Asiei.

M E L A N I S I A.

Melanisia saū insulele negrilor, numită și Australia, are pământuri pâlite de razele soarelui și s'au pustii ca și deșerturile Africei. Între Insulele Melaniei se însamnă:

OLANDA-NOUE ea este cea mai mare din toate insulele Oceaniei, are la 12,500 c. p. și se numi astfel de la Olandei cari o descoperiră pe la 1600. Năuntru insulei e deșertū și se cunoaște puțin. Mura e fl. celū mai mare; afluijii seī sunt: Darlingū și Murumbidge. În partea ostică O-

landa-Nouă e petrecută de munții Albastri. Indigenii sînt într-o stare cu totul selbatică; Englesii sînt statornicită patru districte mari: Galia-Nouă meridională, cu capitala Sidnei, Provincia Victoria cu cap. Melburn, Australia de sud cu cap. Adelaide și Australia occidentală cu cap. Pertu.

SIDNEI cu portulă Jackson, este unul din cele mari și mai frumoase porturi din lume, și stă spre nord de la Botani-Bai, locul unde se așază mai întâi colonia. Sidnei este cap. posesiunelor Engleze din Oceania.

Paramunta polie frumoasă. Englesii mai sînt așazămintele la riulă Cocostărcilor pe țărmulă occidentală.

În Tasmania numită de cătră olandedii Pământulă Diemen se află la sudulă Olandei-nouă, de cătră care se desparte prin strămoarea Basu. Hobart-Town este cap. în Arhipelurile ce se țin de Melanisia sînt:

Insulele Amirotaței, la nordulă Guinei-Noue, numite așa de la cea mai principală dintre ele.

Arh. Britaniei-Noue alcătuită din insulele Britania-Noue, Irlanda-Noue și Hanoverulă-Nou.

Arh. Salomonă la sud-ostulă Britaniei-Noue cu cea mai mare parte dintre insulele sale foarte roditoare și muntoase.

Arh. Luizia dă descoperită de cătră Francezii.

Insulele Vanicoro, numite și Arhipelulă Laperusă de la descoperitorulă loră Laperusă carele acolo se ucisă de cătră insulanii, și la 1828 i se găsi numai sfărmăturile vasului. Elă fusă trimisă de cătră Ludovică XVI spre descoperirea Oceaniei celei încă puțină cunoscute.

Arh. Săntului Spirită sau Ebridele Noue. Caledonia-Noue.

Arhipelulă Viti sau Fidgi celă mai orientală din Melanisia, locuită de ună poporă selbatică și antropofagă.

M I C R O N I S I A .

Micronisia după numele ce poartă se alcătuesce din o mulțime nenumărată de insule mici, între cari se potă deosebi 5 Arhipeluri.

Arhipelul **Munin** sau **Maghelan** spre sud'ostul de la **Iapon**, este alcătuitul din insulele vulcanice.

Arh. **Marian** sau alul **Hoșilor**. Elul fu descoperitul de **Maghelan** la 1521, este locuitul de unul poporul foarte ghibaciul la construcțiunea barcelorul. Cea mai mare dintre ele este : **Gua ham** in cari Spaniolil au o țarie numitul **Agania**.

Arh. **Carol** in spre sudul de la celul **Marian** se numesce astul-feliul de la numele lul **Carol** II regele Spaniei. Acestul Arhipelul cuprinde insulele **Peleve** sau **Palaos**. **Gua p** este cea mai mare dintre ele. **Punipe** este una din cele mai mari insule ale **Micronisiei** și **Ualan** este insemnatul prin civilizațiunea și moravurile cele curate ale locuitorilor.

Arh. **Marshal** cuprinde insulele **Mulgrave**.

Insfarsitul și Arh. insulelorul **Gilbert**.

P O L I N I S I A .

Polinisia sau **Oceania Orientală** se poate impărșil in **Polinisia Septentrională** dincolo de ecuatorul și in **Polinisia Meridională** dincoace.

Celul mai insemnatul Arhipelul din **Polinisia Septentrională** este alul insulelorul **Hava** sau **Sandvice** cari suntul 14 la numerul, descoperite la 1778 de cãtrul **Cooc** cari fu ucisul la 1779 in insula **Hava**, de la cari se numesce și grupa așal; aceastul insulă se pare a fi menitul a agiunge focularul civilizațiunei in **Polinisia**; ea este reședința unuil suveranul puternicul ale cãruia corãbil negușitorescul și prin **America**.

Cele mai însemnate Arh. din Polinisia Meridională sînt 7.

Arhipelul Zelandă-Nou alcătuit din doue insule mari din Tavaî-Punamū și din Ica-Namavi despărțite una de alta prin străintoarea Coocū.

Arh. Tonga saū alū Amicilorū acesta este însemnatū în privirea industriei și a buneî rândueli a locuitorilor seî. Cea mai mare dintre insulele sale este Tongatabū.

Arh. Hamoa saū alū Navigatorilorū, aceste insule sînt descoperite de cătră Bughenvilū, ele sînt foarte împoporate și roditoare. Cea mai însemnată dintre ele este Póla. Oaliva în centru unde Laperusū aū vędutū celū mai mare satū din Polinisia meridională.

Arh. Mangia saū a lūi Coocū.

Arh. Taiti saū insulele Societăței, sîntū renumite pentru rodirea, industria și civilizația locuitorilor lorū; cea mai mare dintre ele este Taiti.

Arh. Pomotū numitū și Arh. Periculosū saū alū insulilor de gîosū la capătulū căroră se află insulele Paștelorū saū Vaiho.

Arh. Nuca-Hiva saū a le Marchizilorū, ele fură descoperite de cătră Mandana, și la 1842 s'aū supusū de cătră Francia.



